

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVILJA, KI ŠE IZHAIJA

PLANINSKI

VESTNIK

12
2020

TEMA MESECA

Lovci na rekorde

Z NAMI NA POT

**Vrhovi in slemena
nad jezerom Weissensee**

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

9 177 033 50 143 400 8

3,90 €

125 let
Planinskega
vestnika

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

PLEZALNA TEHNIKA, Marjan Keršič - Belač

»Kako so tole včasih lezli?«, »Ali kdo ve, če se res da abzajlat z diferjem?« Podobna vprašanja so zbudila zamisel, da bi bilo smiselno obuditi pozabljeno in izgubljeno Belačevo *Plezalno tehniko*. Nova izdaja Belačeve knjižice naj bo poklon in v spomin dekletom in fantom, ženam in možem, ki so v težkih časih orali ledino povojnega alpinizma, generaciji ki zdaj dan za dnem dokončno odhaja in postaja del zgodovine slovenskega alpinizma. Novemu rodu, ki je slavo slovenskega alpinizma ponesel v svet, mladenkam in mladeničem, ki se šele podajajo na pot, pa z željo, da ne pozabijo korenin.

CENA: V času od 15. 12. 2020 do 15. 1. 2021 lahko Plezalno tehniko kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 9,99 €* (redna cena: 19,99 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

NOVO

SEMIČ Z OKOLICO 1 : 50.000

Planinski zemljevid Semič z okolico 1 : 25 000 bo prišel prav vsem, ki bi želeli raziskati vrhove in doline semiške občine in njene okolice. V njej boste našli priljubljena razglednika – Mirno goro s planinsko kočo in razglednim stolpom ter Gače, vrhom nad edinim belokranjskim smučarskim centrom. Drugih izrazitih vrhov morda res primanjkuje, jih pa zato nadomestijo mnoge naravne in kulturne znamenitosti Kočevskega roga, Črmošnjiske doline in Semiške gore. Raziskujete lahko ostanke številnih nekdanjih kočevarskih vasi, občudujete kraški izvir Krupe ali pa se sprehajate med semiškimi vinogradi.

Cena: 8,10 €

INFORMACIJE · NAKUP · NAROČILA

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana · telefon: 08 380 67 30 · faks: 04 589 10 35 · e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje. 120. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Šteinbuch

ZUNANJI SODELAVCI:

Peter Šilak, Mitja Filipič, Jurij Ravnik

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

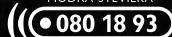
NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

V ledenem objemu zime

Foto: Oton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Foto: Andraž Puga

Pogled na prehojeno desetletno pot

V življenju je treba vedno sprejemati nove izzive, naj bo to na poslovni poti, planinsko-gorniški ali na življenjski. Izzivi nam prinašajo v življenje draž in ga bogatijo. Pred skoraj desetimi leti nisem točno vedel, v kakšen izziv sem se podal, ko sem se prijavil na razpis za prosto mesto generalnega sekretarja Planinske zveze Slovenije (PZS). Mislili sem, da PZS dobro poznam, saj sem do takrat skoraj deset let predsedoval uspešnemu planinskemu društvu, sodeloval pri delu MDO PD in orgnih v PZS, organiziral večje planinske prireditve in bil dvajset let planinski vodnik.

Ko sem bil izbran na razpisu za novo delovno mesto in se zaposlil na PZS, sem rabil več kot leto, da sem dobro spoznal vso razvejanost naše krovne organizacije. Na eni strani je težava na hitro preklapljati med različnimi vsebinami in področji dela, na drugi pa je to garancija, da ti pri delu ni nikoli dolgčas in delo ni monotono. Po preteklih letih dela v največji nevladni športni organizaciji lahko rečem, da sem dobro spoznal njeno organizacijsko strukturo in imel privilegij spoznati in delati z veliko srčnimi in predanimi posamezniki, ki praktično živijo za planinstvo v vseh oblikah, in mu namenijo veliko svojega prostega časa. Prav tako sem spoznal njeno vpetost v širši družbini prostor v Sloveniji, v katerem je priznan in verodostojen partner ter član več organizacij; podobno je tudi s članstvom v različnih mednarodnih planinskih organizacijah.

Skupaj s sodelavci in prostovoljci nam je v tem času uspelo realizirati kar nekaj zahtevnih projektov. Gotovo je bil najzahtevnejši uvedba planinskega informacijskega sistema Naveza, ki je zdaj postal nepogrešljivo orodje tako za planinska društva pri vodenju evidenc članstva, prostovoljstva, priznanj in zdaj tudi usposobljenih strokovnih kadrov, kot za zaposlene in funkcionarje PZS za poslovno dokumentacijski del. Naslednji je bil selitev sedeža PZS na novo lokacijo. Kar težko verjamem, da smo že skoraj tri leta na novi lokaciji, ki smo jo vsi vzeli za svojo. Vem, da si vsi težko predstavljamo, da bi morali zapustiti lahko dostopne, svetle in zračne prostore in se vrniti v natlačeni center. Tudi sodelovanje s partnerji in sponzorji smo dvignili na višjo raven, tako da sponzorska sredstva pomenijo že skoraj 9 % vseh prihodkov zveze, s 34.000 evrov leta 2011 smo prišli na 228.000 evrov leta 2019. Zaloge edicij PZS smo s 400.000 leta 2011 zmanjšali na zmernih 143.000 v letu 2019. Skratka, poslovanje planinske zveze je stabilno.

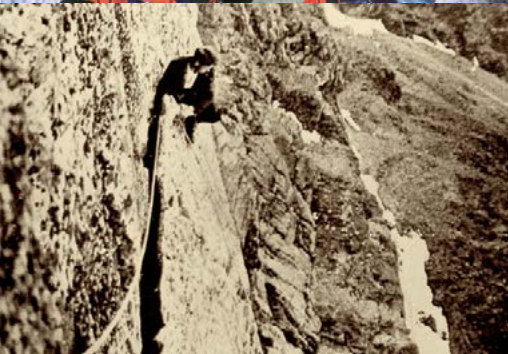
Seveda pa ostaja še kar nekaj izzivov tudi za naprej. Eden vedno bolj perečih bo predvsem ustrezno odzivanje in prilagajanje organiziranosti planinstva vsem spremembam, ki se dogajajo v družbi, da se bo ohranjalo ravnovesje med uporabniki in upravljalci prostora. Odločiti se bo treba tudi, ali bodo vedno več nalog sprejemali zaposleni in se bo s tem povečevala strokovna služba, ali pa jim bo uspelo najti nove pristope za motiviranje prostovoljcev, ki se bodo ažurno odzivali na trenutne razmere.

Z novim letom prihaja na PZS nov generalni sekretar, sam pa se podajam na nove poti.

Zahvaljujem se sodelavcem za dobro in plodno sodelovanje, enako tudi vodstvu zveze in vsem prostovoljcem, aktivnim v različnih organih zveze in planinskih društev. Od vseh vas sem se veliko naučil in postavljeni izzivi so bili z vašo pomočjo lažji.

Vsem bralcem Planinskega vestnika in obiskovalcem gora želim veliko zadovoljstva in sreče v letu 2021, planinstvo kot način življenja pa naj nas vse ohranja zdrave in trdožive tudi v prihodnje – to v teh časih potrebujemo bolj kot kdaj koli prej.

Matej Planko

UVODNIK

1 **Pogled na prehojeno desetletno pot**

Matej Planko

LOUCI NA REKORDE

4 **Usak je lahko (v čem) prvak**

Marta Krejan Čokl

6 **Boj s sekundami**

Matjaž Šerkezi

7 **Betka Šuhel Mikolič**

Marta Krejan Čokl

8 **Timotej Bečan**

Marta Krejan Čokl

9 **Nejc Kuhar**

Marta Krejan Čokl

10 **Ana Čufer**

Marta Krejan Čokl

11 **(P)osebni rekordi**

Marta Krejan Čokl

12 **Dejan Grm**

Marta Krejan Čokl

14 **Kaj nas žene**

Dr. Matej Tušak

KOLUMNA

13 **Najbolj taprvi**

Aljaž Anderle

INTERJUJ

18 **Tadej Golob**

Mire Steinbuch

ZGODOVINA PLEZANJA

23 **Plezanje postane samostojen cilj**

Jurij Ravnik

SLOVENSKI DINARIDI

28 **Neskončni gozdovi, do kamor seže oko**

Andrej Mašera

DOŽIVETJE

32 **Nevihta na Storžiču**

Dušan Brekič

Z NAMI NA POT

34 **Gore v odsevu Belega jezera**

Marjan Bradeško

PLANINČKOV KOTIČEK

43 **Močerad Močo potuje**

Kristina Menih

PLANINSKA DEDIŠČINA

46 **Zgolj planinski žigi ali kaj več**

Nino Fijačko

TUJE GORE

50 **Rajske plaže ali ognjene vzpetine?**

Miro Štebe

INTERJUJ

54 **Samo Supin**

Marta Krejan Čokl

SPOMINI

58 **In ko mene več ne bo**

Magda Šalamon

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.**

UREME

60 **Upliva vreme tudi na vas?**

Veronika Hladnik Zakotnik

VIRTUALNI IZLET

62 **Spomini minulega poletja**

Nuša Maver

ALPE ADRIA TRAIL

64 **Iz Brega pri Golem Brdu v Šmartno**

Irena Mušič Habjan

PLANINSKA ZGODOVINA

68 **Baron Markus von Jabornegg (1837-1910)**

Marija Mojca Peternel

U SPOMIN

70 **Leonid Kregar - Ničo**

Mire Steinbuch

FOTONATEČAJ

72 **Zaključek fotonatečaja #LjubimGore 2020**

Uredništvo Planinskega
vestnika

74 **NOVICE IZ VERTIKALE**

76 **ŠPORTNOPEZALNE NOVICE**

77 **LITERATURA**

79 **PLANINSKA ORGANIZACIJA**

**PD CELJE MATICA JE V DOBRIH DVEH LETIH OSTALO BREZ
KOCBEKOVEGA DOMA NA KOROŠICI IN FRISCHAUFOVEGA DOMA
NA OKREŠLJU, DVEH PLANINSKIH DOMOV
NA TRASI SLOVENSKE PLANINSKE POTI.**

**SVOJ DAR ZA NOVI FRISCHAUF OV DOM
LAHKO NAKAŽETE NA RAČUN**

**ABANKA CELJE,
TRR: 0510 0801 6743 162.**

DRUŠTVO SE ZAHVALJUJE ZA VAŠ PRISPEVEK.

**POŠLJITE SPOROČILO
SMS S KLJUČNO BESEDO GRS5
NA ŠTEVILKO 1919 IN PRISPEVALI
BOSTE 5 € ZA GRADNJO NOVIH
PROSTOROV DGRS KAMNIK.**

Usak je lahko (v čem) prvak

Rekordi – gonilo napredka

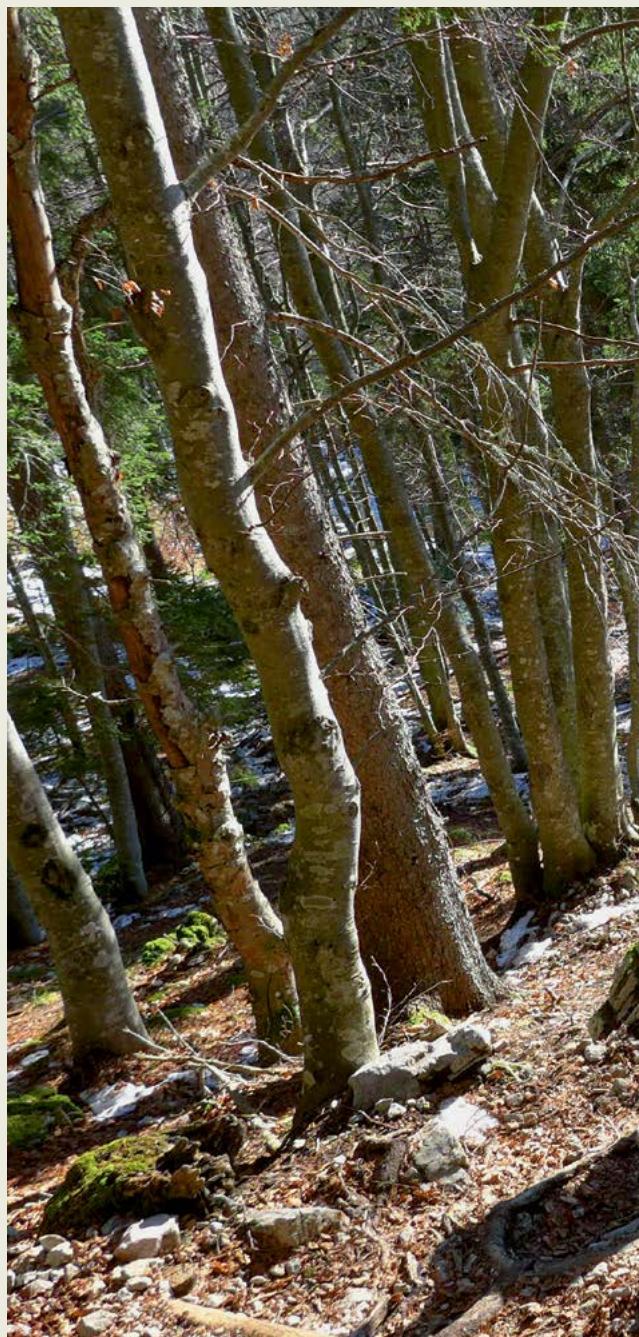
Rekordi so se verjetno rodili približno takrat kot človeška vrsta. Nagrada je bila mamljiva – tisti, ki mu je najhitreje uspelo nabrati ali naloviti največ hrane, je s tem primamil samico. Ta je s pomočjo te preproste selekcije v njem prepoznala sposobnega partnerja, ki bo najbolj poskrbel zanjo in za njune mladiče. Človeška vrsta je napredovala, rekordi so ji sledili. Verjetno so bili prav rekordi osnovno vodilo, da so se razvila tekmovanja – dokazovanja premoči nad drugimi brez bojov, ki so v ozadju še zmeraj skrivala željo po prenosu genskega materiala v naslednji rod z najbolj zaželeno samico.

Tekmovale so tudi samice (čeprav jim močnejši spol dolgo ni dovolil nastopiti v športni konkurenci). Poudarjale so svojo lepoto, marljivost, moč in vzdržljivost. Zmaga je pomenila najbolj zaželenega samca, kar je, gledano strogo biološko, tudi tekmovanje. Ko sta šampiona združila svoj genetski material, je spet zmagal rekorder, ki je prvi prešel sicer kratko pot do cilja v izjemno močni konkurenci številnih repatih sotekmovalcev.

Človeška družba se je razvijala in koristi ali nagrad, ki so jih prinašali rekordi, je bilo vedno več: živali, zemlja, orožje, zlato, družbeni ugled. Rekordi so sčasoma začeli prinašati tudi ugled skupnosti, iz katere so šampioni izhajali. Zato skupnost od nekdaj časti svoje junake in spodbuja njihov razvoj. Rekordi so tudi glavno gonilo napredka na drugih področjih; v pismenosti, medicini, vojskovanju, znanosti in drugje spreminjajo naš svet.

Javnost so v moderni dobi z rekordi začeli seznanjati mediji, kar pa že pomeni subjektivno izbiro, gotovo pa je razloge za to treba iskati tudi v rekorderjih samih, če sami niso želeli, da bi za njihov dosežek sploh kdo izvedel. Dejansko so največji razcvet rekorderstva, o čemer pišemo v tej mesečni temi *Planinskega vestnika*, prinesla družbena omrežja, kjer je merilo število sledilcev. Rekorderji občinstvo nagovarjajo neposredno, kar pomeni, da lahko nekdo povprečne dosežke predstavi posebej privlačno in na ta način postavi rekord v pozornosti, ki jo je s tem dosegel. Slovenci smo majhen narod, zato informacije krožijo hitro, in tisti, ki to želijo, so lahko z malo volje in spretnosti mimogrede v središču pozornosti.

Rekordi nas tako na svoj način spremljajo ves čas, le da enih po krivici ne opazimo, druge pa kujemo v nebo, čeprav niso zelo pomembni. A če ne bi bilo obojih, ne bi bilo napredka. Brez rekordov si človeške družbe ne moremo predstavljati in zato jih ne smemo zamenjevati z ekstremizmom, čeprav je oboje tesno

povezano. Vsak rekorder mora biti tudi malo skrajnej, sicer ne bi mogel biti najboljši. In kar je bilo včeraj rekord, je danes morda povprečje. 15. marca 1936 je Josef "Sepp" Bradl na smučeh preletel neverjetnih sto metrov. Leta 2020 skačejo skakalci sto petdeset metrov dlje. Ikonični Nos v steni El Capitan so leta 1975 preplezali v 15 urah. Pred dvema letoma sta plezalca zanj potrebovala eno uro, 58 minut in 7 sekund. Pred desetimi leti najbrž nihče ni niti pomislil, da bi na Triglav lahko prišel v 1 uri in 26 minutah. Primož Lavrič in Žiga Oražem sta v enem dnevu preplezala tri Skalaške smeri, v Špiku, Škrlatici in Triglavu (samo plezanja je bilo 2000 višinskih metrov), in porabila dobrih 14 ur od avta pod Špikom do avta v Vratih. Janja Garnbret je prva plezalka, ki je na svetovnem prvenstvu osvojila tri naslove prvakinja, v balvanskem in težavnem plezanju ter kombinaciji. Kje je meja? Trdim, da so rekordi dobri. Če s svojo dejavnostjo ne ogrožamo sebe in drugih ali jih če svojih dosežkov ne skušamo uporabiti kot argument za lastno

superiornost nad drugimi. Logično je tudi, da ne moremo biti vsi rekorderji na istem področju in ravno ta raznolikost nam daje še več možnosti za nove dosežke. Tudi če tega nihče ne opazi. In če vse skupaj gledamo s ptičje perspektive, ali je res tako velika razlika med težo dosežka nekoga, ki mu je uspelo preplezati Čopov steber v rekordnem času, ker se ukvarja predvsem ali samo s plezanjem, in materjo samohranilko, ki je dosegla to, da je ob redni službi do kruha spravila tri otroke in medtem postala alpinistka, ki za isto smer potrebuje ves dan? ●

Na naslednjih straneh predstavljamo nekaj "lovcev na rekorde" v hribih in njihovo dejavnost poskušamo prikazati z več vidikov. Predvsem skozi oči tistih, ki se tem ukvarjajo, ne glede na to, da večine njihovih dosežkov ne moremo primerjati med sabo, saj gre za različne kategorije. Konec koncev pa tudi merila postavljamo sami.

*Katera mama bo nabrala največ višincev?
Foto: Andreja Jagodic*

Matjaž Šerkezi

Boj s sekundami

Na eni in na drugi strani

Pred kratkim se je pet prijateljev podalo iz Kamniške Bistrice čez Grintovec in Stol na Triglav. Bere se skoraj kot pustolovščine, opisane v seriji mladinskih knjig, ki sem jih požiral v osnovni šoli, avtorice Enid Blyton, a mi smo imeli samo eno. Naš cilj je bil, da pot opravimo znotraj štiriindvajsetih ur. Štirim je uspelo, sam sem pa na vrh Triglava stopil z nekajminutno zamudo.

Prijatelji med lovljenjem rekorda
Foto: Matjaž Šerkezi

Zamisel se je porodila lani, ko sva z Mihom Lindičem tekla na Transgrancanariji, kjer se je na koncu nabralo skoraj tristo kilometrov in 13.000 višinskih metrov. Po treh nočeh brez spanja sem na koncu metal kamenje v neznane leteče predmete ... Zaradi vsega tega so med pripravami kolegi predlagali, da bi nas kdo od domačih počakal na poti in nam prinesel hrano, vodo in oblačila. Nisem se mogel strinjati s tem, in če bi vztrajali, bi se na pot najverjetneje podal sam. Osebni rekordi, ko ti nekdo nosi nahrbtnik, masira noge in "tišči" žlico v usta, mi namreč ne pomenijo ničesar. Enako kot v alpinizmu pri vzponih na visoke gore, kjer številni višinski nosači posamezniku utirajo pot na vrh, mu dovajajo kisik v šotor med spanjem, zavežejo čevlje itd., vse za njegovih pet minut slave in fotografijo lažne zmage za družbeno omrežje. Na svojih poteh se prepustim trenutkom, pravim, da grem "with the flow", in iz njih črpam vse izkušnje, ki sem si jih nabral med udeleževanjem v gorah; dobro poznavanje orientacije, alpinistične tehnike, vztrajnosti in predvsem mentalne pripravljenosti, ko je včasih treba tudi nekaj dni zdržati brez spanca. Obvezno imam s sabo nahrbtnik z vso nujno opremo, ki mi pomaga preživeti v različnih situacijah. Izkušnja s teka "100 milj Istre", ko sem si v hladnem deževnem vremenu z gleglo in močnim vetrom na

stotem kilometru potrgal kolenske vezi, odločitev za "samooskrbnost" samo še potrjuje. Takrat sem se namreč eno uro po zadnji plati dričal proti dolini, da sem prišel do ceste, kjer so me pobrali gorski reševalci. Če bi bil brez opreme, bi se dodobra podhladil.

Z lovci na rekorde pa se ne srečujem le kot njihov "sotrpin", ampak tudi kot gorski reševalec. Žal pogosto s posamezniki, ki si želijo rekordov, niso pa kos gorskemu okolju, ki je posebno in zahteva znanje in izkušnje, ne samo močnih nog. Pri tem se vedno spomnim na pokojnega starosta slovenskega alpinizma Metoda Humarja, ki je večkrat pridigal mladim alpinističnim pripravnikom, ki so zaletavo in brezglavo "noreli" po gorah: "Fantje, saj vi res dobro plezate, ampak bistveno bolje od vas pleza vsaka opica. Alpinizem ni samo plezanje in zahteva poznavanje vremena, nevarnosti, orientacije ... Predvsem pa si zapomnite, da je dober alpinist star in živ alpinist!" Enako velja tudi za lovljenje rekordov v gorah: izkušnje, preudarnost in glava na pravem mestu! Pa seveda nahrbtnik z vso potrebno opremo, znanje in zavedanje, da ti Red Bull ne da kril. Fantje in dekleta, ki sodelujejo v prispevkih tokratne teme meseca (in mnogo drugih, ki jih ne predstavljamo), to imajo. Nekateri izmed njih so šli skozi grenke preizkušnje, številne poškodbe, imeli so srečo, veliko volje, srčnosti ...

Konec koncev šteje samo to, da se skozi preizkušnje vračamo v gore. Boj z minutami ali sekundami sčasoma izgublja smisel, dobivajo ga pa trenutki nekje na osamljenem gorskem vrhu, ko se prebuja dan in sončni žarki grejejo srce. ●

Boj s sekundami sčasoma izgubi smisel.

Foto: Matjaž Šerkezi

Betka Šuhel Mikolič

Betke se je prijel vzdevek kraljica Šmarne gore. Skoraj vsak dan gre namreč na ta priljubljeni vrh. Prijateljci Metki Albreht je nekoč potarnala, da ji ne bo uspelo opraviti zastavljenih tristo vzponov v letu, in zato razmišlja, da bi en dan neprestano hodila gor in dol. Nastal je njun projekt (2008): lovljenje sončnega vzhoda v spomladanskem solsticiju. Betka in Metka sta se v štiriindvajsetih urah po vseh štirinajstih poteh vzpenjali na Šmarno goro. Opravili sta devetnajst vzponov.¹ Betka Šuhel Mikolič je znana radijska in televizijska voditeljica, ki se ukvarja z odnosi z javnostmi, javnim nastopanjem in organizacijo ter vodenjem dogodkov, gibanje pa je zanjo ena od priorit.

Ste javna oseba, obenem pa redna uporabnica družbenih omrežij. Ali so družbena omrežja lahko dovolj velik motiv za postavljanje rekordov?

So Popaju res zrasle mišice samo zaradi špinace? Družbena omrežja so najhitrejša pot do informacij. Orodje za deljenje izkušenj. So tudi mimobežni namig za ideje. Kaj še? Ja, v mojem primeru kaj več od tega žal ne. Leta sem potrebovala, da sem ga sprejela kot drugo realnost. Lep čas sem se ubadala tudi z lastnim pozicioniranjem v tem vzporednem svetu. Da bo ravno prav oddaljeno, da me ne potegne vase, in toliko blizu, da se ga ne nasitim. Mislim, da družbena omrežja niso zadosten motiv za postavljanje rekordov.

Kaj prinaša prepoznavnost v primeru obiskovanja zelo obljudenih točk?

Zjutraj, ob sončnem vzhodu, to je moj najljubši termin, se večina med seboj poznamo. Redno se srečujemo na teh poteh. Kadar grem ob kakšni drugi uri, se pa zavleče ... Ljudje me radi ustavijo. Jaz rada poklepetam. Najbolj simpatični so tisti, ki me sprašujejo, kolikokrat sem bila tisti dan že gor. Dvakrat? Trikrat? Kot da ne delam drugega v življenju, kot hodim na Šmarno goro od jutra do večera.

Ali se dogaja, da gre kdo na goro samo zato, da bi vas videl pri lovu na rekord ali se fotografiral z vami?

Spomnim se mlade dame, ki je ob svojem rojstnem dnevu res prišla s tem namenom: "Živjo, jaz sem Špela. Danes imam rojstni dan. Se lahko slikam s tabo? Si moja velika vzornica. To bi bilo zame najlepše darilo." Simpatično, ni?

Je projekt Od vzhoda do vzhoda tudi posledica/rezultat iskanja motivacije ali spodbude za gibanje?

"Od vzhoda do vzhoda" je pristna zgodba o tem, kako z zgledom in iskrenostjo lahko navdušiš večino, da ti sledi in si zastavlja cilje glede na lastne zmožnosti. Zgodba je pred petimi leti nastala spontano in brez

Betka Šuhel Mikolič
Arhiv Betke Šuhel Mikolič

dolgoročnih ciljev. Enkrat in nikoli več. A se je zapletlo. Ljudem je postala zelo všeč. Poosebili so jo. S Šmarne gore, kjer se je projekt rodil, se je množično pričakovanje preneslo v mnoga lokalna okolja po Sloveniji. Poletni solsticij je tako postal srečališče jutranjih lovilcev sončnega vzhoda na priljubljenih slovenskih vrhovih.

Zakaj je ponavljanje ene in iste poti več kot stokrat na leto lahko zanimivo ali celo izziv?

Svet hrupa, stresa in nenehnih motenj odmakneš od sebe za eno uro na dan. To je izziv. Drugi korak je ustvarjanje novih poti v glavi. Če poznaš pot pod nogami, se laže prepustiš notranjemu svetu. Vsak dan je drugačen. Jutranje spravljanje srca na obrate, ki se na telesni ravni dogaja spotoma, pa je najboljši anti-stresni program, ki si ga lahko zamisliš. Ko ta izziv postane vsakodnevni ritual, se dobrobiti množijo ena za drugo.

Slovenci smo narod rekorderjev. Kaj je po vašem mnenju razlog za to?

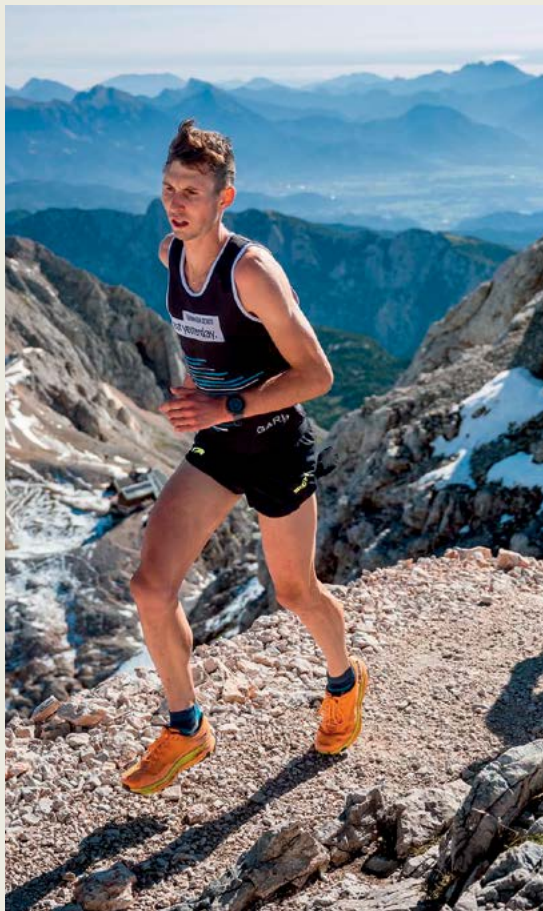
Slovenci smo fenomen na mnogo področjih. Kljub majhnemu ozemlju in turbulentnim časom smo skozi zgodovino obdržali svoj jezik. Okolje človeka močno zaznamuje. Reciva temu, da je rekorderstvo del narodovega DNK. ○

¹ Bistvo dogodka je promocija gibanja in opozarjanje na pomen hoje po utrjenih poteh, saj hoja po bližnjicah naravi škodi, z njo sprožamo plazove in pospešujemo erozijo tal.

Marta Krejan Čokl

Timotej Bečan

Za štiriindvajsetletnega športnika iz Medvode, ki poleg rednega študija služi svoj denar in skrbi za družino, hkrati pa je tako zagrizen športnik, da je letos postavil nov rekord v teku na Triglav, bi dan zagotovo moral imeti še kakšno uro več. A je nima in Timotej očitno tudi te ure, ki jih ima na voljo, odlično izkoristi. Z gorskim tekom se je začel resno ukvarjati šele pred štirimi leti, že letos pa je postavil nov rekord. Iz Krme do vrha našega očaka je potreboval eno uro, 26 minut in 45 sekund. Njegov je tudi slovenski rekord Šmarne gore, kjer letvica tiči na 11 minutah in 13 sekundah.

Bečan med postavljanjem rekorda na Triglavu
Arhiv Timoteja Bečana

Koliko časa traja od trenutka, ko je rekord postavljen, do trenutka, ko se znova rodi želja, da bi postavili novega?

To se zgodi hitro, že v dveh urah (*smeh*). Športniki smo pač takšni, da stalno iščemo meje lastnih zmognosti. Postavimo si cilj, zanj delamo, ga skušamo doseči, in če nam to uspe, si kaj kmalu postavimo novega. Seveda mora biti človek ob doseženem zadovoljen, ponosen nase, vendar je obenem to edina pot, po kateri lahko napredujemo. Zakaj pa si želim tako hitro priti do cilja – ker je življenje prekratko in si želim čim večkrat to doživeti.

Nekateri plezalci in drugi športniki, na primer Ueli Steck, so lov na rekorde institucionalizirali in živeli od tega. Bi sami naredili kaj takega, če bi se dalo? Ekstremov v smislu (pre)nevarnih podvigov nimam

rad. Je pa nekaj res – besedo "nevarno" vsak dojema po svoje. Moji partnerki se že sam vzpon na Triglav zdi prenevarni za postavljanje rekordov. Tudi sam se ob teku navzdol po jeklenicah in klinih ne počutim ravno lagodno, sploh zaradi drugih, zato sem svoj podvig izpeljal le po trasi navzgor, kjer pa nimam nobenih težav. Ne, ne bi se šel tega, saj obstaja mnogo podobnih načinov, kjer se človek lahko dokaže.

Kje je vaša meja, ko postane nevarnost prevelika, da bi nadaljevali?

Nisem se še znašel v takšni situaciji in verjamem, da se tudi ne bom, saj imam v glavi varovalko, ki je potrebna, da ne narediš kakšne neumnosti. S partnerko Jasmino sva včasih v skupini tekačev hodila na Grmado in Tošč. Enkrat pa ... Bila je trda tema, zapadlo je 30 centimetrov snega, pot ni bila uhojena, imel sem pa dolge poletne pajkice namesto zimskih. Zaradi gaženja so postale mokre in noge so mi začele zmrzovati. Malo pod vrhom sem Jasmini predlagal, da se obrneva, ker se mi nadaljevati ni zdelo pametno. To se je dogajalo na višini 850 metrov, 45 minut od avta, toplih oblačil in lokala. Ne predstavljam si, da te doleti samega, daleč stran od vsega in nekje visoko. Zdaj, ko imava otroka, sem podzavestno morda še previdnejši.

Kaj spada v prehrano dan ali dva pred takim podvigom, kot je tek na Triglav?

Na prehrano se vedno osredotočim dan pred podvigom. Treba se je zavedati, da prebava potrebuje vsaj osem (raje več) ur, da predela hrano v uporaben energent. To pomeni, da bo obilen zajtrk kvečjemu negativno vplival na rezultat, zato je treba o tem razmišljati vsaj 24 ur prej. Dan pred tekom na očaka sem jedel običajen zajtrk – ovsene kosmiče z mlekom, rozinami, banano in kakavom. Opoldne sem pojedel skledo solate, pozneje pa sem bil tako "natepiran", da sem kosilo pojedel kar med vožnjo v službo. Popoldne in zvečer je sledilo še nekaj palačink in gibanica. Skratka, nič neobičajnega, to, kar jem vsak dan, vendar v večji količini, sladke stvari. Zjutraj sem ob petih pojedel zajtrk, pred odhodom pa spil še konkretno dozo kave. Med samim vzponom sem zaradi krvnega sladkorja pojedel dva gela. Tukaj sem mogoče naredil edino napako, saj sem drugega vzel prepozno, vendar bom vse to lahko optimiziral drugo leto. ○

Nejc Kuhar

Štiriintridesetletni Tržičan Nejc Kuhar je lani po izjemnih uspehih v tekmovalnem turnem smučanju tekmovalne smuči postavil v kot. Pravzaprav ne ravno to, samo za tekme jih ne uporablja več. Eden od naših najboljših turnih smučarjev, tudi v mednarodnem merilu, je v teku na najvišji vrh Kamniško-Savinjskih Alp dvakrat osvojil naziv kralj Grintovca. Nejc Kuhar, univerzitetni diplomirani geograf, je alpinist in gorski reševalec ter lovec na rekorde v hribih. Njegov rekord, najhitrejši vzpon na Triglav in spust z njega, za katerega je iz Krme na vrh in nazaj porabil 2 uri 25 minut, še vedno drži.

Kaj je zahtevnejše, biti (najboljši) oče ali biti rekorder?

Haha, vsaka stvar je v svojem obdobju zahtevna, ko sem bil vrhunski športnik, je bilo zagotovo zelo težko biti najboljši oče. Prav to je bil tudi eden od razlogov, da sem se poslovil od vrhunskega športa, in zdaj je zagotovo težje biti rekorder, saj nimam več pravega treninga, ki bi mi to omogočal.

Bili ste eden od začetnikov v tekmovalnem turnem smučanju, torej bolj samotar kot ne. Je doseganje vrhunskih rezultatov težje, kot bi bilo, če bi bili del uigrane ekipe?

Vsekakor, tako zagnanost in predanost, kot sem ju imel za turno smučanje, ima redko kdo. Po drugi strani pa je bil ravno to razlog, da sem "prilezel" do takih rezultatov. Če bi bila taka zagnanost del uigrane ekipe, bi najbrž prišli tudi do kakšne medalje z velikih tekmovanj. Upam, da to uspe kateremu od mojih naslednikov.

Manca Ogrin vas je imenovala serijski zbiralec državnih naslovov. Takšno zbirateljstvo je zagotovo precej napornejše, dražje in zahtevnejše od zbiranja knjig, zakladov v geologu in podobnega. Zakaj ravno ta šport?

Težko rečem, da sem bil zbiratelj državnih naslovov. Moj cilj je bil postati najboljši na svetu oz. se čim bolj približati temu. Posledica tega je bila, da sem bil v nekem obdobju v Sloveniji brez prave konkurence in sem naslove državnih prvakov osvajal "spotoma". Ampak nikoli nisem treniral, da bi osvojil naslov državnega prvaka, treniral sem, da bi osvojil medaljo na svetovnem prvenstvu, in čeprav je nisem, sem bolj ponosen na 5. mesto s svetovnega prvenstva kot na naslov državnega prvaka. Zakaj ravno turno smučanje? Še vedno menim, da je to najlepši šport, s katerim se lahko nekdo ukvarja, sploh če ima rad gore.

Ali ste, takrat ko ste še trenirali, lahko šli v hribe s turnimi smučmi popolnoma neobremenjeni s časom, zgolj za užitek?

Priznam, da je bila na večini treningov prisotna ura in neka posledična obremenitev s časom, ampak predvsem v smislu, da sem opravil načrtani trening, po intenzivnosti in dolžini. Moram pa priznati tudi, da na treningu redkokdaj nisem užival, saj mi je gibanje s turnimi smučmi po hribih vedno predstavljalo nekaj izjemno prvinskega, česar ne znam razložiti z besedami.

Nejc Kuhar kot gorski tekač Foto: DolomythsRun

Izjemno *fascinantno* je, kako hitro in lahkotno se je mogoče gibati s turnimi smučmi po zasneženih gorah.

Pri lovu na rekorde se ne da upoštevati vseh varnostnih ukrepov. Ali bi bilo to treba z vidika reševanja v gorah drugače opredeliti kot siceršnja reševanja?

Ne. V hribih sem – če ne štejem tekem, kjer je za varnost poskrbljeno – rekord lovil samo enkrat, ko sem opravil najhitrejši vzpon s spustom na Triglavu. Mislim, da tudi drugi tega ne počnejo prav pogosto. Dejstvo je, da moraš biti za lov na tak ali drugačen rekord v hribih zelo dobro pripravljen, kar pomeni, da se v hribih giblješ zelo pogosto, in to s hitrostjo, ki si je vaju glede na svojo pripravljenost. Menim, da sem bil tudi med lovom na rekord na Triglavu precej manj nevaren sebi in drugim kot marsikateri planinec, ki se v prave gore odpravi enkrat letno in takrat želi osvojiti Triglav. Ljudje imamo različne poglede na gore in nevarnosti v njih. Za nekoga, ki ni bil še nikoli na Triglavu, je tek tja gor vsekakor skrajno nevaren. Kdor se v hribih giblje vsak dan, pa izuri določene vrline, ki večini niso dosegljive in si jih tudi zelo težko razlagajo za sprejemljive.

Kako vedeti, kdaj je čas, da nemo loviti rekorde?

Pri sebi sem zelo hitro spoznal, kdaj je bil ta čas, saj s pomanjkanjem treninga pade tudi fizična pripravljenost in hitro ugotoviš, da je vzpon na Triglav v uri in pol le še lep spomin (*smeh*) ●

Marta Krejan Čokl

Ana Čufer

"Gremo na Triglav!" "Za dva ali tri dni?" "V enem dnevu gor in dol!" "Nemogoče! V eni od koč bomo prespali, drugače ne bo šlo." Lahko pa skočimo gor pred službo. Ali po njej. Ali med malico ... Ana Čufer tega ni naredila med malico, lahko pa bi med poslovnim kosilom, saj je v manj kot treh urah opravila vzpon in sestop. V dveh urah in dvainpetdesetih minutah! Sestop je trajal osemindvajset minut. Za tak podvig je Krma očitno najprimernejša izbira, čeprav je pot za tek kljub vsemu precej dolga in kompleksna. Ana je štiriindvajsetletna študentka geografije iz Ajdovščine. Gorski tek je njena paradna disciplina, ni pa edina športna panoga, ki jo navdušuje.

Ana Čufer
Foto: Philipp Reiter

Vaš tek na Triglav je bil tudi posledica odpovedi tekem, ko je življenje zaradi koronavirusa nekoliko obstalo, treba pa je bilo nekako preizkusiti psihofizično pripravljenosti. Ampak to bi se dalo narediti tudi na preprostejše in varnejše načine.

Res je, da bi normalni tekači naredili test pripravljenosti na stadionu oz. določeni trasi, kjer točno vedo, kakšen čas imajo. Težava se je pojavila, ker še nikoli nisem zares odtekla nobene razdalje na stadionu. No, kot gorska tekačica seveda potrebujem daljši vzpon in spust, saj za to tudi treniram. Nobene daljše trase nisem zares pretekla "na polno", čas od Triglava pa imam že izpred treh let. Vendar bi lagala, če bi rekla, da je to razlog. Potrebovala sem izziv v visokogorju, kjer sem obdana s čudovito naravo in kjer je tehnično zahteven spust, saj mi ta nudi najboljšo možno igro med tekom. Pred tremi leti sem imela precej težav s prebavo, tako da sem že v osnovi želela izboljšati svoj

čas. Gnal me je pa pogum, da se preizkusim v tem, kar najraje delam, tudi če mi na koncu ne uspe. Dovolj je, da poskusim.

Kje je vaša meja, ko nevarnost postane prevelika, da bi nadaljevali?

Subjektivne nevarnosti zelo dobro prepoznam in jih ne ignoriram. Takoj, ko začutim, da nisem več stoodstotno prepričana vase, zmanjšam tempo pri spustih, načrtno več jem, pijem. Objektivne nevarnosti pa skušam čim bolj zmanjšati. Zato sem imela tudi pri lovu na rekord čelado. Do gora čutim veliko spoštovanje. Mogoče preveliko. Vedno spremljam vremensko napoved, takoj ko opazim kopaste oblake, začnem razmišljati, koliko imam do samega cilja trase ipd. Velikokrat seveda nimamo vpliva na objektivne nevarnosti, ampak že s tem, da se jih zavedamo in pazimo, smo naredili vse, kar smo lahko. Tako je moja meja za nadaljevanje kar nizka, saj gore bodo počakale, mi smo pa v resnici veliko bolj krhki, kot se tega zavedamo.

Lov na rekorde pomeni čim manj opreme, malo vode in hrane v nahrbtniku in obleko, ki zadošča za gibanje, ne pa za bivanje. Brez česa se nikoli ne lotite takih podvigov?

Večinoma se športniki lova na rekorde ne gredo sami. Vedno je nekdo v ozadju, ki skrbi, da vse poteka, kot mora oz. čaka, da se športnik varno vrne na izhodišče. Tako pri rekordih (kot npr. na tekmah) ni potrebno veliko opreme, saj če se kar koli zgodi, nisi sam. Bolj je pomembna oprema na daljših treningih, ko je športnik sam. Sama imam vedno v nahrbtniku vetrovko, vodo, hrano (geli, čokoladica), prvo pomoč, telefon.

Ali je strah sestavni del "podiranja" rekordov?

Strah je mogoče prisoten kot trema pred startom v smislu "kaj če me ni uspe", "upam, da ne dobim preveč žuljev" ali "kaj, če me bo bolel trebuh". V trenutku, ko je pa strah prisoten v smislu, da dvomimo o svoji fizični in psihični sposobnosti, pa menim, da podiranje rekordov ni smiselno, kot tudi ne varno.

Nekateri plezalci in drugi športniki, na primer Ueli Steck, so lov na rekorde institucionalizirali in živeli od tega. Bi sami naredili kaj takega, če bi se

od tega dalo živeti tudi pri nas?

Da bi lahko živela od teka, se pravi od tega, kar najraje počnem, so moje sanje. Žal gorski tek za zdaj še ni olimpijska disciplina, posledično v Sloveniji nima veliko denarne podpore od Atletske zveze. Če bi lahko živela od lova na rekorde, bi to zagotovo poskusila.

Ali je v vašem primeru lov na rekorde boj s samim s seboj, drugimi, kombinacija obojega ali kaj drugega?

Boj s samim seboj. Zato tudi Triglav in ne kakšen drug rekord, saj sem lovila svoj prejšnji čas. Lov na rekorde v resnici, vsaj pri meni, zahteva ogromno motivacije in je psihično naporen. Saj nimaš občutka, da je tekma (čeprav je neke vrste), in se je težko preganjati, loviti čas od nekoga, medtem ko si obdan z lepimi razgledi in šibaš mimo koč, namesto da bi se v njej ustavil. Tudi to je užitek, vsaj zame, dihanje na škrge, ampak je bolj izjema kot pa pravilo.

Imate kakršno koli materialno korist od tega početja?

Gorski tek je moje veselje, brez tega bi že zdavnaj odnehala, saj se iskreno niti približno ne spleča. Vsaj na začetku ne (sem namreč še bolj na začetku). Vse opreme ne dobimo zastonj, večine izdelkov, ki jih promoviramo, tudi ne. Pokrovitelje zelo težko dobiš. S tekom zaslužim toliko, da lahko pokrijem del najemnine za stanovanje. Koristi od teka pa imam seveda ogromno. Tek me je veliko naučil in še vedno me uči. Ne predstavljam si življenja brez športa, saj je to moj "odklop".

Kateri rekord, ki ga še niste dosegli, se vam trenutno zdi neulovljiv?

Rekord Katje Kegl Vencelj, ki je pretekla slovensko transverzalo (daljšo, novejšo verzijo). Nor rekord, kot tudi nora tekačica v najboljšem možnem smislu (*smeh*). ○

Marta Krejan Čokl

(P)osebni rekordi

Zgodb je vedno veliko več kot pripovedovalcev ali zapisovalcev. Mogoče jim ravno to, da so tako izmuzljive, daje še večji čar. Le peščico nam jih je uspelo zbrati in uokviriti z nekaj besedami. Naj vam bodo navdih.

Sebastjan Zarnik,

43 let, gorski tekač in nekdanji atlet

Poklic: avtoklepar

Kaj: Grintovci Extrem

V 13 urah in 2 minutah je pretekel vse vrhove Grintovcev (štirinajst dvatisočakov, 6296 metrov vzpona, 57,5-kilometrski razdalja), nov rekord trase.

Zakaj: Dolgo je razmišljal o tem kot o izzivu, povezanem z domačimi gorami, rekord je bil le posledica. "Rad sem v naravi, rad imam hribe in to je moj način življenja. Ne predstavljam si življenja brez teka ali hoje po hribih." Ko postavi rekord, si kmalu zaželi novega. Kdaj? "Zelo hitro, dan ali dva po postavljenem (*smeh*)."

Sebastjan Zarnik
Foto: Matjaž Šerkezi

Anton Nahtigal,

83 let, gluhi rekreativni planinec

Poklic: upokojeni mizar

Kaj: 42-krat na Triglavu, 3-krat prehodil Slovensko planinsko pot

Zakaj: V hribih je bil enak drugim. Rekreativno planinstvo je sčasoma postalo strast. Prvič je SPP prehodil načrtno v enem kosu, drugič in tretjič postopoma, vrhove je vsakič poskušal osvojiti po različnih poteh. Hoje v gore se ni nikoli naveličal, vzela mu jo je starost. Zdaj živi v oskrbovanem stanovanju in na srečo lahko zre na svoje dolgoletne in zveste prijateljice gore.

Anton Nahtigal
Foto: Sabina Pokovec

Dejan Grm

Pred petimi leti se je na Triglavu zgodil pravi čudež. Nekdanji gorski tekač, ki zdaj daje prednost družini in po hribih dirja le še rekreativno, je preživel dvestometrski padec, in sicer brez resnih poškodb. Dejana to ni zaustavilo, pravi, da pa je previdnejši. Triintridesetletnika lahko srečamo kjerkoli v naših hribih in čez mejo, spremljamo pa lahko tudi njegove zapise, ki jih skupaj s fotografijami objavlja na različnih spletnih straneh in družbenih omrežjih. Njegove podvige je težko kategorizirati, saj so njegove ture kompleksne, zagotovo pa je njihov skupni imenovalec čas. Zanimata ga predvsem plezanje in brezpotja, sploh če so skale pokrite s snegom. Avgusta 2015 je v 16 urah in 22 minutah opravil z najvišjimi vrhovi naših treh gorstev, tekme pa je vedno končal kot odlično uvrščen.

Učka trail
Arhiv Dejana Grma

Ali so družbena omrežja lahko dovolj velik motiv za postavljanje rekordov?

Zagotovo so velik motiv, ampak najpomembnejša je lastna želja.

Kako vpliva na vas prepoznavnost med sledilci na družbenih omrežjih?

Hribovci me poznajo, vplivajo pa ne name.

Ali preberete vse komentarje ob svojih objavah? Vas negativne pripombe motijo ali jih dojemate zgolj kot pozornost, čeprav negativno?

Bolj ali manj preberem vse, noben komentar me ne

moti, tudi negativni ne, če so seveda argumentirani. Ne maram nevoščljivosti, saj sem si kondicijo pridobil tako, kot si jo lahko vsak, ki bere o mojih turah. Leta 2011 sem s pridnim treningom na svojem tisočmetrskem "kuclju" v nekaj mesecih izgubil 20 kilogramov in pridobil izredno veliko kondicije. Seveda pa je pri tem pomembno, da ne poješ vsega, kar vidiš.

Marsikomu ste vzgled, vaši podvigi pa ideje, najbrž tudi ne dovolj izkušenim in pripravljenim. Ali kdaj razmišljate o vplivu na svoje sledilce, ki bi se mogoče nepripravljeno podali na lov za vašim rekordom?

Pogosto vidim ljudi, ki se v hribe podajajo nepripravljeno, kar je neodgovorno. Tukaj ne govorim o rekordih, ampak o samem planinarjenju, gorništvu. Svoje ture načrtujem, predvsem pri težkih grebenih dobro analiziram ture in predvidim, kaj me lahko čaka, in vedno je bolje imeti s sabo več opreme kot premalo. Glavni dejavnik pa je vreme, zato napovedi podrobno spremljam. Na ture se ne podajam brezglavo. V preteklosti na tekmah je bilo podobno, na tekmo sploh nisem pomislil, če nanjo nisem bil pripravljen. Enako bi moral ravnati vsak. Slepo sledenje drugim lahko vodi v velike težave.

Kako posledice nesreče vplivajo na občutek suverenosti, ki je pri tem nujen? Kako sami dojemate tveganje pri svojem početju?

Posledic ni, morda imam le pri zimskih sestopih s Triglava res previdnejši korak. Tveganje je takšno kot vsepovsod drugje, popolne varnosti ni nikjer.

In kako to razložiti svojim najbližjim?

Vedo, da brez hribov pri meni ne gre. Je pa res, da večina ljudi sploh ne ve, po kako zahtevnih poteh se hodi, pleza, in bolje je tako. Težko je nekemu, ki sam ni v takšnih vodah, to pojasniti.

Ali je v vašem primeru lov na rekorde boj s samim s seboj, drugimi, kombinacija obojega ali kaj drugega?

Bolj s samim seboj, če pa na koncu vidiš, da je tvoj čas boljši od predhodnikovega, je pa toliko slajše (*smeh*). ●

Najbolj taprvi

Najbrž je povezana s starostjo. Starostjo v najširšem smislu. Razvitostjo uma, debelino ega, horoskopsko določenostjo in okoljem. Gonja za rekordi. Želja po tem, da bi razdaljo med dvema točkama premagali najhitreje. No, ne gre vedno za hitrost. Lahko gre za največ, lahko gre za najtežje. Narediti nekaj bolje, kot je naredil nekdo pred tabo. Zato, da premakneš mejo, postaviš novo normo sebi in drugim. Presežeš že doseženo in se zapišeš v zgodovino. Kot svetovni rekorder. Olimpijski rekorder. Absolutno najboljši v množici odličnih. Nesmrtni *Džekson*. Pika na i.

Rekord je res zapis za v anale zgodovine. Mejniki. Nekaj, kar kaže na kakovostni presežek. Novo obdobje ali izjemnost brez primere. Pogosto gre pri tem za znanstveno tehnične dosežke, povezane s stremljenjem po odkrivanju, izboljševanju, razumevanju. Največkrat, in tovrstnim rekordom je posvečena ta kolumna, pa z rekordi označujemo raznorazne rezultate posameznikov. Predvsem športnih. Vendar pri tem trčimo ob dejstvo, da je relevantnih absolutnih svetovnih mejnikov bolj malo. Predvsem so to atletski in dirkaški, ki so natančno merljivi in regulirani, v športih, ki so globalni. Atlet Mike Powell je rekorder že skoraj 30 let, podobno je s Florence Griffith Joyner, Javierjem Sotomayorjem in še kom ... So pa to večinoma zgolj rezultati siljenja in maksimiziranja fizičnih sposobnosti. Ponekod drugod so rekordi kombinacija telesnih, psihičnih in duhovnih komponent. Vzemimo na primer potapljanje na vdih, kjer se stvari dogajajo na meji zmogljivosti in hkrati obstoja v okolju, kjer ne moremo preživeti. Napaka ali pretiravanje pomenita smrt. Rekordni dosežki so medsebojno seveda različni in njihova pomembnost sega nekako od vrste "Uf, to pa je!" do vrste "Kar nekaj!". Večina rekordov je sama sebi namen. Pogosto je sla po rekordih izraz potrebe po primerjanju in izstopanju ter siljenju ega v sfere hvalospevov, največkrat samemu sebi. V želji po dokazovanju in postavljanju samega sebe v kontekst neke socialne sredine se spoprijemamo z najrazličnejšimi izzivi, katerih skupni imenovalec je narediti nekaj bolj "naj" kot drugi. Pa čeprav drugih sploh ni. Preplezati vse smeri v nekem plezališču v enem dnevu. Begati gor in dol po nekem *kučlju*, da bi naredili čim več *višincev* v določenem času. Naklepati največ zgibov, sklec, počepov. Pogoltniti največ hamburgerjev. Najpočasneje priti na Šmarno goro ... In po možnosti vse skupaj obešati na veliki zvon. Kaj pa je dejansko smisel?

Na splošno radi pozabljamo, da v želji po preseganju nečesa ne gre zgolj za številke. Metre. Sekunde. Večja hitrost ali težji gibi so zgolj rezultat treninga. Pridnosti. Ponavljanja. Rezultat, ki sledi, je lahko edinstven do tistega trenutka, ko ga nekdo popravi za pol odstotka.

V gorništvu so pri dosežkih in rezultatih prisotne spremenljivke, ki lahko naredijo vse skupaj zares spoštovanja vredno ali popolnoma banalno. Rekorderstvo v gorah zato ne nosi posebne objektivne teže. Hitrostni vzponi in sestopi, vzdržljivostni teki ... Zagotovo ima vsak priljubljen *kučelj* svojega lokalnega heroja, ki svoj smisel išče s Stravo. Ampak dajati dirkanju na hribe kako posebno težo in objektivizirati dosežkovne lestvice je res težko. V hribih je mnogo vplivnih faktorjev, ki dodajajo ali odzemajo ostrino zabeleženim rezultatom, hkrati pa jih zelo relativizirajo. Zlasti na področjih, kot je alpinizem, bi lažje govorili o posameznih izjemnih dejanjih kot rekordih. Kaj je najtežji vzpon? Ni ga. Ker so med seboj neprimerljivi. Največkrat gre za osebno zmago. Ta je v resnici tudi največ vredna, če ni namenjena hranjenju ega, ampak pripomore k njegovemu utišanju. Učenju skromnosti in odpiranju obzorij. Iskanju novih poti, preseganju lastnih meja. Predvsem pa zavedanju minljivosti ter praznote nečimrnosti naše želje po nesmrtnosti. ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

*Najboljši. V svoji garaži.
Foto: Sara Glavina*

Dr. Matej Tušak

Kaj nas žene

Slovenci, narod rekorderjev in zmagovalcev

Iz daljnega leta 1992, ko sem kot študent začel kariero športnega psihologa naših kegljaških reprezentanc na svetovnem prvenstvu v Bratislavi, kjer smo kot prvi (samostojni) Slovenci postali svetovni prvaki, se spomnim ponosa, ki me je preplavaljal, ko smo poslušali himno kot prvi športniki, ki so za samostojno Slovenijo osvojili medalje – zlato za našo moško ekipo in za najboljšo žensko tekmovalko. Čeprav takrat nisem prav veliko vedel o kegljanju in je bila moja vloga zgolj psihična priprava tekmovalcev, sem se počutil pomembnega, ponosnega in predvsem velikega. Mnoge države nas niso želele priznati, mi pa smo postali svetovni prvaki. Tam smo osvojili še kar nekaj medalj. Resda to ni bilo v atletiki, košarki ali smučanju, a vseeno smo naenkrat prišli na naslovnice časopisov. In bili smo prvi.

Dr. Matej Tušak,
športni psiholog
Arhiv Mateja
Tušaka

atletiki, smučanju ali kakšnem drugem priljubljenem športu, a so se rezultati najprej začeli kazati v panogah, ki so bile manj priljubljene (kegljanje, balinanje, veslanje, kajak, plezanje). Neredko tudi zato, ker je bilo po svetu za te panoge manj denarja, in je bilo v njih lažje doseči svetovni vrh kot v tistih, kjer je bila zaradi veliko kapitala večja konkurenca. Morda zato, ker je bil uspeh tam lažje dosegljiv. Takrat smo imeli najboljšega ultramaratonca, ultrakolesarje, ultraplavalca ipd. Ampak to so bili kljub vsemu rezultati v bistveno bolj okrnjeni konkurenci kot v profesionalnem športu. Imeli pa so svojo težo v dvigovanju kolektivne samozavesti vseh športnikov, ki so sčasoma dojemali, da se lahko Slovenci kosamo tudi z najboljšimi na svetu.

Seveda je tudi samokritičnost naredila svoje in tudi želje v strokovni javnosti so postajale večje. Želeli smo si rezultatov v bolj priznani športni srenji, torej na olimpijskih igrah. Blejski veslači so dobili dve bronasti in novinarji so razglasili bronasto dobo slovenskega športa. Nam sta se zdeli zlati in iz tistega časa je rek "Za nas je vsaka medalja zlata!". Športniki so začeli razmišljati o vrhu, želeli so si zlatih ali vsaj srebrnih medalj,

Podobno smo se počutili, ko smo v letih po osamosvojitvi sodelovali pri uspehih naših športnikov. Ne morem si misliti, kakšne izjemne občutke so doživljali tisti, ki so te medalje resnično zaslužili, torej športniki sami. Družba in navijači so kar iskali športne dosežke, s katerimi bi se lahko potrdili kot nova država. Verjamem, da je bila tudi motivacija športnikov takrat izrazito nacionalno usmerjena. Saj je res, da vsak tekmuje predvsem zase, a k iskanju motivacije je zagotovo vedno pripomogel tudi ta nacionalni naboj – s svojim dosežkom prispevati k ugledu Slovenije v svetu, k njeni prepoznavnosti, k dokazovanju tega, da smo kot narod veliki, čeprav nas je samo dva milijona. Sčasoma smo tudi v Sloveniji sprejeli to retoriko, malo nas je, a si želimo biti uspešni, in zgodovina je pokazala, da je ta naša uspešnost tudi v mednarodnem merilu ves čas rasla.

Prav zanimivo je bilo gledati vzpon slovenskega športa. Vsi bi si želeli biti velesila npr. v košarki ali nogometu, v

bronasti smo že imeli. Spet smo dobili dve, novinarji pa so razglasili srebrno dobo športa. Samozavest je skupaj z medaljami rasla in leta 2000 smo osvojili dve zlati medalji, ki so jih domov prinesli Debevec in veslača Čop in Špik. Hitro smo proglasili zlato obdobje slovenskega športa.

Samozavest vseh, ki delamo v športu, in tudi tistih, ki jim šport ni blizu, se je dvigovala. Spraševati smo se začeli, ali zmoremo dobiti več kot dve medalji na OI in v naslednjih letih so prišle štiri, pet, šest in celo osem medalj v Sočiju. Vmes so se izkazali *super* šampioni Peterka, Kozmus, Maze, Prevc, ki so nam dali občutek, da lahko kljub majhnosti postanemo največji. Danes smo kot vrhunski posamezniki prisotni v nekaterih najkakovostnejših svetovnih sredinah (na kolesarskih dirkah, v NBA in NHL).

Seveda ne morem mimo planinstva in alpinizma pri nas. Upal bi si trditi, da je v tem kontekstu zgodba z našimi alpinisti vsaj nekoliko drugačna, saj smo v svetovni vrh spadali že v času nekdanje Jugoslavije in so se uspehi konstantno nadaljevali tudi v času samostojne Slovenije, s tem da so se jim pridružili še vrhunski rezultati športnih plezalcev. Upam si reči, da je bila tu pot drugačna. Skozi široko selekcijo planincev in plezalcev do nastanka vrhunskih alpinistov. Ta pot je bila narejena veliko bolj neodvisno od psihološke logike občutka manjvrednosti in predvsem skozi življenje v osrčju gora, ki je prebivalstvo tako ali drugače oblikovalo. Izživeli alpinistov so bili bolj pod vplivom ekstremnih razmer, ki pri mnogih ljudeh, ki okusijo vrhove, vzbudijo nekakšen močan notranji izziv v smislu tekmovanja z naravo in premagovanja samega sebe. Veliko bolj kot pa to naredijo zunanji učinki tekmovanja s svetom, čeprav seveda tudi teh vplivov ne moremo zanikati.

Na kratko bom skušal poiskati nekatere interpretacije situacije razvoja športa v Sloveniji. Morda se bodo komu zdele bogokletne, zato jim recimo zgolj domneve. V psihologiji pogosto laično uporabljamo termin kompleks manjvrednosti. Nekoliko poenostavljeno ta

Kondicijski trener Tadej Černoš in nekdanji svetovni prvak v bardanju Rok Marguč z dr. Matejem Tušakom Arhiv Mateja Tušaka

Maks Tušak, Primož Roglič in dr. Matej Tušak Arhiv Mateja Tušaka

Ana Čufer med lovljenjem rekorda na Triglavu
Foto: Gašper Knavs

termin definira sistem vedenja, kadar je v njegovem ozadju občutek manjvrednosti. Neredko taki ljudje skušajo z vsemi možnimi sredstvi na zunaj dokazovati, da so veliki. Psihološko gledano je dejstvo, da ljudem, ki so res veliki, na zunaj ni treba kazati, da so veliki. Tisti, ki si želijo biti veliki, pa iščejo vse mogoče načine, da bi bili videti takšni. Spomnimo se samo na razne reke, kot je "Strup je v majhnih *flaškah!*" ali kaj podobnega. Torej je želja biti velik največkrat prisotna predvsem pri tistih, ki niso veliki. Zveni razumljivo? Seveda, saj je tudi biti bogat predvsem želja tistih, ki niso bogati. Res bogati si želijo vse kaj drugega.

Trditi, da smo Slovenci veliki, vsaj v primerjavi z drugimi narodi, bi bila seveda napaka. Smo med najmanjšimi narodi, samostojne zgodovine imamo komaj za trideset let, kapitalsko gledano smo zanemarljivi in politična moč Slovenije je minorna, v zadnjih letih pa smo tudi z nekaterimi solo nespametnimi političnimi akcijami izgubili še nekaj verodostojnosti. Mnogi se

ne bodo strinjali in bodo z našimi dosežki posameznikov že v zgodovini skušali dokazati, da smo bili veliki tudi prej, a ravno to dokazovanje bo spet narekovalo trditve, da na vsak način skušamo dokazovati, da smo veliki, ker nam drugi te velikosti niso nikoli priznavali. Lahko bi rekli, da je začetni motivacijski poriv vsekakor prišel iz tega občutka manjvrednosti in želje, da drugim pokažemo, da nismo tako majhni, da se ne bi videli, oz. da smo majhni morda zgolj po kvantiteti, ne pa po kvaliteti.

V moji karieri je bil velik del interesa usmerjen v iskanje motivacije in razumevanje procesov motiviranja. Ključna spoznanja tega učenja gredo nekako v smeri, da je treba poiskati tiste vzvode, ki delujejo. Če je to občutek manjvrednosti, nič hudega, sploh če z njim lahko premikamo gore. Seveda pa je treba poznati sistem vzgoje športnikov pri nas. Samo visoka motivacija seveda ni dovolj. Treba je imeti res motivirane trenerje, predsednike klubov in organizatorje športa. Treba je imeti veliko znanja in ljudi, ki so pripravljeni delati več in bolje kot drugi trenerji po svetu. In ravno ta majhnost in neštevilnost sta nas prisilili, da delamo drugače. Naši trenerji včasih leta in leta čakajo na nekoga s talentom. Ko ga dobijo, ga čuvajo kot diamant in ga zbrusijo do večjega sijaja kot v deželah, kjer diamanti ležijo na vsakem koraku. Saj je jasno, redkejši primer imaš, bolj ga ceniš in več narediš zanj. V sozvočju z visoko in nadpovprečno motivacijo športnikov ter veliko pripravljenostjo in znanjem trenerjev smo razvili sistem vzgoje športnikov, ki je precej dobro podprt tudi od države s sofinanciranjem pogojev dela, športnih prostorov, plač trenerjev, možnostjo zaposlitve

najboljših športnikov v državnih službah in včasih brezplačno strokovno podporo vrhunskim športnikom. Danes iz nas ne govori več občutek manjvrednosti, danes smo v športu zagotovo precej nad povprečjem in to nam mnogi zavidajo. Vendar to pomeni tudi drugačno odgovornost, ki narekuje možnost, da bo motivacija sčasoma postala nižja in bo vzvode treba iskati drugje.

Smo torej narod rekorderjev in zmagovalcev? Zagotovo smo se iz rekorderjev v manj priznanih športnih okoljih razvili v zmagovalce v najtežjih športnih disciplinah in okoljih. Na to smo kot posamezniki in narod seveda lahko ponosni. In za mnoge so šport in naši dosežki tudi drugje vir navdiha. Je pa kot vedno treba tak uspeh razumeti kot nadaljnjo odgovornost, saj je visoko raven vedno težje obdržati kot doseči. Upam, da nam uspe tudi ta korak.

Za konec bi delil z vami še eno osebno izkušnjo. V prvih dvajsetih letih samostojne Slovenije so me novinarji nešteto krat, predvsem pa v času velikih tekmovanj, konstantno spraševali, zakaj Slovenci na velikih tekmovanjih vedno razočaramo in podležemo pritiskom ter ne osvojimo zelenih medalj, veliki narodi pa vedno pokažejo, kaj zmorejo. Na OI v Vancouvru sem ob rezultatu Petre Majdič z zlomljenimi rebri doživel nekaj drugega. Kanadski novinar me je v intervjuju za *Sports Illustrated* prvič vprašal drugače: "Kako to, da Slovenci in Američani nikoli ne odpovedo na največjih tekmovanjih, Kanadčani pa vedno?" Takrat so nas postavili ob bok velikih. In spet sem se počutil ponosnega kot ob prvih medaljah za Slovenijo. Pa še oči so se mi orosile ...

Marta Krejan Čokl

(P)osebni rekordi

Matjaž Živec,

48 let, rekreativni pohodnik

Poklic: prej optik, zdaj komercialist na terenu

Kaj: stokrat na Žavcarjev vrh v pol leta

Zakaj: Med pandemijo zaradi koronavirusa je začel hoditi na Žavcarjev vrh, s katerim je povezan že od otroških dni. V vznožju hriba je dom njegove mame, ki je kot mlado dekle pomagala pri gospodinjstvu v koči. Njegova izbrana pot je markirana pohodniško-planinska pot. "Zakaj stokrat ali večkrat na isti vrh? Število mojih vpisov v knjigo pohodnikov je naraščalo in me spodbudilo k temu," pojasnjuje Matjaž.

Matjaž Živec
na svojem
Žavcarjevem vrhu
Foto: Matjaž Živec

Simon Drole,

55 let, gorski tekač, maratonec, tekmovalac

Poklic: vodja progovnih del Slovenskih železnic

Kaj: polovico dni v letu stati na Črni prsti

Zakaj: Spomladansko tekaško tekmovalno sezono je v celoti krojil koronavirus, zato je Simon Drole našel nadomestni cilj, ki mu pomaga ohranjati tekaško kondicijo – polovico dni v letu 2020 stati na vrhu Črne prsti. Simon stopi iz hiše in že mu gora ponudi svoj hrbet, ki ga potem uro in pol, kolikor po navadi potrebuje za pot na vrh in nazaj, utrjuje s svojimi stopinjami (1016 metrov višinske razlike). Domačini so mu dali ime "Hitra pošta", saj oskrbnike pogosto osreči s kakšnim priboljškom z graparskih vrtov, planince, ki v domu pozabijo kapo, majico ali telefon, pa preseneti s svojimi hitrimi koraki in z vrnjeno pozabljeno stvarjo.

Simon Drole ob tisočem vzponu na Črno prst Arhiv PD Podbrdo

Rok Leben,

28 let, cestni kolesar, pohodnik, alpinist

Poklic: avtomehaničar

Kaj: Everesting

Podvig, pri katerem moraš na določeni trasi od točke A do točke B doseči 8848 višinskih metrov. Podvig se zaključi na izhodiščni točki. Marsikdo to naredi s kolesom, saj je zaradi spustov to lažje. Zaradi očitnih razlogov se je Rok odločil, da bo to opravil na Triglavu (Krma–Planika–Mali Triglav–Triglav). Uspelo mu je v dobrih dveh dneh. "Če se malo pošalim, lahko na tem mestu rečem le, da z vzponom na Everest ne narediš toliko višincev," pravi Rok, ko pojasnjuje, da je podvig za amaterske športnike izjemno zahteven. Največja težava je psihična priprava in boj s samim seboj med podvigom.

Zakaj: Rok pravi, da je športnik po duši, torej ...

Rok Leben med "Everestingom" Arhiv Roka Lebna

Samo Supin,

55 let, alpinist, športni plezalec

Poklic: kovinar

Kaj: 24-urno plezanje na Iglo (dvakrat, drugič je bil 226-krat v enem dnevu na njenem vrhu).

V trinajstih urah sedem alpinističnih smeri v šestih različnih stenah. Na Okrešlju je začel ob dveh zjutraj in končal na Klemenči jami ob treh popoldne. Preplezal je Szalay-Gerinov greben v Turski gori, Steber Štajerske Rinke, na Malo Rinko splezal po Vzhodni smeri, šel do Planjave in preplezal njen Zahodni greben, sestopil po Grapi za Rdečim kupom, nadaljeval z Miniaturu v Škarjah, sestopil pod severno steno Ojstrice in po malo več kot šestih raztežajih Herletove smeri prečil do Leve smeri ter preplezal še to.

Zakaj: "Igle sem se prvič lotil za štos, a ker sem bil ne-pripravljen (nenaspan), sem zadevo ponovil." Pravi, da nikoli ni razmišljal o postavljanju kakšnih rekordov, ženeta ga gola radovednost in raziskovalni duh. ○

Samo Supin med enim od 226 spustov z vrha Igla Foto: Marko Volk

S plezalniki, cepinom in peresom

Pogovor s Tadejem Golobom

Med branjem knjig Tadeja Goloba (1967) se lahko zabavamo, zardevamo, ali – če smo jako fini – zgražamo. Lotil sem se ga s kanček večjim rešpektom kot se običajno drugih sogovornikov. Tadej ni kar tam eden. Je dober alpinist in uspešen pisatelj. S partnerko imata dva otroka.

Tadej Golob
Arhiv Tadeja Goloba

Med branjem njegovih knjig sem sproti sestavljal vprašanja. Ko sem končal, sem jih naštel – groza – kar 53! Uspel sem jih dodobra razredčiti. Napisal je kriminalno trilogijo, po njenem prvem delu, *Jezeru*, so posneli TV nadaljevanko. Zanimivo branje je knjižica *Moške svinje*, zbirka njegovih kolumn iz *Playboya*, v katerem je objavljala tudi intervjuje. Bil je na več himalajskih odpravah, priplezal je na Daulagiri in Everest. V naših in tujih gorah ima ne vem koliko prvenstvenih smeri. Zaradi romana *Ali boma ye!* je treniral boks. Pripada manjšini, ki – včasih z izbranimi besedami – pove, kar misli.

Kolikor sem lahko zbral podatkov, sem pomislil, da so bili v tvojem življenju do zdaj trije pomembni mejniki (če ne štejem družine): revija *Grif*, Everest in nagrada kresnik? Kako je vsak od njih vplival na tvoje življenje in tudi na družinsko?

To so neki mejniki, a mogoče je največji tovrstni mejnik moj prihod na študij v Ljubljano. Z mestnega

avtobusa sem opazil plakat, ki je vabil k vpisu na alpinistični odsek PD Železničar. Ta mejnik me je določil. V mojih očeh so bili alpinisti nadljudje, ki jih ni strah višine, niti nevarnosti niti smrti. Ko sem videl plakat, me je nekaj pognalo tja. Vpis sem zamudil za en teden, a so me vseeno sprejeli.

Tudi do *Grifa* je prišlo slučajno. Bratranec Matej Mejovšek, odlični športni plezalec in pozneje tudi alpinist, me je nagovarjal – ker sem delal pri podjetju, ki je izdajalo *Grand Prix*, revijo za avtomobilistične in motociklistične športe –, da bi osnovali revijo. Predlog sem posredoval direktorju. Po hitrem izračunu smo naredili revijo. Izdajali smo jo sedem zanimivih in tudi zabavnih let, čeprav smo se ves čas otepali s finančnimi težavami, ki sem jih skušal prikriti pred matično firmo. Uspevalo je, dokler sem jih lahko, nato je prišla tista kriza in smo potonili.

Everest je bil eden mojih ciljev. Ker je bil tako drag in tako visok, si nisem nikoli predstavljal, da bi do tega lahko prišlo. Z Everestom je bilo podobno kot z *Grifom*. Srečal sem se z Davom Karničarjem, ki je bil tam že leta 1996; rekel je, da bi še poskušal. Povedal sem mu, da delam v podjetju, ki se ukvarja s PR-jem, morda bi bil kdo pripravljen prevzeti zbiranje denarja. To, kar se je zgodilo, je zelo zanimivo, kajti nikoli v življenju nisem znal sebi nič *zrihtati*, pa sem bil kljub temu nekakšen boter najdražje odprave v zgodovini slovenskega alpinizma.

Kresnik ... z vsakim letom se mi zdi manj pomemben, vsako leto manj razumem, zakaj so mi ga dali. Takrat nisem poznal slovenske literarne scene. Vedno bolj se mi zdi, da sem ga dobil zato, ker se niso mogli odločiti med dvema drugima izenačenima finalistoma. Mi je pa zelo pomagal, fino je dobiti neko zunanjo potrditev. Kot pisatelj se ves čas bojuješ z dvema skrajnostima. Ena je nujno potrebna samozavest, da sploh daš kaj od sebe, druga je nujna nesamozavest, da greš stokrat čez besedilo in preverjaš, ali je v redu ali ni. Potrditev sem dobil, kresnika imam, vzeti mi ga ne morejo ... Kasneje nikoli več nisem prišel niti blizu. Verjetno od takrat slabše pišem.

Najbrž si slišal komentarje, da si ga dobil zgolj zaradi jezika, kletvic in vulgarnosti.

Takrat me je to zelo presenetilo. Zdaj me ne več, ker sem precej dobro spoznal slovensko mentaliteto. Presenetilo me je, da je to sploh vprašanje, da to lahko kogar koli zmoti. Literatura ni nekaj obveznega. Če nekdo napiše knjigo, ni treba, da jo vsi preberejo. Vzamejo jo v roke tisti, ki jim je všeč. Drugo, kar me je presenetilo, je, da obstajajo izobraženi ljudje, ki verjamejo v neki, od boga dani umetniški jezik. Da obstajajo besede, ki so bolj umetniške, in tiste, ki so manj – kot da ni vse odvisno od konteksta. Ampak bolje, da so jezni nate, kot da nihče ne ve, da sploh obstajaš.

Če primerjam npr. tvoje biografije z leposlovjem, se ne morem znebiti primerjave z *gastarbajterstvom*. Življenjepisi so tvoja Nemčija, ki ti prinaša zaslužek, fikcija pa je slabše plačano delo za dušo in užitek. Se motim?

Mmm ... Na neki način sem začel z biografijami. Že prva knjiga *Z Everesta* ni fikcija. Druga, *Peter Vilfan*, je biografija ... Sam to razumem kot hibrid med novinarstvom in literaturo. Za zadnja leta dejansko velja, kar si povedal. Življenjepisi mi omogočajo, da živim, čeprav mi morda zdaj več prinesejo kriminalke kot biografije. V vsaki stvari skušam najti nekaj, kar me pritegne. Če tega ne bi bilo, tudi biografij ne bi mogel delati.

Plezanje nove smeri je pot v neznano. Menda je tudi pisanje leposlovja vsaj deloma pot v neznano, kajti mnogi pisatelji pravijo, da se v nekem trenutku zgodba osamosvoji in se začne razvijati po svoje. Torej imata plezanje in pisanje skupno točko v neznanem, a ne nazadnje je oboje lahko tudi umetnost?

Ja, seveda, to je res. Veliko vzporednic je med plezanjem prvenstvene smeri in pisanjem knjige. Za oboje to velja tudi na sploh. Zame je estetska komponenta nove smeri zelo pomembna. Ne mislim samo na, plezalsko gledano, odlično skalo, izjemne detajle ... Gre za to, da je smer samostojna, da ni posiljena, da sledi logičnim razčlembam, ne pa da rine navzgor, samo da je prvenstvena, skratka, imeti mora svojo logiko. Krušljivi detajli v mojih očeh ne odvzamejo estetske komponente. Podobno je s knjigo. V njej ne morejo biti važni samo lepi stavki, ampak to, da deluje kot celota. Tako kot pri prvenstveni smeri težko veš, kam greš, in šele na licu mesta vidiš, ali je izvedljiva, je podobno s knjigo. V glavi imaš načrt, ki se spreminja, ko ga začneš ubesedovati. Ko se izkaže za nemogoče, ga je treba popravljati.

Kakšno je poročanje o alpinizmu in plezanju v slovenskih medijih?

A sploh še obstaja, razen v *Planinskem vestniku*? Spomnim se zlatih časov, ko je Franci Savenc poročal v ponedeljkovem *Delu*. Zdaj je takšno, kot na splošno vse poročanje, senzacionalistično. Novinarji, ki pišejo o tem, se ne spoznajo in težko primerjajo zadeve med seboj, kar pa je v alpinizmu na sploh težko, ker ni izrazite količine ... To poročanje je ... kaj naj rečem – slabo.

Kaj meniš o slovenski gorniški literaturi?

Super je. Jaz sem odrasčal ob njej. Ena od stvari, zaradi katere se mi še zmeraj da ukvarjati z alpinizmom, je prav gorniška literatura. O drugih športih je napisanih zelo malo knjig, če primerjaš, neskončno vodimo pred vsemi drugimi športi. To pomeni, da ljudje čutijo potrebo, da svojo dejavnost dodatno osmislijo tudi zato, ker v alpinizmu ni točno merljivih količin. Včasih na Youtubeu gledam filmčke športnih plezalcev. Športno plezanje je zelo enodimenzionalen šport v primerjavi z alpinizmom. A športni plezalci čutijo potrebo, da o svojih gibih povedo neko zgodbo. Dostikrat mislim, da bi bilo fino, če bi tudi alpinisti pokazali to energijo, kot jo čutijo športni plezalci pri snemanju svojih filmov. Glede slovenske gorniške literature – odrasčal sem ob klasikih. Prebral sem knjige Vikija Grošlja, Marjonovo *Ledeno sonce*, *Sneg na zlati veji* Igorja Škamperleta, ki se mi še danes zdi prava literatura, in seveda Nejčevo *Pot*. Zaradi teh knjig sem bil alpinist, še preden sem se začel z njim ukvarjati.

Tadej v *Meteoru*,
Grčija
Arhiv Tadeja
Galoba

Desno Tadej Golob, levo Dušan Polenik - Duš; odprava na Daulagiri, 1998.
Arhiv Tadeja Goloba

Tadej Golob na vrhu Daulaghirija s soplezalcem Jankom Megličem, 1998
Arhiv Tadeja Goloba

Plešaš od leta 1987, začel si v Grčiji. Kako to?

Pravzaprav sem bil že prej en dan na Turncu, v smeri Dvojni prestop. Neki alpinist Mitja me je peljal tja in jaz sem se zataknil. Vpil sem: "Ne gre!" Nisem mogel naprej, ker – trapasto – nisem vedel, da moram izpeti komplet, haha. Po tistem smo šli v Meteoro.

Za 21. rojstni dan si si podaril plezanje v Špiku in si zlomil stegenico. Originalno darilo, to je treba reči. Kaj se je zgodilo?

Ja, zelo originalno. S soplezalcem sva prespala pod steno, imela sva vso možno kramo od spalnih vreč naprej. Na nogah sem imel ene prvih plezalnikov, ki so se dobili pri nas. Okorni, z debelim podplatom. Na obeh palcih se je spredaj naredila luknja, ker se je guma obrabila. S tem nisem mogel nikamor dobro stopiti. V prvem raztežaju, petki, sem s tistim težkim ruzakom preprosto padel. Po desetih metrih sem priletel na nekakšen stolp, tam je šla stegenica, nato še deset metrov dol po skrotju. Eno uro sem ležal tam. Imel sem srečo, pod steno sta bila dva plezalca iz Maribora. Eden je bil kirurg, moj soplezalec ga je povlekel gor, da mi je uspešno imobiliziral nogo. Takrat sem mislil, da je konec, kajti nogo ni bila videti najboljše. Do

tedaj sem mislil, da zadošča, če samo rineš naprej in se vedno izide. A se ne. Od takrat dalje sem vedel, da se bom moral naučiti nameščati varovanja in se z glavno lotevati zadeve. Nekaj časa je trajalo, da sem prišel k sebi. Padel sem septembra, maja smo šli v Meteoro. Ravno toliko sem se sestavil, da sem spet začel plezati. Trojk, ki niso imele vmesnega varovanja, nisem mogel preplezati, ker sem imel probleme s psiho. Šestice sem lahko, ker so bile navrtane. Sčasoma se je tudi to popravilo.

Kaj je zate plezanje?

Najprej – plezanje je zanimiva oblika fizične aktivnosti. Strašno ga imam rad, ker se ne ponavlja. Že gibi se ne ponavljajo. Malenkostna sprememba položaja telesa, ko se ti zdi vse nemogoče, lahko naredi čudež. Če pogledaš razvoj plezanja – gvozdenje s kolena ali zatikanje pete ... Mene so učili, da so obvezne tri oporne točke, zdaj je vse drugače. Ker letos nisem imel dovolj časa, sem poletje preživel v Plezalnem centru (PC) in mi je celo plastika postala zanimiva, čeprav mi včasih ni bila. Druga stvar je veselje. Ko prespim pod steno – to je element, ki ga večina ljudi ne obvlada. Je kot morje, moraš biti izurjen, da se nekeje počutiš varnega. Alpinist ima nekaj, česar večina ljudi ne pozna. Tu so še lepote matere narave, druženje ..., zadeva je večplastna.

Kako nate v steni vpliva strah?

Jah, strah je na neki način nujno potreben, da te ohrani pri življenju. V več kot 30 letih sem plezal z ogromno ljudmi, od katerih je trinajst mrtvih. Dva sta umrla zaradi bolezni, ostali v hribih. Skupna nit pri enajstih je dejstvo, da skoraj niso poznali strahu. S soplezalcem sem se dostikrat prepiral, ali je treba zabiti klin ali ne, da jih je že preveč, da bi lahko bili hitrejši. Na koncu se je izkazalo, da sem imel jaz prav, do zdaj. Če pa je strahu preveč, te bremenijo in ne boš nič naredil.

Kaj je tisto, kar ne dovoli, da bi nehali plezati, ko se ubije eden ali več prijateljev? Kakšen je tvoj odnos do smrti?

Od začetka je bila strast. Nič me ne bi moglo ustaviti. Ko sem ležal na Jesenicah v bolnici, sem razmišljal samo o tem, kako bom šel nazaj v Špik, čeprav potem nikoli nisem šel in nikoli ne bom. Dvakrat sem bil in obakrat so me vlekli ven. Z Dušanom Polenikom – Dušem sva bila zelo dobra prijatelja, okoli pet let sva plezala skupaj. Spomnim se, da sem rekel, če se bo njemu kaj zgodilo – takrat sta umrla Žiga Petrič in Bojan Počkar –, bom nehali plezati, ker se mi ne da več vzgajati novega soplezalca. Žal je tudi Duš umrl. Moral sem temeljito razmisliti. Niso me več gnale frustracije, da se moram dokazati, na novo sem moral izumiti svoje veselje do plezanja. Prej bi rad vsemu svetu dokazal, kako dober sem. To je bilo zelo močno gorivo, ki je do takrat že zgorelo. Šel sem vase, razmislil in dojel, da me to še vedno zelo veseli, ampak na drugačen način, bolj osvobajajoč. Ni mi treba vsak teden nekaj

preplezati, da bom *frajer*. Lahko imam projekt, ki traja tudi več let, kar se mi dogaja zdaj, in se zdi, kot da sem alpinistično mrtev. To mi sedaj zadošča.

Tommy Caldwell je rabil sedem let, da je prosto preplezal Dawn Wall.

Jaz pa sedem let za Eiger pozimi, hehe.

Kako se razlikujeta odpravi na Daulagiri in Everest?

V odpravi na Daulagiri smo bili enakovredni člani. Dobro, v njej sta bila tudi Viki Grošelj, bolj kot mentor, in Davo, da bi smučal, a je moral domov zaradi težav z zdravjem. Bilo nas je deset mladcev, ki smo se izjemno dobro razumeli. Mislim, da za nobenega od desetih ni bila nobena odprava ne prej ne potem boljša od te.

Težko jo je primerjati z Everestom, kjer je bil en sam cilj – da Davo smuča z vrha. Drugi smo bili temu bolj ali manj podrejeni. Jaz s tem nisem imel težav, znotraj tega sem uspel najti svoje mesto. Je bila pa bolj kaotična. Med sabo nismo toliko sodelovali, da bi bilo za vse dobro. Prihajalo je do smešnih absurdov; Grega Lačen, Matej Flis in jaz smo prišli v zadnji tabor na Južnem sedlu, v šotoru pa sta bili samo dve spalni vreči, ker so eno odnesli dol. Pri -35°C ponoči ni bilo ravno zabavno. Ali ko nismo mogli priklicati baze, da bi jih vprašali, kakšno vreme bo naslednji dan, ker so pozabili priklopiti sprejemnik. Davo nam ni toliko zaupal, da bi se dogovorili, kdaj in kako bomo kaj naredili. Opazil sem, da imajo nekateri najboljši, kot sta verjetno bila Davo ali Tomaž Humar, izjemno močan ego, zaradi katerega mogoče tudi v njihovo škodo ni prostora za druge. Čeprav je Davo odsmučal fantastično stvar in vse, kar bi mi lahko naredili, ne bi moglo tega zasenčiti, se mi je zdelo, da se je bal, da bi celo naš majhen uspeh lahko zasenčil njegovega. Nikoli nismo natančno vedeli, kdaj naj gremo na goro, koliko steklenic prekletega dodatnega kisika je gor in podobne bedarije ... to je bilo moteče. Davo je pripeljal svoj del ekipe, Franca Oderlapa, s katerim smo se čudovito razumeli, da ne bo pomote, postala sva dobra kolega, ampak to je bila bolj raztrgana odprava kot tista na Daulagiri, ki je res neponovljiva.

Bi šel še enkrat na Everest, morda brez dodatnega kisika?

Ja, bi, ja. Sploh zdaj, ko sem že bil gor. Pred vzponom vso noč nisem spal, ker sem razmišljal, ali naj poskusim brez kisika. Ker je Davo že odsmučal, je bil to moji edini poskus. Grega in Matej sta rekla, da gresta s kisikom. Ta hrib stane ogromno denarja, ki ga še danes nimam, in ... *jebi ga*, šel sem s *flašo* na hrbtu. Če bi mi kdo plačal, bi šel z veseljem poskusit.

V Loški steni si precej plezal, v njej imaš nekaj prvenstvenih smeri, tudi zimskih. Kaj te tako privlači v njej?

Ko sem bil alpinistični pripravnik, so nam dali Škamperletov in Kozorogov plezalni vodniček *Možnica in Koritnica*. Niti približno se mi ni sanjalo, kje naj bi to

bilo. Poznal sem le nekaj malega nad Logarsko dolino, kamor sem hodil s starim očetom, sicer pa o naših hribih nisem imel pojma. Samo za ilustracijo: ko smo šli prvič plezat v Špik, Skalaško Pavle Jesih, drugo smer v mojem življenju, sem v zadnjem raztežaju dobil kamen v hrbet. Z vrha do Erike sem sestopil v plezalnikih! Ker se je razdivjala nevihta, me niso imeli časa sezuti. Ko so mi jih sneli, je kri špricnila izza nohtov, ene roke pa sploh nisem mogel uporabljati.

Ob 6 h zjutraj smo se dobili na železniški postaji, kjer je imel naš *ferajn* svoje prostore. Rečeno je bilo, da gremo na Vršič, plezat v Mojstrovko. Izstopili smo pa v Martuljku in nihče mi ni povedal, da je prvotni načrt spremenjen. Tam sem srečal planince iz Lenarta, od koder sem doma. Vprašali so, če gremo plezat v Špik. Ne, v Mojstrovko. Čudno so me gledali. Ko smo začeli plezati, smo spodnji del Dibunove *solirali*. Iz spoštovanja do starejših alpinistov se nisem upal vprašati, kaj plezamo. Tih sem sam pri sebi molil, da ne bi šli plezat Dibunove, ampak nekaj bolj direktnega.

Da se vrnem k Loški steni. Ko sem dobil vodnik, sem se z jugom zapeljal čez Predel, da si ogledam te kraje. Nikoli ne bom pozabil tistega pogleda, ko se zapelješ

Tadej v Loški steni; kombinirano plezanje v smeri Nekoč so bili bojevniki. Arhiv Tadeja Goloba

Na vrhu Everesta,
8848 m,
z Gregom Lačnom
Arhiv Tadeja Goloba

čez in pred sabo zagledaš orjaški zid. To je grozljivo. Po razsežnosti je precej podoben Triglavski steni, čeprav mislim, da jo prekaša po višini in širini. Od Triglavske se razlikuje v tem, da v njej ni nobenih razčlemb, kaminov, kamor bi se lahko skrnil. V Loški imaš ves čas občutek, da si kot muha na steklu. To je zlasti značilno v Oblici, kjer sem velikokrat plezal. V njej leže težavnosti, ki drugje ne bi bile nič posebnega, tam imaš pa ves čas izrazit občutek ogroženosti. V Bavhu, drugi najtežji slovenski steni, je najnižja težavnost 7+, a skala ni vedno dobra. To in da tam ni gneče, me je pritegnilo. Za primerjavo, v Triglavu lahko plezaš dvojko, če hočeš, ali čudovite trojke. Hči rada hodi v hribe, zadnjič sva bila na Stolu – bilo je lepo, a preveč ljudi. Kot da bi hodil v koloni.

Koliko plezaš, katere načrte o prvenstvenih smerih bi rad uresničil?

Plezam zelo veliko, čeprav letos skoraj izključno v PC. Lani avgusta mi je neki plezalec priletel na hrbet. Stal sem pod steno in klepetal, on je ravno vpenjal, soplezalka ga je slabo varovala, z vso silo je padel name. Odpeljali so me z rešilcem. Ko so me poslikali, so rekli, da ni nič zlomljeno, so pa vsa mehka tkiva pretegnjena, rebra obrnjena. Po treh mesecih sem počasi spet začel plezati. Zdaj sem v PC tam, kjer sem bil, preden je tip pristal na meni. Letos smo v Debeli peči preplezali eno Marjonovo smer in Štremfljevo Ang Pu, čudovito smer. V Loški steni se posvečam projektu, a imam smolo, ker kar naprej dežuje. Tam stena rabi dva dni, da se posuši. Gledam v nebo, norveško napoved za Slovenijo, in čakam.

Boš nekoč napisal avtobiografijo?

Dvomim. Avtobiografske elemente tiščim v vse svoje knjige. Brez tega pač ne gre. Če hočeš, da nekaj deluje avtentično, se ne moreš samo izmišljevati. Kot drugo, ko pišem biografije ljudi, vidim, kako nezanesljiv je spomin. Zato si izpovedi dostikrat same sebi nasprotujejo. Ali ko se kolegi pogovarjamo o naših plezalnih začetkih, se mi dostikrat zdi, da ne govorimo o istem, vsak ima svojo resnico. Po eni strani me ima, da bi napisal kaj liričnega. Narava je lahko tudi lirična in

vse, kar doživljaš, ni samo akcija. Škamperletov *Sneg na zlati veji* je čudovita knjiga, ampak na neki način je neskončno žalostna. Vsaka stvar se enkrat konča, je spoznanje te knjige, mene pa to spravlja v slabo voljo. Mogoče zaradi tega ne neham, ker nočem, da bi se končalo.

Naslednji del intervjuja sva naredila dobra dva meseca po Tadejevi nesreči v Loški steni.

Ali veš, kaj je vzrok padca?

Ne, ker se ga ne spomnim. Sem pa govoril z Blažem (soplezalec Blaž Stres, op. M. S.), ki je dejal, da je tik pred padcem zaslišal zvok trenja skale ob skalo, potem me je pa že zagledal, kako padam. Tam, kjer sva bila, so bila tla zelo razrahljana zaradi strel neurja, ki je divjalo po bovškem nekaj dni prej, tako da domnevam, da se je nekaj podrlo pod menojo.

Tvoja prva misel, ko si prišel k sebi, je bila?

Zanimalo me je, kaj se mi je zgodilo, in ko mi je Mojca rekla, da sem padel v hribih, me je to zelo presenetilo, ker nisem imel v spominu, da bi šel v gore, še tega se nisem spomnil, s kom sem šel. Spomin o tem se mi je vračal po kapljicah.

Koliko kosti si si polomil?

Vseh sedem vratnih vretenc, pa eno prsno, lopatico, medenico in stegnenico.

Razen pretresa so jo možgani dobro odnesli?

Utrpel sem več možganskih krvavitev in te so zdravnike najbolj skrbele, a se je izteklo v redu.

Kaj pravijo o tvojem okrevanju zdravniki in kaj misliš ti?

Pravijo, da mi gre dobro, in tudi sam mislim tako.

Si spremljal poročanje medijev o padcu? Kakšno se ti zdi?

Sem prebral. Zdi se mi v redu. Ni bilo tistega, kar se sicer rado pojavlja ob gorskih nesrečah – češ da gora ni nora, nor je tisti, ki leze gor. Tudi v odzivih bralcev tega ni bilo.

S čim, razen s pisanjem, se še ukvarjaš med okrevanjem?

Zjutraj me vsak dan čakata dve uri rehabilitacije v Soči, potem grem še na en ali dva sprehoda – za zdaj s hoduljo, berem, gledam TV ...

Kdaj izide tvoja nova knjiga z naslovom *Virus*?

Sredi decembra.

Si se že odločil, ali boš še plezal ali ne?

Mislim, da bi bilo o tem še prezgodaj razmišljati. Najprej moram shoditi. Ko sem po treh tednih zapustil Center za intenzivno terapijo v UKC Ljubljana, mi je dr. Fileković rekla, da sem dobil sprint, da me pa zdaj čaka maraton. Tega se takrat niti nisem zavedal, zdaj, po petih tednih Soče, pa spoznavam, kako prav je imela. Seveda bi bil rad tak kot prej in plezanje je zasedalo velik del mojega življenja, ampak – kot so mi rekli zdravniki – dajmo lepo korak za korakom. ○

Plezanje postane samostojen cilj

Dokumentarni podlistek o zgodovini plezanja, 3. del

Dosedanji pregled zgodovine nas je pripeljal v Anglijo, kjer so se po skalah vlačili zdolgočaseni bogataški mladeniči. Najboljši med njimi je bil Walter Parry Haskett Smith. Študent prava je bil vedno znan kot odličen atlet – v mladih letih so mu pripisovali celo svetovni rekord v skoku v daljino. Takrat so njegovi sodobniki na zahtevne stene plezali s pomočjo lestev, vrvi in kavljev ter si pomagali z legitimnim manevrom, štiporamo, ki bo še dolgo del plezalskega repertoarja.

Walter je bil pravi skalni plezalec. Za balvaniste, ki so v tistem času začeli s svojimi podvigi (in boste o njih izvedeli več že kmalu), je menil, da imajo sicer kar zanimive izzive, če ti jih le uspe najti v visoki travi (na kratko: ni bil preveč navdušen nad njimi). Po drugi strani pa ga niti alpinizem ni posebej zanimal. Za kaj takega si moral v mraz in sneg daleč stran od doma, Walterju pa je, kot mnogim mladim avanturistom, plezanje doma povsem zadoščalo. Alpinisti so takšnim "navadnim" plezalcem posmehljivo rekli "skalni akrobati" in so jih pogosto imeli za manj vredne in neresne, saj so iz treninga želeli delati polnopraven šport. A v resnici so šele oni namesto ekstremnega pohodništva iskali dejanske, pa čeprav kratke plezalne izzive. Namesto nujnega zla na poti do vrha je bilo plezanje končno cilj samo po sebi. Hura!

Bel robček na vrhu stene

Haskett Smith je še posebej rad obiskoval hrib Great Gable v območju Lake District. Že leta 1882 je tam preplezal greben The Needle, 114 metrov poštene 4a, kar je v maniri tistih časov storil s plazanjem po razčlenjeni, malce krušljivi in bolj položni skali. Z grebena mu je pogled venomer uhajal na slabih dvajset

Walter Parry
Haskett Smith
Vir: ianoffthewall.blogspot.com

*Napes Needle:
redka fotografija
Hasketta Smitha,
ki pozira na pol
poti. Leta 1890 jo
je posnel Edmund,
njegov mlajši brat.
Vir: footlesscrow.blogspot.com*

Owen Glynn Jones

Owen Glynn Jones, portret s podpisom iz njegove knjige Rock-climbing in the English Lake District. Vir: wikipedia

metrov visok tufasti¹ monolit ob hribu. Skala se je imenovala Napes Needle in mladi Walter je leta 1886 splezal na njen vrh ter v trenutku postal lokalna zvezda. Smer je v vodnikih označena kot Wasdale Crack, in če jo pogledamo danes, je sicer lepa, a plezalsko dokaj bedna. Stari plezalski mački bi jo označili za šoder. Pa vendar, vzpon, ki je tedaj veljal za nemogočega, je premaknil zavest človeštva o tem, kaj plezanje lahko je. Zato ga zlahka uvrstimo med prelomne dosežke ob bok pristanku na Luni in odkritju kolesa.

Smer je potekala v dveh raztežajih. V prvem delu je bilo približno trinajst metrov lahke plezarije po razpokah do manjše police. Nič posebnega, nič novega, česar Walter ne bi izkusil že drugod. Do sem so prišli že mnogi. In ker tisti dan ni bilo v okolici žive duše, je prvi del smeri preprosto posoliral. Tako se je znašel sam na polici. Vrh smeri ga je bolj skrbel – za zgornjo skalo si ni znal predstavljati, ali je zaobljena kot lubenica, ki jo poleti kupimo na stojnici ob cesti, ali pa je dovolj ravna, da se lahko potegneš čez njen rob. Zato je nanjo metal kamenčke in opazoval, ali se bodo odkotalili dol ali pa bodo ostali na ravni podlagi. Ko se eden od njih ni vrnil, mu je podatek zadoščal, da se je odločil in skobacal na vrh. Druga neznanka je bila, ali bosta skalna bloka, ki sta bila naložena na vrhu, sploh zdržala težo človeka. No, kdor ne poizkusi, ne bo nikoli izvedel. Naredil je manj kot deset gibov, pri čemer si ni smel privoščiti napake. Gibov, ki si jih pred njim ni drznil narediti nihče. Gibov, ki so zahtevali resno plezarijo. Ta del smeri še danes ni od muh, ker se z vrha ne da *abzajlati*² in je treba običajno odplezati tudi nazaj navzdol.

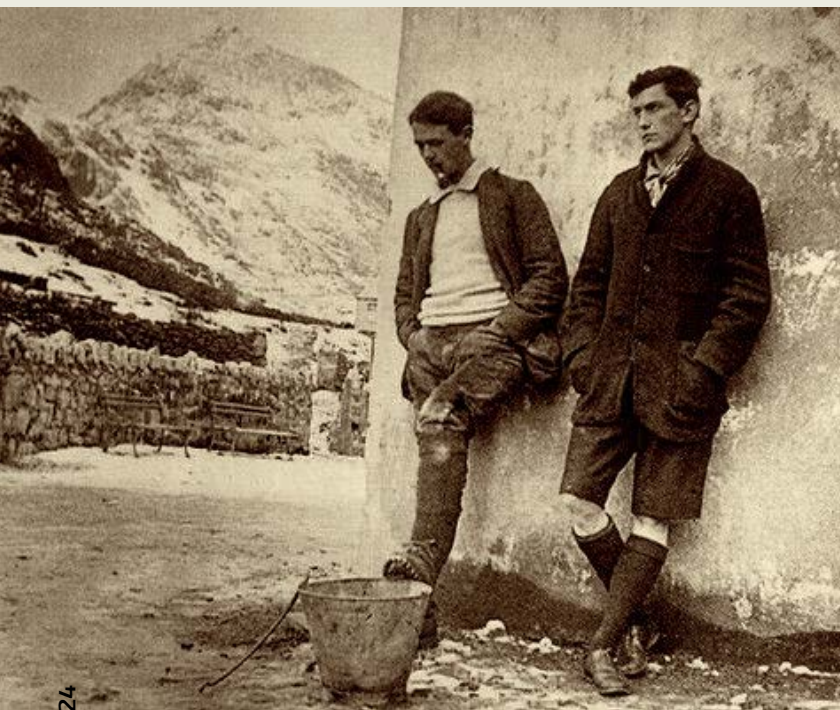
Nastala je prva plezalna smer v Angliji. Kako pa je ta drzni solo vzpon na pogled opisal njegov avtor?

¹ Tuf je vrsta magmatske kamnine.

² Spustiti se po vrvi.

Siegfried Herford in George Mallory v severnem Welsu za božič 1913

Vir: www.pinterest.ch

"Luštna plezarija po kotu. Na vrhu sem privezal bel robček (dokler ga ne bo odpihnil veter)." Ocenjena okrog 4c (Angleži bi rekli *hard severe*). Seveda sama težavnost ni bila posebej impresivna. V tem smislu so gotovo tudi v Alpah že premagovali težje odseke. A solirati po zaobljenih grifih ob veliki izpostavljenosti je vendarle nekaj posebnega. In še nekaj – Napes Needle je zelo fotogenična skala (lahko bi rekli, da je iz prave perspektive tudi zanimivo falična), in tako je bil vzpon zelo odmeven ter deležen velike medijske pozornosti. Kar naenkrat se je v hotelu Wastwater pod stenami trlo plezalcev. Vsi so želeli preplezati legendarno linijo. Kaj pa Walter? Žal je skoraj prenehel plezati, saj se je malo pozneje poškodoval v plazu kamenja, potem pa je med vojno umrl še njegov prijatelj in mentor Fred Bowring. Škoda, ampak kolesje plezalnega športa se je zdaj že zavrtelo in nič več ga ne bo ustavilo. Se je pa vrnil na "kraj zločina" ob petdeseti obletnici vzpona in kot srednji v navezi treh pri 74-ih letih spet sedel na vrhu. Kaj torej za konec še reči o tem pionirju, ki je iz plezanja napravil polnopraven šport? Človek je rad kadil, igral šah, redno jadriral in kolesaril, govoril francosko, v največji vročini je hodil okrog v prevelikem plašču, se nekoč stepel z bolgarskim kraljem ter kljub tresavici zaradi Parkinsonove bolezni vozil avto še pri 79-ih, njegov istospolno usmerjeni brat, ki se je zapletel v škandal s kraljevo družino, se je "po nesreči" ustrelil v glavo, sestra pa je pri 13-ih pristala v umobolnici. Ampak tako gre to v bogatih družinah.

Angleži v svojem veselju

Že kmalu je na podobnem nivoju plezalo kar precej ljudi. Še posebej se je poznalo, da plezanje v nižjih domačih stenah ni bilo več tako elitistična aktivnost, rezervirana za bogati višji sloj ekscentrikov (kot bo še nekaj časa veljalo za alpinizem). Plezali so tudi meščani in delavci in vsi vemo, da ti znajo zadeve vzeti precej resneje. Preden jih nekaj spoznamo, pa omenimo še eno angleško značilnost, ki je močno vplivala na njihov razvoj, namreč to, da so najraje ugnezdeni na svojem malem otoku, kjer lahko živijo v iluziji, da so najboljši na svetu (vsaj v svojem stilu).

Del prostovoljne osamitve so tudi majhne razlike v pristopu k plezanju. Verjetno ste že kdaj opazili nenavadne ocene smeri na Otoku. Angleži namreč težavnost razdelijo na dva dela: prvi del je splošna, lahko bi rekli psihološka težavnost, ki vključuje kakovost varovanja, dolžino potencialnih padcev, dejavnik psihe in podobno. Angleži jo označijo opisno, pri čemer oznake HVD (*hard very difficult*) ali VS (*very severe*) v resnici pomenijo navadne šodre in se prave težave začnejo šele pri oznaki E (*extreme*), ki gre potem od številke 1 do trenutnih 11. Druga oznaka pri oceni je tehnična težavnost, ki pove le težave najtežjega giba v smeri, in to tako, da moramo gib gledati popolnoma izolirano (torej neupoštevaje, da smo morda utrujeni ali nas je strah), pa tudi tu imajo kriterije tako navite, da je oceno bolje gledati kot na francoski balvan

(torej po domače, kakšne štiri stopnje več). Ob tem še vedno ne vemo, ali je v smeri tak gib samo en ali pa so tako težki vsi – teoretično je enako mogoče oboje. Vsak E ima nadalje neki razpon tehničnih ocen, ki jih lahko najdemo v smeri, preden se premaknemo na naslednjo številko. Prevajanje ocen je lahko dokaj težavno. Recimo, da E1 5a pomeni nam bolj domač 5b, E1 5c pa je že bliže 6a+. E2 5a je spet malo lažji, okrog 5c, a malce bolj strašljiv, E2 6a pa je pri nas lahko kakšen 6b+. Stopnja E10 7a do E10 7b je tako lahko vse, od 8a do 9a+. Odvisno od okoliščin. Saj verjetno od Angležev niste pričakovali česa bolj urejenega in smiselnega? Velik plus te lestvice je, da se je mogoče o oceni še bolj kakovostno prepričati, saj imamo zdaj za to na voljo kar dve spremenljivki. Ob upoštevanju, da je vsakršno prevajanje ocen med Angleži in ostalim svetom precej približno (kar ustreza obojim, saj lahko vsak na zadevo gleda iz svoje perspektive, če se že želijo primerjati), pa nam tudi kratek pregled njihovega napredka do petdesetih let pokaže, da so ves čas držali korak z drugimi ali pa bili celo kak prst spredaj, čeprav so njihovi dosežki pogosto porinjeni na obrobje. Samo kot opombo naj dodam, da je danes, gledano z očmi modernega plezalca, težko ocenjevati primerenost in pravilnost vzponov v prvih desetletjih 20. stoletja (in to velja za vsa območja na svetu). Takrat je bilo zaradi nevarnosti marsikaj sprejemljivo. Kak vmesni klin za počitek je še vedno pomenil "prost" vzpon v smeri, kot tudi guganje na vrvi in že omenjeni štiporamo. Kljub temu so se že takrat postavili temelji tradicionalnega plezanja, ki velevajo plezanje smeri od spodaj in sprotno nameščanje varovanja. Pomembna je bila avantura oziroma dejavnik poguma, sama striktnost pri prostem vzponu pa se je oblikovala malce pozneje. Plezalci, ki so najprej iskali najlažjo pot na neki vrh, so kmalu postali specialisti za nekoliko težje kamine, nato so diplomirali iz pok in kotov in šele nazadnje so začeli iskati oprimke tudi v gladkih ploščah.

Dileme top rope

Med pionirji, ki so sledili Haskettu Smithu, je bil verjetno najbolj znan Owen Glynne Jones, ekstrovertiran in neustrašen mladenič, ki je zaradi eksplozivnega, nekontroliranega sloga postal predmet občudovanja množice pod skalo. Verjetno je bil že kmalu precej boljši tudi od svojega slavnega predhodnika, a vendarle je vprašanje, ali bi on in še marsikdo drug sploh začel plezati, če ne bi bilo vzpona na Napes Needle. Tako prelomni so lahko včasih preprosti podvigi. Seznamu smeri je Jones leta 1897 prispeval 42-metrsko Kern Knotts Crack (5a), ki jo je študiral na povsem nov, inovativen način – na *top rope*. Razlog za študiranje pa je bil v tem, da je smer želel preplezati pravilno, prosto, brez vlečenja po opremi. Razumite, da to takrat v plezanju ni bil imperativ. Cilj je bil priti na vrh smeri, lepota in izziv linije pa sta bila v drugem planu. Tako je vzpon lahko vključeval počitke, uporabo nekakšnih klinov (ki so bili preproste konice z obročkrom na drugi strani) in lesenih zagozd, pomoč

soplezalca, obešanje na vrvne zanke in podobno. Čez detajle so se potegnili ali pa so jih kako drugače poskusili preskočiti.

Top rope je slog plezanja, pri katerem imamo z vrha že napeljano vrv za varovanje, kar pomeni, da lahko brez skrbi plezamo na svojem maksimumu. Pa dec ne bo daljši od nekaj deset centimetrov (razen če imamo slabega varovalca). Če vrvi nikoli ne obremenimo, smo smer preplezali prosto, saj smo v njej samostojno, le z uporabo rok in nog naredili vse premike od tal do vrha. Vseeno pa se tak vzpon ne šteje kot legitimen. Način *top rope* lahko služi le treningu ali študiju smeri. Čeprav je trajalo kar nekaj časa, da se je ta dilema dovolj izkristalizirala, pa so imeli to prakso za sporno že od samih začetkov. Kljub temu da so bili do *top rop*a Angleži dolgo zelo kritični, pa so po drugi strani v nadaljnjih letih težke smeri najboljši plezalci vedno radi tudi malo poštudirali na tak način. Teh vzponov pa nekateri člani skupnosti niso želeli priznati, četudi so bili pozneje preplezani naprej. A na Otoku so se od nekdaj radi prepirali o etiki in tem, kako je treba plezati. O. G. Jones se je na vse skupaj absolutno požvižgal, pozornost mu je kvečjemu ugajala. Kot londonski profesor je v prostem času nato razvil angleško ocenjevalno lestvico (vsaj njene začetne stopnje) in napisal prvi vodnik za plezanje v Lake Districtu.

Smeri so kmalu postale še drznejše in težje. Fred W. Botterill je leta 1903 v Scaffellu s cepinom (za čiščenje skale) na pogled preplezal še eno znamenito klasiko, navznoter nagnjeno plato z mikro *grift*, Botterill's Slab, HVS 4c (po naše 5a). V istem plezališču je operiral še en veliki pionir angleškega plezanja, Siegfried Herford, ki je začel plezati zelo zanimive smeri, tudi izven takrat samoumevnih poč. Bil je visoko inteligenčen avtist, nagnjen k nekontroliranim izbruhom nasilja in k obsedenemu plezanju. Če so drugi plezalci prišli v Scaffell za praznike, je imel Siegfried tam na leto po sto plezalnih dni. Surova moč, neobčutljivost na nevarnost in absolutna predanost so leta

Siegfried Herford pri plezanju po Central Buttressu v Scaffellu
Vir: en.wikipedia.org

Strme stene
Snowdonie
Vir: pixabay.com

1912 prinesli prvo E smer, Central Buttress v Scafellu. Zadeva je v višini sto dvajsetih metrov dobila oceno E1 5b (čeprav so jo pozneje nekateri znižali na HVS 5b), kar bi pri nas prevedli v simpatično 6a. Herford je smer preplezal s "kombinirano taktiko" – detalj je preskočil tako, da je stopil na rame soplezalcu, pred vzponom pa je smer najprej preplezal z vrha navzdol, da si je bolje ogledal potek razpok in grifov. Pa vendar, te težavnosti na Otoku niso presegli nadaljnjih trideset let (no ja, vmes sta bili dve vojni). Kaj tako težkega so takrat plezali samo še v Nemčiji – in zanimivo, prav Nemci so Herforda ubili med vojno nekaj let pozneje. No, ubila ga je granata, ampak to so vanj vrgli Nemci. A pustimo semantiko in pogledimo še nekaj likov, ki so krojili takratno sceno.

Posnetek plezanja v smeri Scafell's Central Buttress, ki ga je leta 2016 opravil Charlie Woodburn, prvi E1 v Veliki Britaniji.
Vir: www.youtube.com

Pošten način osvajanja

Okrog sto petdeset kilometrov južneje se je v režiji Jamesa W. Putrella že nekaj časa razvijal še en "plezalni center", Peak District. Ta je bil lažje dostopen in bližje večjim mestom, a pravega plezanja ne bo videl še nekaj časa. Smeri je bilo tam več, kakovost pa je bila (zaenkrat) na strani Lake Districta. Tretji center na Otoku se je začel razvijati v Walesu, okrog nacionalnega parka Snowdonia. Če krenete iz Liverpoola proti jugozahodu, je to približno tam, kjer so imena krajev videti, kot da se vam je mačka sprehodila čez tipkovnico: recimo Rhyd Ddu, Ffridd Uchaf ali Llyn Cwellyn. Tam sta postopala Morley Wood in Fred Pigott, ki

sta začela konkretnije ukrepati proti takrat vse bolj prisotni skrbi, da stalno nabijanje (in izbijanje) klinov lahko močno poškoduje skalo. Leta 1927 sta tako opravila prvi pravi *trad*³ vzpon na svetu, Pigott's Climb HVS 5a (oziroma 5b), z odstranljivo opremo. Uporabila sta prevrtane kamenčke, ki so služili kot prve *жебice*⁴, ki sta jih zatlačila v razpoke. Ideja niti ni bila tako genialno inovativna, kot se zdi. Kamenčki so bili v razpokah od nekdanj (saj jih je tja pripravno "odložila" narava) in so bili zelo uporabni za fiksiranje zanke, včasih pa so se plezalci čez njih prevezali za *abzajl*. Pigott je koncept le razširil, tako da je kamenček prinesel s sabo in ga zatlačil, kamor je pač želel. Kmalu je to postala prava umetnost in plezalci so pod steno mrzlično nabirali primerne kamenčke in plezali z njimi v žepu. Tem so se sčasoma pridružile tudi večje matice z žico. Angleži so že zgodaj dobili močan odpor do klinov in tehničnega⁵ plezanja, posebej, ker je ta razvoj prišel iz Nemčije. Karabinov niso želeli uporabljati že zato, ker

³ Prosto plezanje se je že zgodaj začelo deliti na takega z že nameščenimi, fiksni varovali, ki ga danes poznamo kot "športno", in takega, kjer je treba varovala nameščati sproti, čemur rečemo "trad". Zadnji je pri nas (zaradi pomanjkanja primerne skale) manj razširjen, je pa toliko bolj priljubljen v ZDA in Angliji.

⁴ Zatiči.

⁵ Za razliko od prostega plezanja si pri tehničnem ali "aid" plezanju lahko za napredovanje pomagamo z opremo v smeri. Izraza "tehnično plezanje" ne gre mešati s plezanjem, kjer je potrebna dobra plezalna tehnika in postavljanje nog.

je beseda zvenela preveč nemško. Seveda so bili občasno prisiljeni v težke smeri zabiti kakšen klin, a ko se je v naslednjih desetletjih odstranljiva oprema izpopolnila, so se skoraj popolnoma usmerili v *trad* plezanje (vse do razmaha športnega plezanja šele mnogo let pozneje). Skoraj vsaka novost, ki je prišla s celine, je v Angliji naletela na upor in kategorično zavračanje. Plezalci so morali "prepovedano" opremo skrivati v nahrbtnikih. Tradicija in z njo povezan družbeni pritisk plezalne skupnosti je na Otoku zelo močan.

Prve, improvizirane *jebice* so v primerjavi s klini sicer precej povečale tveganje, zato so se Angleži že od vsega začetka učili plezati počasi in previdno. Padec, ne le da je bil nevaren, bil je etično povsem neprimeren. To se preprosto ni delalo. Nikoli nisi plezal do maksimuma ali delal gibov na pol. Tudi na prosti vzpon so gledali dokaj svobodno. Če si se nekoliko obesil na *jebico*, da si videl, ali drži, nisi pa je uporabil za napredovanje, je bilo vse v redu. Po drugi strani pa so bili sposobni imeti ogromne razdalje med varovali, četudi so smeri plezali na pogled. Od vsega začetka so gojili in razvijali ta psihološki, avanturistični vidik plezanja, za kar ne rabiš nujno visokih gora. Le obsedenost s "poštenim načinom", kakor koli ga že definiraš.

Čeprav so na Otoku vseskozi radi plezali, pa sta obe vojni zahtevali svoj davek tudi na tem področju in je bil nadaljnji razvoj zelo upočasnen – posebej osvajanje Alp se je za Angleže za nekaj časa povsem ustavilo. Le v plezanju krajših skalnih smeri so še nekako

držali stik s celino. Leta 1930 je Jack Longland osemnajst let po Herfordu preplezal novo E1 5b (okrog 6a), Javelin Blade. Mnogi menijo, da je šele to prva prava E na Otoku. Leta 1945 je Chris Preston preplezal Suicide Wall E2 5c (okrog 6b), veliko težkih smeri E pa je dodal A. R. Dolphin. Oceno E3 5c (okrog 6b+) je svoji smeri Demon Rib leta 1949 pripisal Peter Harding. Vsi so svoje najtežje smeri prej pogledali na *top rope*, Harding pa si je na štartu nekoliko pomagal tudi z ramo soplezalca. A kot rečeno, etika se je šele gradila in pomisleki ob vzponih so bolj sloneli na kakšnih osebnih (včasih pa tudi razrednih – plemič proti delavcu) zamerah. Edini "čisti" vzpon je bil solo – pa še tam bi hitro našli kakšne pripombe. Zato ne bodimo pikolovski. Saj tudi drugje niso plezali dosti bolje, kot bomo spoznali v kratkem.

Še besedica ali dve za tiste, ki se jim zdijo ocene nekoliko nizke, da bi ljudem, ki so jih preplezali, pripisovali status plezalnih legend. Stvari je treba namreč gledati skozi prizmo časa, v katerem so nastale. Ja, danes že vsak rekreativec prepleza balvan 6A, a ima odlične pogoje za trening v plezalnih centrih, ima tečaje in mentorje, ima *krešpede*⁶, da ublažijo padec (in strah), in ima mehke, natančne plezalkke ter zavedanje, da se zadevo preprosto da splezati. Ti pionirji niso imeli nič od naštetega. Tudi ko govorimo o plezanju daljših smeri, je treba vedeti, da je bila vsa oprema bolj hipotetično varna, resnih padcev pa ni zdržala. Svedrovci, kompleti, plezalni pasovi, najlonske vrvi, guma na

Pri trad plezanju se uporabljajo varovala (zatiči, metulji), ki se sproti odstranjujejo. Vir: foxmountainguides.com

plezalkah ..., vse to je stvar bolj ali manj daljne prihodnosti. Kot ne gre enačiti na primer vzpona na Everest danes ali pa pred tridesetimi in več leti. Kar so z omejitvami časa, v katerem so operirali, počeli takratni plezalci in alpinisti, jih predvsem psihološko, mentalno in filozofsko nesporno uvršča med absolutne velikane našega športa, kakršne dandanes le redko najdemo v dobi, ko je izboljšana varnost fokus dosežka premaknila zgolj v surovo težavnost. ●

⁶ *Crash pad* je blazina pod balvanom, ki ublaži trdoto pristanka ob padcu.

Neskončni gozdovi, do kamor seže oko

Sprehodi po samotah južne Slovenije

V času, ko se v slovenskem visokogorju gnete čedalje več domačih in tujih planincev, se tisti, ki v gorah radi poslušamo, "kako tišina šepeta",¹ spomnimo, da je naša dežela večinoma prekrita z gozdovi, tem čudovitim naravnim darom, ki nas materialno in duhovno bogati ter uvršča med krajinsko najlepše države v Evropi.

Če si od Ljubljane proti jugu do meje s Hrvaško zamislimo velik trikotnik, ki ga na zahodu omejujeta primorska avtocesta in cesta od Postojne do Ilirske Bistrice, na vzhodu pa dolina Krke in cesta od Soteske v Belo krajino, takoj ugotovimo, da je območje večinoma prekrito s širnim mešanim gozdom, večjih naseljenih krajev pa je relativno malo. Območje je orografsko zelo razgibano, grebeni in slemena potekajo od severozahoda proti jugovzhodu, torej

v značilni dinarski smeri, ki se nadaljuje v Hrvaško, Bosno in Hercegovino, tja do Črne Gore.

Pohodi po gozdovih slovenskih Dinaridov se v nekaterih ozirih razlikujejo od drugih predelov Slovenije. Vrhovi so večinoma prekriti z gozdom in gosto podrastjo, zato kakih lepih razgledov ne bomo uživali. Veliko bomo hodili (ali se tudi vozili) po večini dobrih makadamskih cestah, kjer nam mora biti orientacija vsak trenutek jasna, bodisi z uporabo zanesljivih zemljevidov ali naprav GPS. Markacij je sicer iz leta v leto več, popolnoma pravilno pa poti marsikje niso označene. Druga reč, ki

Krim z Makrca
Foto: Andrej Mašera

¹ Nanaša se na naslov znane knjige Franceta Avčina *Kjer tišina šepeta*.

Lahko ugotovimo, da so gore slovenskih Dinaridov v domači planinski publicistiki nekoliko zapostavljene. V svojem planinskem vodniku *Dolenjska, Bela krajina, Notranjska* (PZS, 2012) jih je obdelal Roman Mihalič, vendar bi bilo dobro razmisliti o novi, razširjeni izdaji ali pa sploh o novem vodniku. Posamezne dele tega obsežnega območja smo v *Planinskem vestniku*, posebno v rubriki *Z nami na pot*, že orisali, tako Kočevski rog, Stojno, Goteniški Snežnik (PV, 2017/4), poti po Krimu (PV, 2016/6), naš znani gornik in planinski pisec Marjan Bradeško pa zelo nazorno gore nad dolino Kolpe (PV, 2007/10). Z zemljevidi do pred kratkim ni bilo ravno ugodno, saj takega, ki bi obravnavano območje prikazal v celoti, pravzaprav še danes ni. Situacijo je precej izboljšala karta *Notranjska s Snežnikom* (PZS, 1 : 50.000), ki pa prikaže le jugozahodni del našega trikotnika. Odličen je tudi zemljevid *Pohodniška karta Kočevsko* (Zavod Kočevsko, 1 : 50.000), vendar se je žal ne da dobiti širše po Sloveniji. Lični so zemljevidi, ki prikazujejo ožja območja v merilu 1 : 30.000, se jih pa danes že težko najde.

marsikoga odvrča od obiska tega območja, pa je naš ljubi rjavi medved (*Ursus arctos*). Medvedov je tu res veliko, vendar so srečanja silno redka, saj nas žival očitno ne mara in se nam izogiba. Že dolga leta zahajam v te konce, pa nisem srečal še nobene (videl pa sem veliko njihovih sledi – takih in

drugacnih). Predvsem nas mora žival slišati, zato se pogovarjajmo, tudi kaka lepa pesem ne bo odveč. S seboj na izlet nikar ne peljimo hišnega ljubljenca, saj je že večkrat spraval lastnika v neljubo srečanje! Sam uporabljam zvonček, ki ga imam pripetega na pohodni palici: je prav poseben zvonček, ki ne zveni prav močno, njegovega zvoka pa medvedje baje ne prenesejo, kar so preizkusili tudi pri grizljivih v ZDA. Lovci priporočajo ob morebitnem srečanju mirnost, nobenih hitrih gibov (bog ne daj bega!) in oddaljitev v smeri, od koder smo prišli.

Vrh Mokrc je delno skalnat.

Foto: Andrej Mašera

Mokrc, "ubogi" sosod Krima

Pogled iz Ljubljane proti jugu odkrije nad širnim Ljubljanskim barjem dva kopasta hriba podobne zgradbe, desno vsem dobro znani Krim, 1107 m, levo od njega pa le malo nižji Mokrc (tudi Mokrec), 1059 m, pomaknjen malo v ozadje. Če rečemo, da ima Krim v planinskem oziru skoraj vse: dobro cesto z Rakitne prav pod vrh, kočo na vrhu, cel niz dobro označenih poti z vseh strani ter velik obisk poleti in pozimi, lahko ugotovimo, da sosednji Mokrc nima skoraj ničesar od tega. Med oba se je vrezala ozka soteska Iške, od koder se lahko na Krim povzpne kar po treh markiranih poteh, poti na Mokrc pa od tu ni.

Je pa Mokrc čisti prototip prvobitne gozdne divjine slovenskih Dinaridov. Skozi njegove gozdove so speljane dobre gozdne ceste in vozilo z visokim

podvozjem nas lahko pripelje prav pod vršno glavo, čeprav na tak način ne doživimo ravno veliko. Južno od glavnega masiva so od Trubarjeve Rašice, čez Rob do Krvave Peči nanizane slikovite vasice in zaselki, od katerih je gotovo najbolj zanimiva zadnja. Krvava Peč – čudno, nenavadno ime – leži nad robom, kjer se strma pobočja, ponekod z navpičnimi stenami, prelomijo globoko v kanjon Iške, tja do Vrbice, kjer je sotočje Iške in Zale. Od tam pripelje na Krvavo Peč označena planinska pot. Krvava Peč je tudi eno od izhodišč za vzpon na Mokrc. Markirana pot vodi ves čas po gozdnih cestah, iz vasi gre proti severu do Kamna, 889 m, stičišča petih cest, od koder gremo kratek čas proti zahodu, nato pa ostro desno po ožji in delno zaraščeni cesti do vznožja delno skalnate vršne glave Mokrc. Nemara najlepši pristop na Mokrc je od Doma na Kureščku, 826 m, ki v začetnem delu pelje po kolovozih čez travnike in se šele pozneje nadaljuje po cesti. Večina (redkih) obiskovalcev pa se z avtom zapelje do križišča cest na Kamnu; od tu je še tri četrt ure do vrha. Z Iga se peljemo navzgor skozi

Na vrhu Racne gore. Večino vrhov tega območja prekriva gošča, ki onemogoča vsak razgled. Foto: Andrej Mašera

vas Škrilje do Golega, tu pa moramo biti pozorni: za vasjo, pri tretjem odcepu makadamske ceste v desno (nobenih oznak!) zapeljemo po njej in vozimo še lep čas do prvih markacij, ki pripeljejo s Kureščka. Od tu se cesta močneje dvigne do Kamna, kjer pustimo vozilo in nadaljujemo peš. Spodobilo pa bi se iz Iškega Vintgarja nadelati posebno, čisto planinsko pot na Mokrc, ki bi se izognila gozdnim cestam; bil bi to lep triurni vzpon.

Letos spomladi sem se po dolgem času napotil na Mokrc in pod vrhom presenečen opazil, da se je pokrajina korenito spremenila. Nekoč se je tu širil temačen gozd, danes pa so se drevesa močno

razredčila, razširila pa se je gosta podrast, ki je prej ni bilo. Očitno je žled leta 2014 tudi tu opravil "gozdarsko delo".

Skrivnostna Velika gora

Med Ribniškim poljem in Loškim Potokom se vleče štirinajst kilometrov dolg masiv Velike gore, neskončno morje mešanega gozda z bogatim živalskim svetom in izrazitim kraškim značajem. Poteka v občinah Ribnica, Sodražica in Loški Potok in jo na južni strani Glažutarska dolina razmejuje od Goteiške gore. Južni del masiva je grajen iz apnenca, severni pa iz dolomita. Povsod je veliko kraških pojavov, posebno so znana številna mrazišča in ledišča, kjer se tudi sredi poletja temperatura zadržuje okoli ničle. Gozdove Velike gore ima v lasti rodbina Rudež, ki z njimi upravlja zelo skrbno. Anton Rudež je leta 1939 zgradil prvo cesto na tem območju od Rakitnice do Jelenovega Žleba in Glažute; še danes se imenuje Rudeževa cesta.

Na Veliki gori je tudi nekaj prepadnih sten, kjer so si člani Plezalnega kluba Ribnica uredili zanimiva plezališča. Bela stena, 1122 m, ki jo imenujejo tudi Okameneli svatje, se dviga na vzhodni strani masiva in je dobro vidna z Ribniškega polja kot niz skalnatih izrastkov, ki se dvigajo iz gozda. Na Belo steno nas pripelje tudi markirana planinska pot iz Rakitnice pri Ribnici. Velika Bela stena je bolj odročna in se dviga pod Turnom, 1254 m, najvišjim vrhom Velike gore, Mala Bela stena pa je tik nad Rudeževo cesto med Koriti in Jelenovim Žlebom.

Na Veliki gori ne moremo mimo dveh dogodkov, ki sta se vtisnila v kolektivni zgodovinski spomin. Med veliko poletno ofenzivo leta 1942 se je v skrivni partizanski bolnišnici Ogenjca zgodila strašna tragedija: ranjenci, ki so se lahko gibali, in osebje so se pred navalom italijanskih vojakov poskrili v okoliških gozdovih, nepomične ranjence pa so skrili v bližnjo kraško jamo, z njimi je ostala bolničarka Mimica Čepon iz Borovnice. Pa se je našel izdajalec, ki so ga prej zdravili v bolnici, in Italijanom javil lokacijo kraške jame. Ko so nebolgljeni ranjenci videli, da ni izhoda, jih je Mimica po predhodnem dogovoru ustrelila, zadnji naboj pa je prihranila zase. Kljub temu so trije ranjenci dogodke v Ogenjci preživeli: lahko so pričali, kdo je bil izdajalec, ki so ga Italijani pripeljali s seboj. Do Ogenjce pelje markirana pot iz Jelenovega Žleba (1 ura), lahko pa se z avtom pripeljemo v neposredno bližino mesta tragedije.

Drugi dogodek, na katerega se pri obisku Velike gore velja spomniti, je sijajna zmaga partizanov nad italijanskim bataljonom divizije Macerata, 26. marca 1943, pri breznu v bližini Jelenovega Žleba. Veliko manjše enote partizanske vojske so pognale v beg petsto Italijanov in imele pri tem deset mrtvih in šestintrideset ranjenih, sovražnih vojakov pa je padlo sto devet, pozneje pa so našli še petdeset trupel vojakov, ki so se skrili po okoliških jamah in tam umrli. Na te dogodke nas spominjajo napisne table

ob Rudeževi cesti in spomenik, ki so ga neznani vandali žal že oskrunili in poškodovali.

Najlepše predele Velike gore spoznamo, če se napotimo po dobro markirani poti iz Rakitnice do Turna. Za vzpon bomo porabili tri ure, spotoma pa bomo obiskali še Belo steno z lepim razgledom na Ribniško polje, povsem z gozdom prekrit Rezinski vrh, 1231 m, z vrha Turna pa bomo lahko videli tudi kam dlje po naši lepi deželi. Pot gre delno po Rudeževi cesti, vendar se ji, kolikor se le da, izogiba po kolovozih in slabo uhojenih stezah. Vrnitev po isti poti ni zelo praktična, zato priporočam, da predhodno pustimo eno vozilo na Rudeževi cesti v Jelenovem Žlebu ali Glažuti, najbliže vrhu Turna pa je gozdarska koča v Koritih, od koder gre tudi najkrajši markiran pristop na Turn.

Racna gora in Petelinjek

Med Loško dolino in Babnim poljem na zahodni strani ter Loškim Potokom na vzhodu se razteza razgiban gozdnat masiv Racne gore. Iz dolgega slemenca izstopa nekaj vzpetin, Racna gora, 1140 m, na njegovem severnem koncu, proti jugu pa Velika Jazbina (nagl. Jazbina), 1201 m, in najvišji Petelinjek, 1212 m. Na vse omenjene vrhove pripeljejo dobro markirane poti iz Loškega Potoka in Loške doline.

Ko sem na Snežniku pred desetletji prisostvoval slavnostnemu odprtju "Poti prijateljstva" Ljubljana-Reka, sem prvič slišal za Racno goro. Še sam ne vem, zakaj se mi je ime tega hriba tako prijetno usedlo v zavest. Sklenil sem, da jo čim prej obiščem, pa so minila mnoga leta, pravzaprav desetletja, da sem se končno napotil na ta redko obiskani, odročni vrh. Čeprav "Poti prijateljstva" že zdavnaj ni več, mi je Racna gora še dolgo ostala kot edina neobiskana točka te sicer zanimive pohodniške poti.

Za obisk Racne gore imamo na voljo celo dva pristopa. Krajši (slaba ura vzpona) gre od lovske kočice "Urška", do katere se pripeljemo po cesti, ki povezuje Loško dolino in Loški Potok. Če gremo iz Loške doline, kmalu za cestno oznako 6 km zavijemo desno na gozdno cesto in po nekaj sto metrih pripeljemo do lovske kočice. Od tu gre dobro označena pot le nekaj deset metrov položno, potem pa se po hudi strmali požene naravnost navzgor. Malo pod vrhom se ji z desne priključi pot, ki pride iz vasi Vrhnika v Loški dolini; ta je nekoliko bolj pohlevna, a enkrat daljša od poti od "Urške".

Izhodišče za Petelinjek, ki leži že čisto blizu meje s Hrvaško, je v Loškem Potoku, kraškem polju z več vasmimi Retje, Hrib, Srednja vas, Travniki, Šegova vas. Običajno se do tja pripeljemo iz Cerknice čez Novo vas; iz središča kraja na Hribu se peljemo v Šegovo vas in naprej do zaselka Matevljek. Malo naprej, na križišču gozdnih cest, pustimo vozilo in nadaljujemo po desni cesti naprej. V začetnem delu je pot pomanjkljivo markirana, zato moramo biti zelo pazljivi. Cesta se potem nadaljuje s kolovozom do

neoznačenega razcepa, kjer zavijemo levo (pri prvem vzponu na Petelinjek sem zavil desno in se kmalu znašel v popolni divjini). Malo pozneje zapustimo kolovoz v desno in skozi gozd dosežemo jaso z lovsko kočico "Špelca". Od tu gre boljše označena pot skozi goščavo strmo do vznožja navpičnih sten in ob njihovem vznožju levo do Votle stene. Votla stena je velika jama v steni, ki nekoliko spominja na miniaturno Potočko zijavko na Olševi ali na Jamo pod Mokrico v Kamniških Alpah. Nadaljnja pot nas pripelje do gozdne ceste, ki jo le prekoračimo, pot pa postane zelo strma in delno skalnata, tako da včasih rabimo tudi pomoč rok. Sledi najlepši del poti: skalnat, ponekod tudi nekoliko izpostavljen greben nas pripelje na vrh Velike Jazbine, ki je zaradi redkih dreves tudi razgleden. Z vrha se skalnat greben počasi spusti na široko travnato sedlo, od koder se v isti smeri napotimo po lahkem brezpotju navzgor do bližnjega vrha Petelinjeka (za vzpon smo rabili uro in pol). Vrnemo se precej preprosto tako, da se spustimo na širok travnat preval, od tam pa desno navzdol do jasno vidnega kolovoza, ki nas brez označb varno pripelje nazaj do izhodišča. ○

Ozek skalnat greben
Velike Jazbine v gozdu
Foto: Andrej Mašera

Vodnik

Mihalič Roman: *Dolenjska, Bela krajina, Notranjska*. Planinski vodnik. PZS, 2012.

Zemljevidi

Notranjski kras, GZS, 1: 50.000.

Notranjska s Snežnikom, PZS, 1: 50.000.

Sprehodi po Krimu, GZS, 1: 30.000.

Potovanje po Turjaku, Velikih Laščah in Robu z okolico, GZS, 1: 30.000.

Ribniška dolina, GZS, 1: 50.000.

Kočevsko, Zavod Kočevsko, 1: 50.000.

Nevihta na Storžiču

Med prebiranjem julijskega *Planinskega vestnika*, natančneje prispevka Hinka Krejana, Nevihta na Kočni, me je spomin nehote ponesel v daljno leto 1972 ali 1973. Konec julija je bilo prav tako kot letos zelo vroče.

Dnevne temperature so se gibale okrog trideset stopinj, več dni pa ni bilo oblaka na nebu. Medtem ko sva z ženo nabrala že kar lepo kilometrino po naših hribih (Slovenska planinska pot, Posavsko hribovje, Cerkljansko in Škofjeloško hribovje in še in še), sva za rek "Gora ni nora, nor je tisti, ki gre gor!" navdušila deset let starejšega prijatelja Toneta in njegovo ženo. Z nama sta začela hoditi v hribe pred nekaj leti, tako da so bili za njima že Pohorje, Snežnik, Triglav in drugi vrhovi, ko smo se 30. julija odločili, da gremo naslednji dan na Storžič. Ne samo mi štirje, ampak celotni družini s štirimi otroki, starimi od 6 do 13 let. Januarja tega leta smo bili v čudovitem vremenu na Kališču in tam smo si obljubili, da gremo poleti na ta vrh.

Vremenska napoved za naslednji dan je bila: sončno in vroče, najvišje dnevne temperature do enaintrideset stopinj, proti večeru od zahoda možne rahle pooblačitve. Kaj hočeš lepšega? Pri Domu pod Storžičem smo bili že pred osmo uro. Vrhovi so bili obdani z rahlo jutranjo meglico, kar je še dodatno napovedovalo lep dan. Pa menda ne bomo v takem vremenu nosili s seboj vse opreme, ki je bila po navadi (in iz izkušenj) v nahrbtniku, smo modrovali kar vsi

po vrsti. V kratkih hlačah, lahkih majicah in le z nekaj drobnarijami v dveh nahrbtnikih, sendviči in s čutaro vode smo se odpravili na pot. V vpisno knjigo sem zapisal vsa imena in smer poti Storžič skozi Žrelo. Vračali bi se čez Škarjevo peč, kar bi vpisal v knjigo na vrhu.

Lepo počasi smo napredovali vse do prvih varoval. Megla se je razkrojila, nad nami se je pokazalo lepo modro nebo. Kaj kmalu – morda po dobri uri

hoje – se je nad Javornikom ali nekje nad Stegovnikom znašel manjši oblak, ki pa mi ni bil prav nič všeč. Najprej se je nekoliko oddaljil proti Jezerskemu, nato pa se je začel obračati proti nam. Zaskrbelo me je: "To ni dobro, gremo nazaj." "Saj to ni nič," so me prepričevali, "saj si slišal napoved." Bolj smo se dvigali, bolj se je oblak širil. "Gremo nazaj!" sem vztrajal, a brez uspeha. Prišli smo do stene in do naslednjih varoval, postajalo je hladnejše in vetrovno. Rahlo je začelo rositi, mi smo pa kar vztrajali.

Prva je hodila moja žena, jaz sem bil zadaj in pazil na otroke ter jim pomagal na težjih mestih. Na vrhu Žrela, kjer se z desne pridruži pot, ki pelje čez Psice, je močan sunek vetra ženo skoraj podrl. Šele takrat smo se obrnili in si, kot smo pozneje ugotavljali, rešili življenje. Dež je postajal vse močnejši, začelo je grmeti, kmalu je treskalo vse okoli nas. Med dežjem je začela padati sodra, jeklenice so postajale ledene, otroci so trepetali od mraza, zavetja pa nikjer nobenega. Končno smo našli manjši spodmol, kamor smo se stisnili otroci in midva s prijateljem, ženi pa sta stali, držče se za jeklenico. V tistem je udarilo nekje prav blizu, tako da smo poskočili, ženi pa je pošteno streslo. Začelo je snežiti, edina rešitev je bila iti čim nižje in čim prej. Snežilo je vse bolj, sneg se je oprijemal skal, roke so se lepile na jeklenice, najmlajši je jokal.

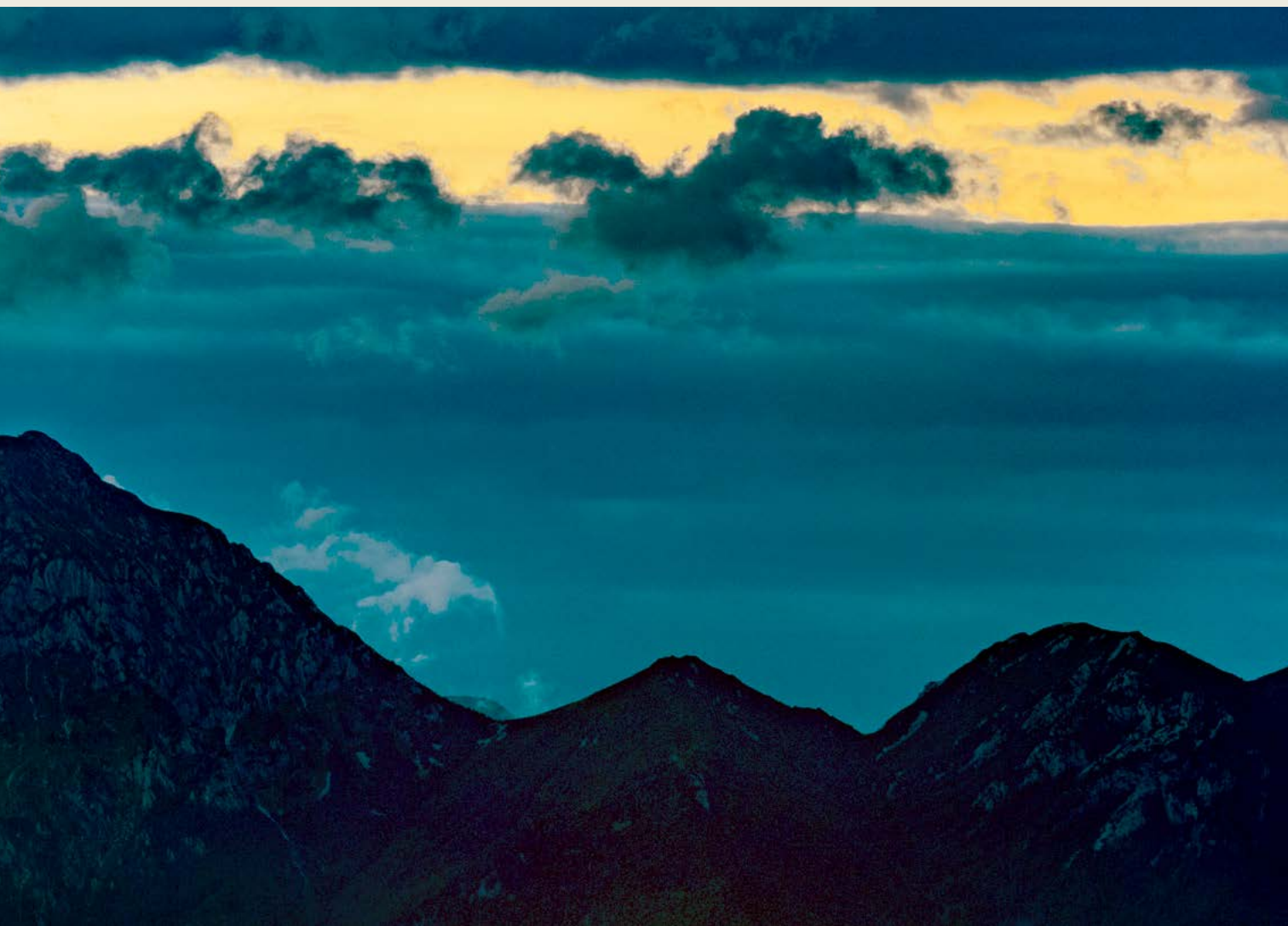
Po skoraj treh urah spuščanja (sneg je medtem presel v dež in tudi deževati je nehalo) nas je na planini

Jesenje pričakalo sonce. V domu je bil sprožen neke vrste alarm, sprejeli so nas zaskrbljeni in kot junake. Vsi so nam hiteli pomagat, brisali so nas in greli z odejami in celo rjuhami, nam dajali čaj in podobno.

Severna stran Storžiča je bila od približno 1500 metrov navzgor pokrita s snegom. Če se ne bi zadnji trenutek obrnili, nas prav gotovo ne bi bilo nazaj. Ko smo se vozili domov, ni bilo nikjer videti nobenega oblaka, le nekje na vzhodu se je izgubljala rahla meglica. Trmasti, kot smo bili, smo Storžiču zažugali in ga čez dva tedna (brez otrok) zavzeli po isti poti ter se vrnili čez Škarjevo peč.

Vsaka zgodba mora imeti poduk. Od takrat je bil moj nahrbtnik poleti skoraj enak kot pozimi. Zadnjih dvajset let sem kot planinski vodnik skupaj z drugimi vodniki popeljal v gore blizu sedem tisoč pohodnikov vseh starosti (sam sem jih letos dopolnil enainosemdeset in še vedno organiziram in vodim izlete medvoških upokojujencev). Nekajkrat smo bili mokri, sem in tja je komu spodrsnilo ali se je spotaknil ob korenine, kaj resnejšega se pa ni zgodilo. Vedno poudarjam, kaj vse mora biti v nahrbtniku, kako moramo biti oblečeni in obuti, kako moramo hoditi, kako se je treba obnašati in podobno. Izkušnja s Storžiča sicer ni bila edina, me je pa veliko naučila. Verjamem, da je še marsikdo doživel kaj podobnega, a sem se zaradi podobnosti s primerom, ki ga opisuje Hinko Krejan, odločil, da to zapišem. ●

Le kaj se kuha okoli Storžiča; fotografirano s Katarine nad Ljubljano. Foto: Gregor Kresal

Gore v odsevu Belega jezera

Urhovi in slemena nad jezerom Weissensee

Nad vodo se dvigajo meglice, z gladine v oko šine odblesk jutranjega sonca, ki je prilezlo čez slemena, temni gozdovi se ob robu ogledujejo v kot led ravni ploskvi, raca z mladiči neslišno reže vodo – le še vilinska bitja bi zaplesala nad gladino, pa bi bila podoba popolna. Morda kar žalik žene s severnih pobočij nad jezerom, ki naj bi se po eni od legend pojavljale kot meglice nad vodo in šepetale ljudem, kako naj se ubranijo hudega.

*Planina
Hermagorer
Bodenalm med
gorami južno od
jezera
Foto: Marjan
Bradeško*

Prav tako podobo lahko doživi planinec, ki se na najožjem delu Belega jezera/Weissensee sprehodi čez most. Na poti v gore, ki jih tam ne manjka. Resda niso silno visoke, a jih je toliko, da je jezero komaj našlo prostor med njimi in je prav zato tako razpotegnjeno. In mirno. Saj je varno skrito v njihovem naročju.

Jezero se predstavi

Belo jezero, ki leži 930 metrov nad morjem, je dolgo dobrih enajst kilometrov (11,6 km), v širino pa komaj preseže pol kilometra; pri kraju Techendorf, kjer je most, ki povezuje severno z južno obalo, je najožji del (130 m).

Jezero se je umestilo po dolžini med dva najbolj vzhodna izrastka Ziljskih Alp, med skupino Latschurja na severni in skupino Spitzgla/Negala na južni strani. Zahodni del jezera je plitev, v vzhodnem delu pa globina doseže kar 99 metrov. Jezero se v kar 95 odstotkov napaja iz izvirov v globinah jezera samega, voda pa iz njega odteka kot potok Weißenbach/Beli potok proti vzhodu in se izliva v Dravo. Kraji so ob jezeru le na zahodni strani (skupnost vseh šteje manj kot tisoč stalnih prebivalcev), vzhodni del je neposeljen, ima pa ime – Ortsee. Tam so le pristanišče, gostišče in kamp. Med obema koncema jezera ni cestne povezave.

Jezero je ob robovih izrazito belo in ta belina preseva skozi izjemno čisto vodo, ki ustreza kakovosti pitne vode, pogled v globino pa lahko pri kristalno čisti vodi seže tudi do petnajst metrov. Bela barva prihaja od jezerske krede, ki je zmes belih potopljenih apnenčastih delcev z okoliških gora in ostankov polžjih lupinic, vse skupaj pa se potem beli naprej v naravnih postopkih "razapnitve". Seveda je jezero zaradi čistoče odlično kopalno jezero, najvišje v Alpah, voda se ogreje tudi do 25 stopinj Celzija. Povsem drugačno je jezero pozimi, saj v pravih zimah na debelo zamrzne in postane drsališče za vse – od blizu in daleč, najpogostejši gostje pozimi so – Nizozemci.

Jezero je bilo prvič uradno omenjeno pred skoraj tisoč leti (*Lacus albus* – Belo jezero), sekira, ki so jo našli ob jezeru, pa naj bi bila stara okoli pet tisoč let, kar priča o zgodnji poselitvi. O jezeru (in predvsem o okusnih ribah iz njega) je v svojih popotnih dnevnikih pisal tajnik oglejskega patriarha, škofa mesta Carole, znani Paolo Santonino – branje njegovih zapisov je pravi "kulinarični užitek".

Številna imena v okolici jezera imajo predvsem noriški in slovanski izvor (Neusach = nizina, Laka = Loka, Naggl = Naklo, Rauna = Ravnica ...), nenazadnje sta bili tako Dravska kot Ziljska dolina poseljeni s Slovenci že v časih, ko je knez Samo združil vzhodni del

Pogled z vrha Hochtrattna proti severovzhodu v Dravsko dolino

Foto: Marjan Bradeško

Tirolske, Koroško in Štajersko v Karantanijo. Na Slovence spominjajo tudi imena vrhov, npr. Golz/Golec. Jezero je del naravnega parka Weissensee/Naturpark Weissensee. Prebivalci se trudijo živeti tako, da ohranijo naravo in obenem živijo od turizma. Zavedanje se kaže tudi v tem, da še osnovna šola in vrtec nosita predpono "naravni" – o skrbnem ravnanju z naravo se moramo vendarle učiti od mladih nog in privzgjajati spoštovanje do nje!

Kaj se ogleduje v jezeru

Belo jezero je v celoti obkroženo z gorami, nekaj umirjenega sveta je le na zahodnem delu, saj je tam prehod med Dravsko in Ziljsko dolino (sedlo Kreuzberg, 1077 m).

Gore na severni strani mejijo na Dravsko dolino in ponujajo poglede na Nockberge in Visoke Ture, na južni strani pa bdijo nad Višprijsko (Gitschtal) in Ziljsko (Gailtal) dolino. Z južnih slemen so izjemni

Ostanki talilne peči na Tscherniheimu

Foto: Marjan Bradeško

pogledi na Julijske, Karnijske in Ziljske Alpe, seveda pa tudi na sever, kjer se v dalji belijo najvišji vrhovi Visokih Tur. Blizu jezera so vrhovi nižji, ne sežejo niti

Glažutarstvo na Tscherniheimu

Kdo bi si mislil, da bodo izdelki iz stekla našli pot iz še danes oddaljene, neposeljene doline med gorami vse do cesarskega Dunaja, čez Madžarsko, do dežel na vzhodu Sredozemskega morja ter do carske Rusije in do francoskega dvora! A vendar. V kraju Tscherniheim (v bližini planine Hermagorger Bodental) je bila prva glažutarska koča postavljena že leta 1621, v določenem obdobju je bilo na visokogorskem vlažnem travniku do štirideset stavb, do danes pa je ostala le idilična cerkvice. Leta 2011 je bila izkopana talilna peč, katere ostanki so na ogled na mestu samem (del tematske poti Po sledeh gozdnega stekla). Ime Tscherniheim izhaja iz češčine, saj naj bi se tako imenoval eden od glažutarjev ("črni"), morda tudi zaradi temnih gozdov, ki so bili nujno potrebni zaradi pepela in seveda taljenja rude. V določenem obdobju je bila tam gori, sredi gora, prava industrija, čudoviti (pogosto barvni) stekleni izdelki so prave umetnine, eden od lestencev je denimo tehtal kar tono. V cerkvi si lahko ogledamo manjši primerek. Občutek ob lepoti, ki jo je ustvaril človek, sredi naravnih lepot je prav poseben. Danes steklopihačev, kopačev, gozdarjev (*holcarjev*) tam gori ni več, je mirno, spokojno, saj je cesta po dolini zaprta za promet. Glažutarski kraj, ki je svoj dokončni konec doživel leta 1879, je dostopen od jezera (pristanišče Paterzipf) v dveh urah ali v eni uri iz zaselka Weißenbach. Možna je lepa krožna tura s prevozom z ladjico (Paterzipf–Tscherniheim–Weißenbach–Ortsee).

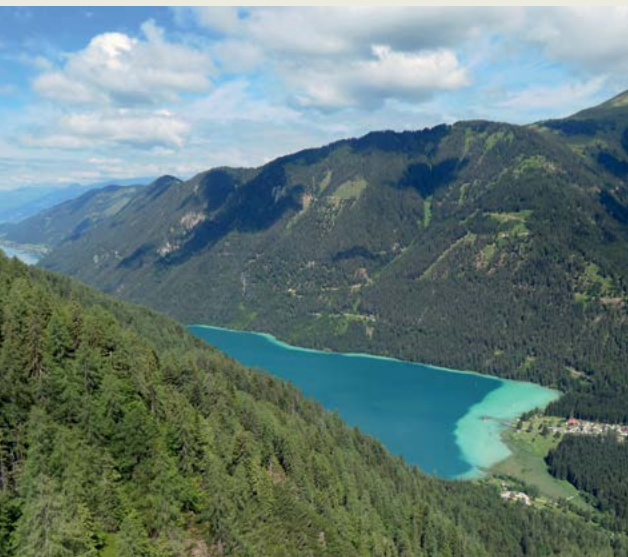
"Planinarjenje" z ladjico

Ker vzhodnega in zahodnega konca jezera Weissensee ne povezuje nobena cesta, na južni strani pa ni niti pešpoti, je odličen način pohajanja in planinarjenja, ne nazadnje tudi ogledovanja jezera, z ladjico. Seveda le od pozne pomladi do zgodnje jeseni. Skupaj štiri ladjice (za od 100 do 250 potnikov) imajo različne vozne rede, ki so za vsako sezono objavljeni v pristaniščih in zgibankah. Devet preprostih "postajališč" – pristanišč – omogoča, da se vkrcate na ladjico in se peljete do katere koli druge točke. Če ne greste ravno visoko v gore, je zelo priporočljiva pešpot po severovzhodni strani jezera, od vzhodnega ustja (Ostufer, Ortsee), kjer je pristanišče ob gostišču Dolomitenlick, do gostišča s prenočišči Ronacherfels ali še dlje do krajev Neusach ali Techendorf. Vrnete se z ladjico. Pot seveda lahko opravite tudi v nasprotni smeri. Še ideja za obisk planin in gora na južni strani jezera: iz enega od krajev na severni obali se zapeljete do pristanišča Naggl ali Paterzipf, od tam pa potem na Naggler Alm ali Hermagorer Bodenaln.

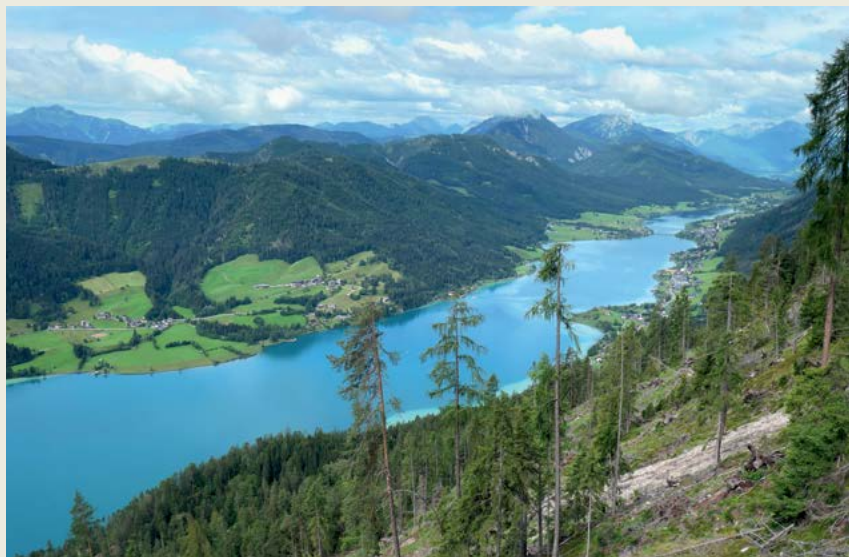

čez dva tisoč metrov, malo stran pa se že poženejo čez to mejo – Latschur na višino 2236 metrov in Spitzegel/Negal na 2119 metrov. Z grebenov, ki vodijo na te vrhove, je na več mestih lep razgled na jezero. Pobočja okoli Belega jezera so ponekod zelo strma. Posebej na vzhodnem delu, ki je od daleč videti kot

Ladjica na jezeru lahko poveže nepovezano pot v celoto.
Foto: Marjan Bradeško

Vzhodno ustje jezera (Ostufer/Ortsee) z juga, nad njim Stosia in pobočja Latschurja *Foto: Marjan Bradeško*

Weissensee s severnih pobočij (Zihagas) *Foto: Marjan Bradeško*

Kraj Techendorf ob jezeru, v daljavi južni obronki Visokih Tur *Foto: Marjan Bradeško*

V šelestu ločja šepetajo vilinska bitja.
Foto: Marjan Bradeško

fjord, padajo gozdovi s senco dreves naravnost v jezersko ogledalo.

Opisane poti vodijo večji del po gozdnatem in pašnem svetu, žal pa je hud vetrolom avgusta leta 2017 povsem spremenil pokrajino. Kar je raslo stoletja, je bilo uničeno v nekaj minutah. Kdor bo primerjal fotografije izpred leta 2017 s sedanjimi, bo videl razliko. Očitno! Zato so sedanje poti sicer bolj razgledne, manjka pa jim, posebej na severni strani, tiste gozdne samote, ki so jo lahko dajali le stoletni gorski macesni in smreke.

Zakaj na pot

Belo jezero z okoliškimi gorami je čudovito zaključena celota, ki kljub turizmu ohranja pridih naravnega. Tam se brez večjih težav hitro oddaljite od človeškega vrveža (ki ga vsaj za zdaj še ni) in povzpnete na razgledna slemena. Gore so nekako srečno postavljene

U pravljice zavito jezero

Jezero Weissensee kar spodbuja misli na pravljica bitja, tudi zaradi šelestenja vetra v ločju, zaradi mirne gladine, zaradi beline ob robu in globoke temine v sredini. Ena od legend je danes predstavljena kot pravljica pot Morgenrot küsst Silbermond (Jutranja zarja poljublja srebrno luno) na južni strani, med krajema Techendorf in Naggl. Ob poti je sedem tabel z opisi legende in skulpturami kiparja Hansa Petra Profunserja iz bližnje Dravske doline. Pravljica govori o izvoru beline na jezeru, iskreni ljubezni. Je pa iz časov, ko na najožjem delu jezera še ni bilo mostu. Zaljubljeni par – nevesta z južne strani in ženin s severne – sta se želela poročiti, in čolni, ki so bili edini prevoz, so se zaradi uroka čarovnic z Lake spremenili v postrvi in potopili. Žalik žene, ki so želele pomagati, so skozi meglice in šum ločja prišepnile, da ko se poljubita jutranje sonce in srebrni mesec, bosta zaljubljenca rešena. Po številnih zapletih se pravljica srečno konča. Ob igranju zaljubljenecv na flavto se srebrni mesec razjoka in jezero se obarva belo, ženin igra dalje in vzhajajoče sonce rdeče zažari, svetlobi se v jezeru zlijeta v poljub. Iz vode se kot mavrica izboči lok – pot med nevesto in ženinom je odprta ... Pravljica pot, ki je primerna tudi za otroške vozičke, nam vzame okoli uro, odvisno, koliko se ukvarjamo s pravljico, skulpturami in šelestenjem ločja.

med Visoke Ture in Julijske Alpe, vmes pa se zarezujejo Karnijske in Ziljske Alpe. Človek ima občutek, da je sredi vsega. Predvsem pa je imenitno, da lahko v ture vključite še – pot z ladjico po jezeru. Ali pa se le sprehodite ob jezeru po eni od številnih pohodniških poti.

Vse opisane poti v prilogi so krožne in imajo izhodišče in cilj na istem mestu, tri od njih neposredno ob jezeru. Opisi si sledijo od severozahodnega dela jezera v smeri urinega kazalca. ●

Informacije

Dostop: Do izhodišč ob jezeru (zahodni del) je najpriporočljivejša pot skozi karavanški tunel in po avtocesti mimo Beljaka proti Italiji do izvoza Šmohor/Hermagor, potem do Šmohorja in desno v Višprijsko dolino/Gitschtal. Skozi Višprje/Weissbriach pridemo na sedlo Kreuzberg, po dobrih dveh kilometrih pa zavijemo desno k jezeru. Na vzhodni del jezera pa pridemo po avtocesti mimo Beljaka do izvoza Paternion, potem do kraja Kreuzen, za njim pa v dolini zavijemo na odcepu desno v smeri Weissensee.

Planinske koč: Na tem območju koč Avstrijskega planinskega društva (Österreichischer Alpenverein) ni, je pa tako rekoč na vsaki planini ponudba

v oskrbovanih kočah odlična. Okrepčate se lahko (in kje nakupite tudi mlečne in mesne izdelke) na naslednjih planinah ali v zasebnih kočah ob opisanih poteh (v smeri urnega kazalca ob jezeru od SV): Gajacher Alm, Alm hinterm Brunn, Techendorfer Alm, Fischer Alm, Hermagorer Bodental, Radniger Alm, Kohlrösl Hütte, Jadersdorfer Ochsen Alm in Naggl Alm.

Vodnik: Hermann Verderber: *Wanderführer Gail-, Gitschtal, Weissensee*. Alpenverein Hermagor, 2016 (delno opisuje to območje).

Zemljevid: *Naturarena Kärnten – Gailtal – Gitschtal – Lesachtal – Weissensee – Oberes Drautal*, WK223, Freytag & Berndt, 1: 50.000.

Hochtratten, 1650 m

Ziljske Alpe

V zgornjem delu te poti nas čaka pohajanje po lepih planinah, idiličnih macesnovih gozdovih in visokogorskih pašnikih. Lepa krožna tura nam poleg jezerske strani pokaže tudi Dravsko dolino, nad katero nas pozdravijo Visoke Ture. Verjetno najlepša je tura jeseni, ko se macesni (kar jih je ostalo od hudega vetroloma pred leti) zlatobobarvajo. Je pa pot od planine Alm hinterm Brunn dalje samotna in kljub bližini

jezera presenetljivo neobljudena – zato boste na njej našli veliko miru.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Spust je zelo strm, zato je morda smiselno pot prehoditi v nasprotni smeri opisa.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višina: 1650 m

Višinska razlika: 800 m

Pogled z južne obale na Hochtratten in Plentelitz Foto: Marjan Bradeško

Izhodišče: Kraj Techendorf, 930 m, ob jezeru. Sem se pripeljemo skozi karavanški tunel in po avtocesti mimo Beljaka proti Italiji do izvoza Šmohor/Hermagor. Nadaljujemo do Šmohorja in zavijemo desno v Višprijsko dolino/Gitschtal skozi Weissbriach/Višprje. Dvignemo se na sedlo Kreuzberg, na drugi strani kmalu zavijemo desno v smeri Weissensee in do Techendorfa ter desno čez most, kjer je ob spodnji postaji sedežnice (na Naggler Alm) veliko plačljivo parkirišče (6 EUR na dan, pripravite drobiž).

WGS84: N 46,711814°, E 13,294227°

Časi: Techendorf–planina Alm hinterm Brunn 1.30 h

Planina Alm hinterm Brunn–planina

Gajacher Alm 1.30 h

Planina Gajacher Alm–Hochtratten 1 h

Sestop 1.15 h

Skupaj 5.15 h

Sezona: Kopni letni časi. Idealno je v zgodnji jeseni, ko se obarvajo macesni na severnem delu poti.

Vodnik: Hermann Verderber: *Wanderfurer Gail-, Gitschtal, Weissensee.*

Stosia, 1811 m

Ziljske Alpe

Pot nas vodi nad severovzhodni del jezera. Vrh Stosia (morda iz "stožje" – debelejši kol sredi stoga, kope) je sosed Lake na nasprotni strani jezera. Le da Stosia pravzaprav ni vrh, ampak lepa zelena planjava v slemenu proti še višjemu Latschurju, ki ga s planote dosežemo v poldrugi uri, če dopuščajo moči. Ni pa lepa le planota, verjetno najlepši del poti je vračanje ob jezeru na izhodišče, posebej v pozni jeseni, ko postane samotno. Poleti pa je zanimiva kar vrnitev z ladjico.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Spust je zelo strm, zato je morda smiselno pot prehoditi v nasproti smeri opisa.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 1050 m

Izhodišče: Vas Neusach, 930 m, ob jezeru. Sem se pripeljemo skozi karavanški tunel in po avtocesti mimo Beljaka proti Italiji do izvoza Šmohor/Hermagor. Nadaljujemo do Šmohorja in zavijemo desno

v Višprijsko dolino/Gitschtal skozi Weissbriach/Višprje. Dvignemo se na sedlo Kreuzberg, na drugi strani kmalu zavijemo desno v smeri Weissensee in do Neusacha. Na koncu kraja je plačljivo parkirišče (6 EUR na dan, pripravite drobiž).

WGS84: N 46,715044°, E 13,323280°

Časi: Neusach–Stosia 3 h

Stosia–planina Techendorefer Alm–Ortsee (Ostufer/vzhodni konec jezera) 2 h

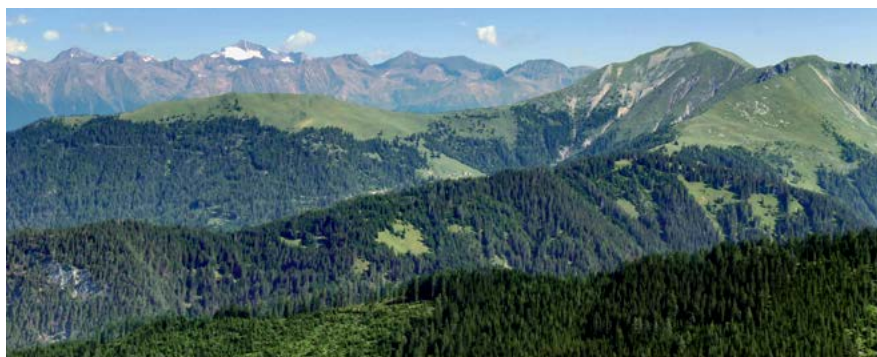
Ortsee–Neusach 2 h

Skupaj 7 h

Sezona: Kopni letni časi, pozimi so strmine nevarne. Idealno je v zgodnji jeseni, ko je pot ob jezeru manj obljudena.

Vodnik: Hermann Verderber: *Wanderfurer Gail-, Gitschtal, Weissensee.* Alpenverein Hermagor, 2016 (delno opisuje to območje).

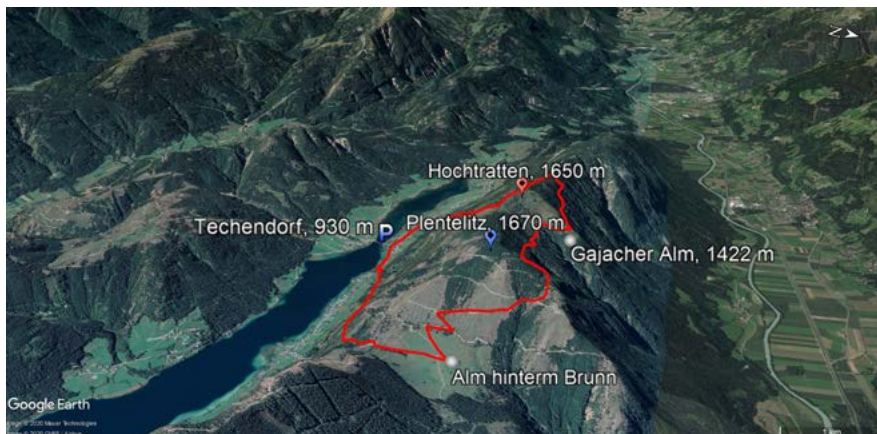
Zemljevid: *Naturarena Kärnten – Gailtal – Gitschtal – Lesachtal – Weissensee – Oberes Drautal, WK223, Freytag & Berndt, 1: 50.000.*

Zeleni travniki Stosie (desno) z glavnega grebena Ziljskih Alp Foto: Marjan Bradeško

Hochtratten, 1650 m

Ziljske Alpe

gozdni cesti, ki se rahlo vzpenja v smeri Weisse Wand. Ko pridemo na položni gozdni hrbet, zavijemo levo (vzhodno) na gozdno stezico (pot proti Weisse Wand gre desno, zahodno) in v rahlem vzponu prispemo na neizržit vrh Hochtratten, ki se na severovzhodno stran razširi v izjemno lepe višinske pašnike, na dnu katerih znova uzremo planino Gajacher Alm.

Sestop: Z vrha gremo proti vzhodu na sedlo, kjer se z leve pridruži pot neposredno s planine Gajacher Alm. Zavijemo desno proti jugu v smeri Techendorfa. Pot vodi bolj ali manj naravnost navzdol in stezica je na določenih mestih dokaj strma. Večkrat prečka različne gozdne ceste. (Pazljivo: ponekod je nadaljevanje nekoliko slabo označeno. Nikakor ne nadaljujte po gozdnih cestah, saj gredo v različne smeri in vas lahko privedejo malce preveč stran od izhodišča.) Stezica na koncu privede v kraj Techendorf, kjer gremo levo po cesti v središče in čez most nazaj do izhodišča.

Alpenverein Hermagor, 2016 (delno opisuje to območje).

Zemljevid: *Naturarena Kärnten – Gailtal – Gitschtal – Lesachtal – Weissensee – Oberes Drautal*, WK223, Freytag & Berndt, 1:50.000.

Vzpon: S parkirišča gremo po cesti nazaj čez most v središče Techendorfa, takoj desno in po cesti proti kraju Neusach do table, ki označuje kraj. Tam zavijemo levo navzgor na gozdno cesto, ki vodi prečno po pobočju do obsežne planine Alm hinterm Brunn. Pred kočo

zavijemo levo in gremo navzgor po gozdni cesti po čistini, ki je nastala z obsežnim vetrolomom pred leti. Cesta se v zavojih vzpne do sedla med gozdnatima vrhovoma Plentelitz, 1670 m, (levo) in Mühlwand. Tam gozdna cesta preide v lepe macesnovo-smrekove gozdove in se prevale na severno, Draavsko stran. Počasi se spušča proti zahodu in nas privede do idilicne planine Gajacher Alm, 1422 m. Tu ne zavijemo takoj levo v breg (kar bi skrajšalo pot), pač pa za kočo nadaljujemo levo po

Marjan Bradeško

Stosia, 1811 m

Ziljske Alpe

navzdol). Po lepih travnikih gremo prečno navzdol nekoliko levo (vzhodno) v gozd in do planine Techendorfer Alm, ki ždi v pobočju pod nami. Od tam sestopimo desno po gozdni cesti in na prvem odcepu (oznaka strma pot) navzdol v gozd. Gozdno cesto prečkamo še nekajkrat in na koncu na robu zagledamo vzhodno ustje jezera z velikim kampom. Čaka nas še strm spust do doline in razpotja, kjer izberemo smer Ronacherfels. Kmalu smo na poti št. 1, ki vodi ves čas ob severni obali jezera. (Če smo utrujeni, gremo lahko levo in smo v 15 min v pristanišču pri gostišču Dolomitenblick, od koder se lahko vrnemo v Neusach z ladjico). Ob jezeru hodimo ves čas tik ob obali, le na enem mestu se pot vzpne visoko (100 m), tam je tudi strma in prepadna, nekaj previdnosti ni odveč. Pot se potem spusti in zravnava, pridemo do gostišča Ronacherfels in po cesti nadaljujemo na izhodišče.

Vzpon: S parkirišča gremo proti severu navzgor skozi vas, ves čas sledimo tablam za Latschur. Pri zadnjih hišah zavijemo desno in potem hodimo dolgo prečno navzgor čez dokaj strmo pobočje, zelo prizadeto od zadnjega vetroloma. Dvakrat prečkamo gozdno cesto, na več mestih se odpira lep pogled na zahodni del jezera. Po slabih dveh urah smo na slemenu, na mestu, ki je na zemljevidu označeno kot Zihagas. Po novi gozdni cesti gremo

desno vzdolž slemena in pozneje v isti smeri po lepi gozdni stezici med smrekami in macesni ter manjšimi travniki, pot se za krajši čas tudi spusti – in že se pred nami razgrne čudovita travna planota Stosia (vrh je nekoliko desno in ne ponuja pogleda na jezero). Pred nami so zelena pobočja, ki vodijo na greben proti Latschurju.

Sestop: Na najnižjem mestu planote poiščemo razpotje: Latschur (naravnost navzgor); dolina Ortsee (desno

Marjan Bradeško

Laka, 1851 m

Ziljske Alpe

Laka je gozdnato sleme na jugovzhodni strani jezera, tam, kjer ob jezeru ni niti stezice. Torej se bomo vzpeli nad najbolj neokrnjeni del jezera, čeravno ga ne bomo videli kaj dosti. A imeli bomo lepe poglede na Ziljske Alpe in veliko samote, saj vrh ni oblegan. Zanimivo je ime vrha (morda povezava z "loko?") in planine Lakuzen Alm (tudi vi slišite "mlakužo"?). Verjetno

so imena slovanskega izvora, saj hodimo po svetu, ki so ga vse naokoli pomembno zaznamovali slovenski naseljenci.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Spust z vrha je zelo strm, zato je morda smiselno pot prehoditi v nasprotni smeri opisa.

Oprema: Običajna planinska oprema

Laka z glavnega grebena Ziljskih Alp, desno je skupina Latschurja, za sedlom levo vidimo jezero. Foto: Marjan Bradeško

Višinska razlika: Pribl. 900 m

Izhodišče: Zaselek Weißenbach, pribl. 950 m. Sem se pripeljemo skozi karavanški tunel in po avtocesti Beljak/Villach-Salzburg do izvoza Paternion, nadaljujemo do kraja Kreuzen in za njim v dolini zavijemo desno v smeri Weissensee. Mimo jezera Farchtensee se rahlo spustimo do zaselka (jasa na levi, smerne table), kjer je na desni ob cesti manjše označeno parkirišče.

WGS84: N 46,683574°, E 13,439903°

Časi: Weißenbach-planina Hermagorer Bodenalm 1.30 h

Planina Hermagorer Bodenalm-Laka 2 h

Sestop 2 h

Skupaj 5.30 h

Sezona: Kopni letni časi, pozimi je sestop nevaren.

Vodnik: Hermann Verderber: *Wandertürer Gail-, Gitschtal, Weissensee*. Alpenverein Hermagor, 2016 (delno opisuje to območje).

Zemljevid: Naturarena Kärnten – Gailtal – Gitschtal – Lesachtal – Weissen-

Golz/Golec, 2004 m

Ziljske Alpe

Golz/Golec je res gol, pleša na vrhu je vidna z vseh strani, razen od jezera. Tura nam pokaže vse strani neba, sam vrh pa je imeniten razglednik, s katerega vidimo Julijske, Karnijske in Ziljske Alpe, pa tudi Visoke Ture na severu. Tik pred nami se na vzhodno stran kaže ozki greben Spitzzegla/Negala, na zahodu prav tako ostri Reißeck. Pot je izjemno razgibana, saj hodimo po gozdu, planinah, grebenih – predvsem pa

je z Golza res lep pogled na jezero, lepši je le še z vzhodnega soseda Spitzzegla.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 1200 m

Izhodišče: Kraj Naggl, 950 m, na južni strani jezera. Sem se pripeljemo skozi karavanški tunel in po avtocesti mimo Beljaka proti Italiji do izvoza Šmohor/

Hermagor. Nadaljujemo do Šmohorja in zavijemo desno v Višprijsko dolino/Gitschtal skozi Weissbriach/Višprje.

Dvignemo se na sedlo Kreuzberg, na drugi strani kmalu zavijemo desno v smeri Weissensee in do Techendorfa ter desno čez most do izhodišča. Na koncu kraja je plačljivo parkirišče (6 EUR na dan, pripravite drobiž).

WGS84: N 46,703995°, E 13,330833°

Časi: Naggl-planina Naggler Alm 1.15 h
Planina Naggler Alm-koča Kohlrösl Hütte 1.15 h

Koča Kohlrösl Hütte-Golz 2 h

Golz-planina Hermagorer Bodenalm 1.30 h

Planina Hermagorer Bodenalm-Naggl 1.30 h

Skupaj 7.30 h

Sezona: Kopni letni časi

Vodnik: Hermann Verderber: *Wandertürer Gail-, Gitschtal, Weissensee*. Alpenverein Hermagor, 2016 (delno opisuje to območje).

Zemljevid: Naturarena Kärnten – Gailtal – Gitschtal – Lesachtal – Weissen-

Pogled z Golza proti jugu na Karnijske Alpe, v daljavi Zahodne Julijske Alpe
Foto: Marjan Bradeško

nas obdaja gozd. Pot se pozneje začne strmo spuščati in obrne nekoliko bolj proti severu skozi strm gozd. Občasno z razglednih robov uzremo belo-smaragdni vzhodni del jezera. Ko spodaj naletimo na gozdno cesto, pri lovski preži takoj zavijemo desno spet strmo skozi gozd navzdol, ponovno na cesto, spet desno z nje, in ko smo tretjič na cesti, pazimo – pot se po prečkanju nadaljuje nekoliko levo od tam, kjer je prišla na cesto. Po gozdu gremo navzdol in še enkrat na cesto, za desnim ovinkom spet levo navzdol, in ko smo zadnjič na gozdni cesti, gremo po njej do doline in glavne ceste. Od tam je desno še slab kilometer po asfaltu do izhodišča.

Namig: Ta tura nima izhodišča ob jezeru, a jo lahko opravimo tudi od tam. Iz kraja Naggl gremo do planine Hermagorer Bodenalm in čez vrh v dolino do vzhodnega ustja jezera (Ortsee). Od tam pa se z ladjico vrnemo v izhodišče (6 h in 30 min hoje, brez vožnje). Seveda gre tudi v nasprotni smeri.

Marjan Bradeško

see – Oberes Drautal, WK223, Freytag & Berndt, 1: 50.000.

Vzpon: Prečkamo asfaltno cesto in pri oznakah za Hermagorer Bodenalm stopimo na makadamsko cesto (zaprta za promet). Sledimo ji mimo planine Fischeralm in ostankov nekdanjih glažut s cerkvico (Tschernheim) do gostišča na Hermagorer Bodenalm, 1223 m. Pri gostišču gremo desno na gozdno cesto, ki ji sledimo v nekaj dolgih zavojih ves čas do planine Lakuzen Alm, 1626 m, (poldruga ura nekoliko

strmejšega vzpona). Mimo planine gremo po cesti še malo naprej proti vzhodu, nato ostro levo in strmo navzgor skozi gozd do slemena, kjer se z leve pridruži označena pot od jezera Weissensee iz kraja Naggl. Gremo desno skozi lep macesnov in smrekov gozd do vrha, ki pa ni prav razgleden.

Sestop: Z vrha po slemenu nadaljujemo proti vzhodu. Zaradi zadnjih vetrolovov je pot (stanje julija 2020) nekoliko težje prehodna. Občasno na levi globoko pod seboj uzremo jezero, večinoma

nadaljujemo poševno po pobočju navzgor do planine St. Lorenzer Alm (Šentlovenška planina). Izjemna slemenska planina! Z nje že uzremo svoj cilj, Golz. Planino prečimo po kolovozni poti in se na drugi strani po stezi spustimo rahlo navzdol do manjšega sedla. Tam se stezica strmo vzpne in vodi po rušnatem grebenu ves čas do vrha Golza.

Sestop: Po stezi gremo strmo navzdol skozi macesnove gozdove na zelene pašnike planine Rädnig Alm (Radenska planina), od tam pa levo na severno stran v gozd in po vijugavi široki stezi navzdol do ceste, ki tik nad planino Hermagorer Bodenalm naredi dolg zavoj proti vzhodu. Na izhodišče se vračamo po gozdni cesti do jezera (pristanišče Paterzipf), tam pa zavijemo levo na cesto, ki se pred Nagglom še rahlo vzpne. (Druga možnost sestopa s planine Hermagorer Bodenalm je pot Laka weg, ki je bolj gozdna in mirna, zahteva pa na začetku dodatni manjši vzpon po gozdni cesti.)

Marjan Bradeško

see – Oberes Drautal, WK223, Freytag & Berndt, 1: 50.000.

Vzpon: S parkirišča gremo nekaj korakov naprej do bližnjega penzionarja Mitterer ter zavijemo desno ob potoku. Po 5 minutah gremo desno čez mostiček do starega mlina, pri njem pa po stezi navzgor do roba travnika in ob njem navzgor do gozdne poti. Po njej nadaljujemo v zavojih ves čas navzgor skozi gozd do kočice na planini Naggl Alm. Pred kočico zavijemo levo v smeri kočice

Kohlrösl Hütte in na pašno sleme nad planino, po cesti potem rahlo navzdol na sedlo, od tam pa desno na stezico (smo na trasi poti GHW, Gailtaller Höhenweg, ki poteka vzdolž grebena Ziljskih Alp). Stezica se vzpenja in večkrat prečka gozdno cesto in vodi ves čas po eni ali drugi strani hrbtna Geißbrücken. Z manjšega sedla zavijemo desno in mimo planine Jadersdorfer Ochsen Alm v 10 minutah pridemo do kočice Kohlrösl Hütte, 1533 m. Nad kočico

Močerad Močo potuje

Dixie sedi v svojem avtu in oba potrpežljivo čakata gospodično, ki se spet obira po hiši, namesto da bi prišla za volan in ju končno odpeljala na težko pričakovani izlet do pravljичne hiške.

"Očitno je spet nekaj pozabila. Upam le, da je vzela s seboj mojo konzervo in tudi posodo z vodo, da se bom lahko odžejala, ko bomo blodili sem in tja," v prtljajniku tuhta psička.

Avto počiva in si nabira svežih moči, saj ve, da bo kmalu spet zarohnel in poskočno zapeljal čez drn in strn. Ves teden je mirno preživel v prijetno hladni garaži, zato mu je zdaj na razbeljenem soncu pred hišo že močno vroče. Avtomobili so pač navajeni na vročino, mraz, sneg in mokroto, zato se niti on ne pritožuje, ampak mirno čaka, da bo gospodična slednjič zagnala motor.

Po nekaj minutah, ki so se pitbulki zdele dolge kot večnost, se vendarle prikaže na dvorišču. V rokah drži košaro, iz nje pa tako božansko diši, da se kužki nehote pocedijo debele sline.

"Presenečenje! Odločila sem se, da bova tokrat odpotovali v Trento prek Kranjske Gore in Vršiča. Da med dolgo potjo ne bova umrli od lakote, pa si bova vmes privoščili piknik. Fino, kajne!?" razpreda dekle, medtem ko seda v avto.

Cilju naproti

Po avtocesti drvi vse polno avtomobilov, tovornjakov in tudi motorjev, saj si za konec tedna očitno vsi želijo nekam odpotovati. Dixiejin avto tu in tam prehiti počasnejše vozilo. Spretno vija med tovornjaki in si utira pot mimo Postojne, Vrhnike, Ljubljane in Bleda. Tudi Kranjsko Goro gladko prevozi, saj si je voznica zamislila postanek šele ob Zelencih. Komaj pa je za sabo pustil vas Podkoren, je gospodična zavrla in ga usmerila na lično parkirišče pred okrepčevalnico z najboljšimi jurčki na svetu, od koder vodi steza do smaragdno zelenega jezercja, ki je ime dobilo prav po žlahtni zeleni barvi.

Gospodična in psička sta se po gozdni poti podvizali k vodi. Na obrežju sredi sočne trave je dekle prekrila tla s ponjavo in nanjo zložila dobrote iz košare: sir, polnozrnat kruh, jogurt, čokolado, sadni sok in breskve zase, za Dixie pa prgišče

pasjih briketov in veliko skodelo vode. O, kako sta obe uživali v jedači in pijači! Tako sta se namalicali in napojili, da sta kar pokali po šivih. Ni minilo dolgo, ko sta blaženo dremali na večernem soncu.

Prav v tistem je h gospodičnini košari prilezlo zelo zanimivo bitjece. Oblečeno v črno gladko kožo, okrašeno z vpadljivo rumenimi lisami, se je sprva le radovedno muzalo okoli koša, zatem pa se je opogumilo in splezalo navzgor vse do vrha, kjer mu je zmanjkalo tal pod nogami, kar je vodilo v trd pristanek na dnu košare.

"Ups, tole je pa nerodnost brez primere. Le kako se bom izkopal iz te godlje?" je zaskrbelo pisane-ga močerada. Ja, prav on je padel v košaro in zdaj čakal pametnega navdiha, da se izvleče iz nje.

U Pravljičariji

Pravi trenutek je napočil šele v Zadnji dolini pod Triglavom. Ko je gospodična po vratolomni vožnji prek vršiškega prelaza varno zvozila vseh petdeset ovinkov in se ustavila pred hiško, je iz avta prinesla tudi košaro. A jo je tako nerodno odložila na kamnita tla, da se je prevrnila. Živalica je spretno izkoristila priložnost in jo urno ucvrla na svobodo, vendar je bilo pitbulkino oko še hitrejše.

"Hej, hov hov, od kod pa ti? In kdo sploh si?" ga je ogovorila.

"Močerad Močo sem, močerad Močo. Lepo te prosim, nikar se me ne dotakni, kajti sicer te bom kar takoj zastrupil. Znano bi se zgoditi, da bi celo umrla od mojega strupa, zato brž odmakni svoj radovedni gobec," ji je svareče odvrnil.

Dixie ga je pohlevno ubogala in se kar z vsem telesom odmaknila za cel meter.

"Le zakaj bi me zastrupil, saj ti nič hudega nočem?" se je ob tem začudila.

"Saj bi te čisto nehote, veš. Po vsem telesu imam strupene žleze, ki se kar same sprožijo, da se z njimi ubranim sovražnikov," ji je razložil in dodal, da je sicer res čisto navaden pisani močerad, vendar je njegova družina, ki strašansko obožuje vlažna tla, dež in močo, slavna rod-bina Salamandra. Prostodušno je priznal, da je kot slepi potnik nehote vstopil v košaro na Zelencih in da zdaj nima niti najmanjšega pojma, kje se je znašel.

"Aha, taka je ta reč! Zato te še nikoli nisem videla plaziti se tod. No, zdaj si v Zadnji dolini pod Triglavom, v sami slavni Pravljicariji, o kateri bo kmalu izšla že druga knjiga. Ampak vseeno pazi, da te ne opazi moja gospodična. Ker ona nima nobenega posluha za tako nenavadne živali, kot si ti! Gotovo bi jo močno razburil, zato ti svetujem, da se čim prej odpraviš nazaj na svojo Gorenjsko. Hov, hov, hov," mu je psička zalajala in z repom hudomušno pomahala v pozdrav. "No, ta je pa dobra! Zdaj sem spet sam in še na neznanem terenu povrhu. Saj sploh ne poznam poti na Gorenjsko," je razmišljal že nekoliko utrujeni in tudi prestrašeni močerad. Za polno mero so poskrbela suha tla, zato se je le s težavo premikal naprej.

Pod deževnim nebom čisto sam

"Uf, kako me zemlja bode v prste. Najbolje, da se čim prej zavlečem pod vlažno gozdno listje in se potuhnem do prvega dežja. Do takrat se mi bo pa tudi kaj pametnega posvetilo in bom menda ja našel pravo pot domov," se je opogumljal Močo. Z zadnjimi močmi se je povzpел v goščavo nad hiško, si poiskal zavetišče in sladko zaspal pod razpadajočim, vlažnim listjem.

"Tk, tk, tk, tk," so že naslednji večer potrkale težke dežne kaplje po listju nad njim in ga prebudile iz sna. Pretegnil se je, dvignil rjav javorjev list z očesa, pomežiknil in pogledal navzgor. "Tk," je kapnila težka dežna kaplja naravnost v njegovo oko.

"Au, to boli," se je hudoval močerad in pomenčal oko.

Dežna kaplja mu ni nič odgovorila, njene kolegice pa so še naprej deževale in namočile ves gozd. Njega pa je začejalo zebsti pod mokro odejo, zato se je kar hitro skobacal ven in se razgledal naokoli. Nad njim mokre krošnje umitih dreves in nebo, zavito v težke oblake, pod njim pa božansko razmočena gozdna prst.

"Juhu, juhu! Pa je tu, končno je vse mokro in jaz bom lahko poiskal pot domov!" je navdušeno zavpil na ves glas in hitel skozi gozd.

Kaplje so na tleh ustvarjale luže, te pa so močerada še posebno zabavale. Skakal je po njih, se povaljal v sveži deževnici in vriskal od veselja. Na parobku pa se je moral odločiti: v desno, na levo ali strmo navzgor? Vedel je le, da mora priti nazaj k svojemu jezeru sredi planin, zato je bistro sklepal, da bo najbolje, če jo ubere navzgor. Z vrha bo prav gotovo zagledal smaragdno jezero in potem bo našel tudi pravo stezo.

A ne za dolgo

"Jaz pa pojdem na Gorenjsko, jaz pa pojdem na Gorenjsko, gor na Oberštajersko," se je s petjem kratkočasil med plazenjem in večkrat oprezal, ali se bo tudi njemu – tako kot v pesmici – prikazala drobna ptičica in mu s svojim kljunčkom pokazala pot.

"Hej, hej, hej, stop. Ustavi svoje konjeee ..."

Močo se je kar zdrzil od presenečenja in se bliskovito ozrl. Tik za njim je stalo njemu neverjetno podobno bitje. Sicer majčkeno manjše rasti, a enakega telesa in okončin, z enako živimi očmi in z enako vranje črno, gladko kožo. Samo živo rumena znamenja so manjkala, sicer bi Močo pomislil, da je srečal samega sebe.

Začudil se je: "Kje pa si izgubil lise?"

"Ha ha ha. Le kako bi jih lahko izgubil, če pa jih nikoli nisem imel, ha ha ha. Saj nisem navadni močerad kot ti, ampak planinski, da veš! In mi, planinci, smo manjši, bolj okretni, pa tudi bolj vzdržljivi, predvsem pa samo črne barve. Le zakaj bi se krasili z rumenimi lisami, če pa jih ne potrebujemo, saj nimamo sovražnikov kot vi," se je črnih hvalisal pred Močem.

"A, tako," je ta suho odvrnil.

"Točno tako, ja. Kaj pa ti delaš v naših krajih? Si prišel na obisk?"

"Mhm ... No ja ... Pravzaprav ... Hja no ... Mogoče sem pa res nameraval nekoga obiskati."

"Nikar ne nakladaj, saj mi je jasno, da si zašel. No daj, zaupaj mi, kaj se ti je pripetilo," je črni močerad tako zavrtal v pisanega sorodnika, da se mu je ta brž izpovedal. Vse čisto po resnici, kot da se je znašel v spovednici.

"Aha, radovednost je tudi tebi ponagajala, ha ha. Veš, jaz bi pa skoraj utonil v marmeladi."

"V marmeladi?"

"Ja! Tista gospodična v Zadnji dolini pod Triglavom je kuhala marmelado iz gozdnih jagod, ko sem ravno koračil mimo njene hiške. Vrata so bila odprta, in ker se nisem mogel upreti božanskim vonjavam, sem kar nepovabljen vstopil. Na mizi sem zagledal ducat steklenih kozarcev, do vrha polnih vonjav, ki so me

Močerad Močo se je kar zdrzil od presenečenja. Zagledal je namreč njemu neverjetno podobno bitje. Sicer majčkeno manjše rasti, a enakega telesa in okončin, z enako živimi očmi in z enako vranje črno, gladko kožo. Samo živo rumena znamenja so manjkala, sicer bi Močo pomislil, da je srečal samega sebe.

Ilustracija: Jernej Kovač Myint

zvabile v prostor, in podvzival sem se na enega od njih. K sreči je bil kozarec tako vroč, da sem takoj odskočil, sicer bi gotovo čofnil v isto vročo sladkarijo in konec bi bilo z menoj," je sočno razlagal črni močerad. Dramatično je razložil, da si je kljub temu močno opekel desno tačko in navrgel: "Veš, potem sem komaj, komaj odkrevsal do našega učenega zdravnika ježka Pleška. On mi je tačko namazal z ribjim mazilom in jo ovil s snažnim povojem. Potem pa me je še potolažil, da ne bo hudega, ker smo močeradi sila trpežni. In res se je tačka zelo hitro zacelila. In ja, še to mi je povedal, da tudi če bi mi tačka slučajno odpadla, bi mi zrasla nova. Tako kot rep, ki sem ga že dvakrat zamenjal."

"Uf, mene pa skrbi, kako bom našel pot domov," je tiho spregovoril Močo.

Ker je bil zgovorni močerad tistega večera prost, saj je njegova ljuba žena Rada praznovala s prijateljicami, se je kar takoj odločil, da bo – kot se za domačina spodobi, osebno pospremil Moča do prelaza Luknja.

"Od tam se boš le še spustil navzdol, in če se boš podvzival, boš v enem dnevu spet doma," mu je še dejal.

In sta šla. Navadni in planinski močerad sta družno hlačala skozi Pravljičarijo in se slednjič ustavila na kamnitem mostu, ki je še vedno trdno stal, čeprav so ga vojaki zgradili že pred več kot sto leti.

Na sredini sta se ustavila in se razgledala naokoli. Čeprav je vladala trda tema na tleh in nebu, ki ga zaradi oblačnosti ni razsvetljevala niti ena sama samcata zvezda, sta močerada s svojimi pronicljivimi očmi brez težav opazovala planinski svet. Na njuni levi je nad meliščem počival prelaz Luknja, na desni se je vila serpentina sta pot proti Dolu, naravnost pred njima pa se je bohotala pot proti Doliču. Nekaj trenutkov sta uživala v nočnem miru in spokojnosti, potem pa se zlagoma podvzivala naprej proti Luknji. ●

Zgolj planinski žigi ali kaj več

Od vizitk do štampiljk

Naj si bo fotografija, objavljena na socialnih omrežjih, planinski žig v fizični ali digitalni planinski knjižici, odtrgan planinski cvet (nikar!) ali pa kamen z vrha, vsakdo si po svoje ustvari spomin na planinski svet. Kljub močni digitalizaciji v planinstvu je anketa, izvedena na znanem spletnem portalu s hribovsko tematiko, razkrila, da skoraj polovica anketirancev zbira planinske žige. Anketa je pokazala tudi, da zbiranje planinskih žigov ne privlači zgolj mlajše populacije, temveč tudi starejšo. Mlajšim po navadi zbiranje privzgojijo starši in se nato tradicionalno in ponosno prenaša iz roda v rod. Starejši se najpogosteje sami poučijo o možnostih zbiranja planinskih žigov oziroma pridobijo informacije od prijateljev ali znancev. Obema generacijama pa je skupna želja po novih ciljih, pri čemer se motivacija za njihovo doseganje razlikuje – vendar o tem več v nadaljevanju.

Minka Mali
(1893 - 1991) z
vzdevkom Minka
Štampiljka je v svojem
bogatem planinskem
življenju s planinskimi
štampiljkami zvesto
in sistematično
ožigosala kar
ena in dvajset knjižic
ter skupno zbrala
več kot pet tisoč
planinskih žigov.
Foto: Nino Fijačko

Kdaj se je pojavil prvi

Planinski žigi kažejo našo bogato planinsko dediščino, staro več kot sto dvajset let. A literatura podaja bore malo informacij o tem, zakaj imamo planinske štampiljke na vrhovih in v planinskih kočah. Zgodovina opisuje, da so do pojava današnjih planinskih štampiljk obiskovalci gora s seboj nosili preproste papirnate vizitke, ki so si jih pripravili doma in se

nanje – bodisi na vrhu gore bodisi na določeni točki preplezane stene – podpisali oziroma napisali kratek vtis ali komentar, jih nato varno shranili v plastično vrečko in jo dali v za ta namen zgrajen kamniti možic. Ti v slovenskih gorah še vedno stojijo, ampak po navadi na teže dostopnih točkah, kot je npr. na pomolu Lopa, ki je del gorniške poti iz Planice na Pokljuko, bolj znane kot PP. Leta 1998 jo je slikovito opisal Tine Mihelič:¹ "Gorniška pot iz Planice na Pokljuko je med slovenskimi transverzalami velik posebnost. Ne premore ne štampiljk, ne značk in sploh nobenih obveznosti. Daleč je od pojma zbirateljstva. Le tu in tam se dotakne markirane poti, hvaležno se oprime bolj ali manj zapuščenih poti pastirjev in lovcev, največ pa se prebija po živalskih stečinah pa čez drn in strn. PP je daleč najzahtevnejša slovenska vezna pot in edina, ki terja obvladanje abecede alpinizma." Tako so bile vizitke predhodnice današnjih vpisnih knjig, možici pa predhodniki današnjih planinskih skrinjic, da ovekovečijo doseženo, a brez ustvarjanja planinskih spominov.

Pokojni Vilko Mazi, priznani logoped, eden redkih, ki je raziskoval omenjeno področje planinstva, govori o tem, da je leta 1889 zgodovinar Janko Mlakar prvi opisal planinski žig v Julijskih Alpah, in sicer v Triglavski koči in Aljaževem stolpu.² Po prebiranju literature letnica 1889 ne bo držala, saj je leta 1992 Matjaž Deržaj razložil, da je bila prva neslovenska planinska štampiljka narejena okrog leta 1896 za takratno nemško Dežmanovo kočo, današnji dom Valentina Staniča pod Triglavom.^{3,4} Domnevam, da so Nemci že pred tem uporabljali štampiljke na svojih vrhovih – v zavetiščih, kočah in celo v bivakih – ter so "krivi", da imamo tudi v Sloveniji planinske štampiljke. Prav tako menim, da so planinske štampiljke specifična slovenskega planinstva; v drugih državah (razen npr. v

Bore malo je zapisano, kdaj so se pojavile planinske knjižice. Sklepamo lahko, da se je vse začelo z očetom Slovenske planinske poti Ivanom Šumljakom.

Foto: Nino Fijačko

državah nekdanje Jugoslavije) se redko pojavljajo, če pa se že, niso tako razširjene in priljubljene kot pri nas.

Pravilna letnica nastanka prve slovenske planinske štampljke je 1899. Stanislav Čičerov je leta 1991 opisal vse planinske žige z vrha Triglava in kot najstarejšega našel na razglednici iz leta 1900, na kateri v slovenskem jeziku piše "Aljažov stolp vrh Triglava, 2865 m",⁵ vendar brez motiva Triglava oziroma Aljaževega stolpa. V njegovem prispevku je dolg seznam planinskih žigov s Triglava, ki so bili najdeni med letoma 1900 in 1989. Štampljke se na splošno uporabljajo za določanje verodostojnosti ali tajnosti listin, pisem in drugih dokumentov ter so v večini primerov registrirane. Seznam Čičerova kaže na neenotnost planinskih štampljk, ki je še vedno prisotna v današnjem času, ko ni potrebe po registraciji planinskih štampljk. O tem se je že leta 1923 razpisal Alojz Knafelc, a je bil le delno uspešen. Uspelo mu je pometiti le to, da imamo na Slovenski planinski poti v planinskih kočah ovalne, na vrhovih pa trikotne planinske štampljke.⁶ Za planinske štampljke na ostalih

Minka Mali je v Julijskih Alpah spoznala nizozemskega oblikovalca Bena Bosa, s katerim sta postala dopisna prijatelja. Pošiljala mu je razglednice, ki so bile do zadnjega koticčka obogatene s slovenskimi planinskimi žigi.

Foto: Willy R. Ben Bos

planinskih obhodnicah ne moremo narediti nobene-ga smiselnega povzetka, saj si štampljke niso podobne niti po obliki niti po vsebini. Potreba po enotnosti planinskih štampljk je poglavje zase, ki ga ne bom načel. Menim pa, da bi morala Komisija za planinske poti pripraviti pravilo, ki bi poenotilo planinske štampljke, da ne bi bilo vse "prosto po Prešernu". Po drugi strani pa planinska društva pri oblikovanju planinskih žigov vključujejo različne motive, ki so značilni za obhodnico, in tako popestrijo podobo žiga.

Žigofilci

Po letu 1900 so planinski žigi začeli pridobivati veljavo in priljubljenost. Začela se je nova era v planinstvu, ki jo je izoblikovala potreba po novem načinu beleženja oziroma pošiljanja spominov in pozdravov iz planinskega sveta. Na začetku so bili žigi odtisnjeni na razglednice s planinskimi motivi, nato v zvezke ali beležke ter šele na koncu v planinske kartončke oziroma planinske dnevnike. V tem času je prišlo do razcveta zbiranja planinskih žigov, ki izvira iz splošne človeške nagnjenosti k zbiranju. Pojavili so se "žigofilci", kot jih

je zabeležila tudi doživetja s svojih planinskih pohodov. Njeno strast je prepoznala tudi Planinska zveza Slovenije (PZS), ki ji je dodelila srebrni častni znak in jubilejno plaketo PZS,¹³ saj njeni dnevniki predstavljajo čast slovenskemu planinstvu. "Ampak to še ni vse" – kot pravijo v reklamah; Minka je v Julijskih Alpah spoznala nizozemskega oblikovalca Bena Bosa, s katerim sta postala pisemska prijatelja. Minka mu je v svojem slogu pošiljala razglednice s planinsko tematiko, ki so bile do zadnjega kotička obogatene s slovenskimi planinskimi žigi. On pa ji je v zahvalo posvetil naslovno stran in prispevek v tistem času znani nizozemski gorniški reviji *De Bergvriend (Goroljub)* ter v letu 1982 celo organiziral razstavo njenih razglednic v galeriji Stempelplaats.^{13,14} Poskrbel je tudi za zemljevide naših gora in na njih označil, s katerih vrhov so posamezni planinski žigi. To je bil pravi manifest slovenskih gora v tujini, saj je razstava postala pravi hit med nizozemskimi ljubitelji gora.

Po vnetem iskanju sem izbrskal njene dnevnike, ki so v arhivu Planinskega muzeja v Mojstrani in so zakladnica osebnih planinskih izpovedi, dragocenih podpisov tako slovenskih kot tujih ljubiteljev gora ter bogat arhiv žigov iz gorskega sveta. Morda bi bili njeni dnevniki primerni za objavo, tako kot so bile zbrane zgodbe Robanovega Jožeta¹.

Planinske knjižice

Ste bili kdaj razočarani, ko niste mogli ožigosati planinske knjižice, bodisi zaradi zaprte kočice bodisi odtujene oziroma poškodovane štampljke na vrhu? Za razočaranje je bila kriva vaša motivacija, ki vas je vlekla k cilju.

Če pogledamo vsebino planinske knjižice, bomo hitro ugotovili, da je zasnovana zelo preprosto, pa vendar genialno. Planincu posreduje bistvene napotke in podatke o doseganju zelenega cilja, kot je obisk vrha oziroma kočice, z željo, da bi ožigosali planinsko knjižico in to ponovili tolikokrat, kot je kontrolnih točk na posamezni planinski obhodnici. Za doseženi cilj dobiš nagrado, kar je v tem primeru planinska značka. Genialna plat planinske knjižice se skriva pod površjem. Večina slovenskih planinskih obhodnic – od tistih najstarejših, kot je Slovenska planinska pot, do tistih najmlajših, kot je Pentlja – ima skrite številne trike, ki planinca motivirajo, da z njihovo pomočjo doseže zastavljeni cilj. Z željo po zbiranju planinskih žigov smo nevede deležni vplivov, ki izhajajo tako iz naše notranje kot tudi zunanje motivacije ter so del t. i. igrifikacije (angl. *gamification*). Igrifikacija je proces razmišljanja, ki s pomočjo mehanizmov iger aktivira posameznika za doseganje cilja oziroma reševanje problema. Koncept je leta 2002 opredelil Nick Pelling, vendar je igrifikacija že od nekdaj del številnih dejavnosti, tudi planinarjenja oziroma obiska gora, šele v sodobnem času pa je dobila tudi strokovno ime, svoj *terminus technicus*.

Planinske značke so iz mode, za žige pa tega ne bi mogli trditi.
Foto: Nino Fijačko

je hudomušno poimenoval Vilko Maze.⁷ Na tem mestu je prav, da obudim spomin na vneto planinko, ki je z 71 leti preplezala severno steno Dovškega Gamsovca.⁸ Strastna žigofilka z vzdevkom Minka Štampljka pa je bila Minka Malijeva, ki je v svojem bogatem planinskem življenju s planinskimi štampljkami zvesto in sistematično ožigosala kar enaindvajset knjižic (poimenovala jih je "Moje gore") ter skupno zbrala več kot pet tisoč planinskih žigov.⁹⁻¹² K vsakemu

¹ Joža Vršnik (1900–1973), zbiralec ljudskega izročila.

Bore malo je zapisano, kdaj so se pojavile planinske knjižice. Sklepamo lahko, da se je vse začelo z očetom Slovenske planinske poti, znanim mariborskim pedagogom Ivanom Šumljakom, ki je v planinstvo nevede vnesel didaktični pripomoček v obliki planinske knjižice, temelječe na igrifikaciji. Prav ta večini planincev predstavlja vstop v svet zbiranja planinskih žigov. Planinski žigi in planinska značka predstavljajo bistvo igrifikacije, saj so del mehanizmov iger, ki v obliki zunanjih in notranjih motivatorjev planinca vodijo k uspehu. Naj prikažem primere igrifikacije, ki smo jih bili deležni v času otroštva in so še vedno del našega vsakdana. Od malih nog so nas nevede učili, da je zbiranje del odraščanja. Fantje smo zbirali nogometne, dekleta pa Barbie nalepke z željo, da bi pridobili nogometne čevlje oziroma novo oblekico za lutko Barbie. To smo prenesli tudi v odraslo dobo, ko smo začeli zbirati nalepke za pridobitev popustov oz. "cenejših" materialnih dobrin. Vse to je del propagandne strategije, ki seveda ni predmet tega prispevka.

Vilko Mazi je dejal, da "nabiranje žigov" ni nič napačnega, prav narobe, da je zelo dobrodošlo, če te vztrajno vlečejo oziroma motivirajo, da greš od koč do koč in od vrha do vrha.² V našem primeru nas notranja motivacija "sili", da zbiramo planinske žige in spoznavamo skrite koticke Slovenije. Zunanjo motivacijo pa predstavljajo planinski žigi v planinski knjižici in na koncu planinska značka, ki je bila v starih časih pripeta na planinski klobuk in s katero si se lahko pohvalil širši javnosti.

Smisel planinstva mora najti vsak zase, pa naj si bo to s planinskim žigom ali brez njega, kajti šele takrat bomo znali videti in ceniti lepoto ter užitek, ki nam ga nudi obisk gora. Naj končam z mislijo, ki jo je napisala Minka: "Jaz ne zbiram žigov zaradi žigov, ampak zato, da imam potrdilo, da sem v tistem kraju res tudi bila."^{15,16} Vabim vas, da tudi vi začnete zbirati planinske žige ter si tako kot Minka ustvarite dragocene planinske vtise, enkratna doživetja, spomine do konca svojega življenja, saj – kot pravi napis na balvanu pod Jalovcem, ki ga je zapisal dolgoletni oskrbnik Zavišča pod Špičko Franc Ciuha, in česar se je Minka

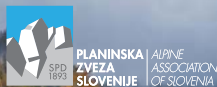

zavedala ter večkrat omenila v svojih zadnjih dnevnikih: "Hodite v planine, dokler je še čas, ker prišel bo čas, ko ne bo več časa in kmalu bo ta čas."¹⁷

Najstarejši slovenski planinski žig
Foto: Nino Fijačko

Literatura:

- 1 Tine Mihelič: *Julijske Alpe, severni pristopi*. Sidarta, 1998.
- 2 Vilko Mazi: Žigi z naših vrhov in planinskih postojank. *Planinski vestnik* št. 9, 1953, str. 662–663.
- 3 Matjaž Deržaj: Predaljaževski žig Triglava. *Planinski vestnik* št. 6, 1992, str. 282.
- 4 Dragomir Georgijević: Predaljaževski žig Triglava? *Planinski vestnik* št. 1, 1992, str. 40–41.
- 5 Stanislav Čičerov: Planinski žigi z vrha Triglava. *Planinski vestnik* št. 7–8, 1991, str. 316–319.
- 6 Božo Jordan: Žigi različnih oblik: ali ne bi veljalo poenotiti oznak planinskih točk? *Planinski vestnik* št. 7–8, 1992, str. 320.
- 7 Vilko Mazi: Štampiljka. *Planinski vestnik* št. 12, 1957, str. 640–643.
- 8 Minka Mali: Naš bivak v steni Dovškega Gamsovca. (1962). *Planinski vestnik* št. 2, 1971, str. 83–86.
- 9 Marijan Krišelj: Minka Mali 10. 8. 1893. *Planinski vestnik* št. 9, 1983, str. 474–475.
- 10 Marija Lavrič: V spomin Minki Mali. *Planinski vestnik* št. 5, 1992, str. 232–233.
- 11 Franc Ježovnik: Ob prispevku "V spomin Minke Mali". *Planinski vestnik* št. 7–8, 1992, str. 360–361.
- 12 Erna Meško: In memoriam: Minka Mali. *Planinski vestnik* št. 7–8, 1991, str. 362–363.
- 13 Mitja Cjuha: Minka Štampiljka. *Nedeljski dnevnik*, 5. december, 1982, str. 8.
- 14 Vilko Mazi: To pa ni kar si bodi ... *Planinski vestnik* št. 3, 1970, str. 115–117.
- 15 Erna Meško: Moje prvo srečanje z Minko Mali. *Planinski vestnik* št. 1, 1979, str. 41–42.
- 16 Minka Mali: Planinska biografija. *Planinski vestnik* št. 10, 1973, str. 511–514.
- 17 Ivan Koren: Železničar pod Špičko. *Planinski vestnik* št. 12, 1987, str. 540.

PLANINSKI KOLEDAR 2021

VABLJENI K NAKUPU

Naročila sprejemamo po e-pošti
koledar@pzs.si

preko spletne trgovine
https://trgovina.pzs.si

in na brezplačni tel. številki
080 18 93 (24 ur na dan, vse dni v letu)

Cena z DDV: **4,90 €**

Rajske plaže ali ognjene vzpetine?

Na vulkanih Indonezije

Sušno obdobje se na Indoneziji začne takrat kot pri nas poletje. Zato je dežela prav privlačna za tiste, ki si dopust najlaže privoščijo v času počitniškega mrtvila. Res je nekoliko odmaknjena, a s svojimi več kot 17.500 otoki ponuja neverjetno izbiro rajskih peščenih plaž ob kristalnem morju, ki so neredko obrobljene z nasadi kokosovih in drugih palm. Morje ob otokih ponuja izjemno pestrost podvodnega sveta, v katerem med koralnimi grebeni kipi od življenja. A hribovce zanimajo tudi vzpetine. Tudi teh v petnajsti največji državi sveta ne manjka. Ker leži nad t. i. ognjenim polobročem, so praktično vse njene vzpetine vulkanskega izvora. Teško je prešteti vse tamkajšnje vulkane, a kar kakšnih sto petdeset je delujočih. Območje si res zasluži ognjeno ime!

Pred poležavanjem na plažah dajem prednost znojenju in sopihanju v breg, zato sem si med pomembne cilje potepanja po tej največji muslimanski deželi sveta zadal tudi nalogo, da zlezem na vsaj nekaj tamkajšnjih vulkanov. Spet sem organizacijo izleta zaupal "Šapcem" – "agenciji za potovanja z jajci", kot se radi pohvalijo na svoji spletni strani Shappa. V programu je bilo zapisanih tudi nekaj možnih vzponov na vulkane, zato sem si rekel, da bo to prava izbira.

Bromo, sveta gora hindujcev

Že kmalu po prihodu v Indonezijo smo lahko šli na prvega od ponujenih vulkanov, na Bromo (2329 m) na otoku Java, ki je ena izmed indonezijskih turističnih privlačnosti. Videti ga je na številnih razglednicah, vendar je Bromo pravzaprav le eden od treh vulkanov, ki se dvigajo z dna precej večjega vulkana Tengger. Svoje ime je dobil po hindujskem bogu Brahmī – stvarniku sveta.

*Vulkanski stožec Bromo (2329 m) se dviga z ravnega dna kraterja Tengger.
Foto: Miro Štebe*

Še v trdi temi smo se z džipi po strmi cesti, posejani s precej udarnimi luknjami, vzpenjali proti Gunung Penanjakanu, najvišji vzpetini na robu kaldere oz. kraterja vulkana Tengger (2770 m). Družbo nam je delalo vedno več vozil, podobnih našemu džipu, ki se verjetno potegujejo za naslov najstarejšega. Izpuhe imajo zelo slabe, in ker je naš voznik ves čas vozil z odprtimi okni, da se je lahko sporazumeval z drugimi, je v avtu precej smrdelo, če se je približal tistim

pred nami. Med izpušne pline se je vse bolj mešala megla, tako da me je navdušenje nad zgodnjim vstajanjem počasi minevalo. Sem zaspanec in le za hribe lahko vstanem navsezgodaj zjutraj; zdaj pa je začelo z neba še pršeti.

Ko smo se ustavili, je bilo do vrha še kakšne četrte ure hoje v koloni turistov, ki so hiteli k cilju. Mlad domačin s svetlečimi zobmi mi je ponudil, da me s svojim mopedom pelje na vrh. Ker sem si želel dobrega izhodišča, s katerega bi lahko opazoval sončni vzhod, sem s težkim srcem potlačil svojo hribovsko ljubezen do vzpenjanja v breg in se dal zapeljati skoraj pod vrh. Na srečo tam ni več pršilo z oblakov, a so še naprej mehko ovijali razgledišče. Na mojo grozo je bilo pred menoj že vse polno tistih, ki so tudi žrtvovali spanec. Kje so moji sopotniki, nisem vedel, sem se pa drenjal med množico in iskal prostor za prvi jutranji posnetek. Naletel sem celo na nekaj izgubljenih duš iz naše skupine, a smo raje vsak po svoje tavaljale dalje. Počasi se je začelo svetlikati, a oblaki se niso dali. Slikal sem lahko le množico v jutranji sivini. Pa tak sončni vzhod! Vrnil sem se k džipu, kjer smo se le počasi zbrali vsi. Med vožnjo na dno kraterja sem opazoval goščave angelskih trobent (kristavcev), ki so krasili pobočja, v dno kraterja pa se nam je začel odpirati vedno lepši razgled. Prav žal mi je bilo, da se nismo ustavljali na razglednih točkah. To je davek potovanju s skupino! Dno kraterja je pokrito z vulkanskim peskom in domačini ga imenujejo Segara Wedi – morje peska. Pred nami so se odpirali čudoviti prizori, polni kontrastov, še posebej pa so me navduševali pogledi na razmajane džipe in slikovite domačine. S parkirišča smo morali peš po morju peska do vznožja vršnega stožca Broma. Tamkajšnja pokrajina ne more pustiti nikogar ravnodušnega, pot pa nas je vodila tudi mimo zanimivega hindujskega templja. Bromo je sveta gora hindujcev, ki so včasih prevladovali v Indoneziji, a so otočje počasi s svojo vero prevzeli mohamedanci.

*Na rob kraterja Broma vodi romarje in popotnike 235 stopnic.
Foto: Miro Štebe*

Po sestopu z Bromo nas je z vulkana pregnal peščeni vihar.
Foto: Miro Štebe

Zdaj je Bali edini otok v Indoneziji, ki je še hindujski. Tudi zato so Bali prvi začeli množičneje obiskovati hipiji in je otok še vedno med najbolj priljubljenimi cilji v Indoneziji. Na Bromu hindujci še vedno darujejo svojim bogovom in pripravljajo celomesečne festivale čaščenja bogov.

Domačini so nam ponujali ježo na konjih, a sem bil tokrat trden in vztrajal pri pešačenju na vrh. S konji gredo turisti tako ali tako le do vznožja 235 stopnic, ki vodijo k robu kraterja. Zame je bila to ponovno ena od svetih gora, na katero vodijo stopnice. Ob robu smo videli majhne hindujske tempeljčke in ostanke darov, ki jih verniki mečejo v globino – cvetje,

Batur (1717 m) se nam je razkril šele, ko smo bili že v dolini.
Foto: Miro Štebe

pridelke, včasih pa noter vržejo tudi kakšnega piščanca. Iz vulkana se je kadilo, saj je Bromo še živ. Včasih s svojim dimom moti letalske polete, z njega pa se nam je odprl presenetljivo lep razgled na sosednje vulkanske vrhove.

Ko smo se spustili k vznožju vulkana, je veter začel pometati po dnu kaldere. Dvigoval je vedno več prahu in peska. Zakrivali smo si oči, škripalo je med zobmi in nisem si upal slikati, čeprav sem vedel, da bo fotoaparata tako ali tako poln peska. Med zavesami peska smo se prebili do džipov in vsak voznik je odpegljal takoj, ko je bilo v avtu vsaj nekaj potnikov. Nismo vedeli, koga smo še pustili za sabo, a čez čas smo se le vsi zbrali na robu glavnega kraterja in gledali v dolino, kako se tam igra peščeni vihar.

Z Jave na Bali

Naslednji vulkan na našem seznamu je bil Batur (1717 m) na Baliju. Spet nisem imel nič proti zgodnjemu vstajanju, saj so obljubljali nepozabne prizore z vrha ob porajanju dneva. V trdi temi smo v dolgi kalvariji planincev tipali med blatnimi drsalnicami navzgor. Šlo je počasi in večkrat sem se ustavil, čakal na svojo skupino in opazoval, kako dolga je še kača lučk pred nami. Nekje tam gori so lučke izginile in verjel sem, da je tam že vrh, a se je tam začela megla. Vdani v usodo smo korakali v vlažno noč, ki nas je začela hladiti še z osvežilnimi kapljicami. Te nas pa niso preveč navduševale. Zgledno premočena kolona se je na lepem začela tlačiti v nekakšno barako. Zaradi gneče si je nisem mogel ogledati, vodniki in drugi planinci pa so nam razlagali, da smo na vrhu. Meni se ni zdelo, da gre res za vrh, a me je neki Anglež poučil, da je vrh le nekaj metrov nad barako. V tisti cmokasti in deževni sivini sem se dal rad prepričati, in ker sem videl, da lepega sončnega vzhoda ne moremo pričakovati, sem se z veseljem z drugimi spustil v dolino.

Malo niže je dež prenehal, in ko smo prišli iz megle, se je že toliko zdanilo, da smo videli, kako zanimiva je pravzaprav narava in da bi bila pot navzgor lahko celo slikovita. A nam je morala padla in tudi sami smo kar padali v dolino. Ko smo se med mogočnimi evkalipti spustili k parkirišču, nas je pozdravil silovit veter, vseeno pa smo se odpeljali k velikemu jezeru na dnu kraterja, kjer smo si v pravem viharju privoščili zajtrk. Ko smo se iz kaldere zapeljali na pobočje na drugi strani, se nam je Batur smejal v soncu. Danes bi bilo pa bolje, če bi malo dlje spal in pozneje skočil na vrh, sem si rekel. Pa se nisem preveč obremenjeval, saj sem vedel, da me čaka še glavni dobitek. Vzpon na Rinjani (3726 m), drugi najvišji vrh Indonezije, ki krasi otok Lombok.

Na otoku rož

Lombok je raj za potepuhe, saj ponuja res bogat izbor zanimivosti. Obiskali smo vasice gorskih plemen in si tam ogledali dva čudovita slapova; ko bi pa od tam morali kreniti proti Rinjaniju, v skupini razen mene ni bilo nobenega kandidata za sopihanje navkreber. Saj sem vaje samotnih poti in včasih grem v gore celo raje sam, a zdaj se je skupina nameravala premakniti na drug konec tega ne tako majhnega otoka. Za vzpon in spust v notranjost kraterja, kar sem si želel, običajno potrebujejo tri dni. Ni bilo jasno, ali grem na vrh lahko sam ali moram s sabo vzeti tudi domačega vodnika. Prijatelji so me prepričevali, naj grem raje z njimi, saj gredo raziskovat najlepše plaže, ki jim težko najdeš par na svetu. Ker me ni mikalo, da bi moral po vzponu na drugi strani otoka loviti skupino, in ker se je ravno bližal konec muslimanskega enomesečnega praznika ramadana in so obljubljali velika slavlja na obali, sem se dal prepričati in sem se Rinjaniju odpovedal. V tretje gre rado! Spet ne bom občudoval najlepšega sončnega vzhoda z vrha, ki so ga obljubljali prospekti!

Ampak plaže so bile sanjske. Od ene do druge smo se vozili z vespami. Bilo je nepozabno in tudi slavje ob koncu ramadana je bilo zanimivo – vseeno pa bi raje stal na vrhu Rinjanija. Toda imel sem skrito še eno železo v ognju. Preden smo šli zalezovat varane na otok Komodo, smo želeli opazovati še sončni vzhod z vrha vulkana Kelimutu (1639 m) na otoku Flores. Vulkan je nekaj posebnega, saj ima kar tri manjše kraterje, ki jih krasijo jezercer različnih barv. Voda v jezercih spreminja barve, in prav to spreminjanje naj bi bilo najlepše ob sončnih vzhodih.

Spet je bilo potrebno zgodnje vstajanje in pod vrhom nas je spet čakalo kratko pešačenje. Že po skoraj utečeni navadi nas je med vzponom spremljala megla, a smo se tolažili, da je na vrhu ne bo. Ko se je začelo svetlikati, je bila zaradi meglic džungla okrog nas še bolj skrivnostna. Še zlasti so me navduševale ogromne praproti; ker smo bili na otoku rož (Flores naj bi pomenilo to), sem oprezal tudi za rožami, pa jih v jutranji sivini nisem opazil prav dosti. Bile pa so! Vzpon drugače ni bil nič posebnega, na vrhu pa nas tudi množica turistov ni presenetila. Vsi smo strmeli proti vzhodu in upali, da se bodo meglice in oblaki nad njimi pretrgali.

Vulkanski bogovi nam spet niso bili naklonjeni. Postajalo je vse svetleje, zagledali smo nekaj barvne svetlobe, ampak to ni bil sončni vzhod, kakršnega smo si želeli. V kraterjih pa so še kar naprej poplesavale meglice, tako da so nam dovolile le nekaj hipnih pogledov na kraterska jezercer, ki seveda niso menjavala barv tako hitro, da bi kaj opazili. Vseeno je bilo lepo in sem užival. Nisem si upal obljubiti, da se bom vrnil in poravnal račune s temi nagajivimi vulkani, ampak nikoli ne reci nikoli. Vsekakor sem se domov vrnil z željo, da bi mi kdaj le še uspelo iti tja, ampak vem, da je na svetu še toliko zanimivih krajev in vrhov, ki vabijo, da je človeško življenje prekratko za vse. ●

*Tudi Kelimutu (1639 m) nam ni povsem razkril svojih čarov.
Foto: Miro Štebe*

Posebnež med posebneži

Samo Supin

Zaradi segrevanja Zemlje najbrž nikoli več ne bo oblekel rokavic, saj jih menda natakne šele, ko temperatura pade pod minus trideset stopinj Celzija. Pred tremi leti postavil rekord v 24-urnem plezanju na znamenito Iglo – kar 226-krat v enem dnevu je bil na njenem vrhu. Stene nad Logarsko dolino so njegovo dvorišče in tam ga lahko srečate v vseh letnih časih in v vseh mogočih vlogah – kot solo plezalca, v navezi, kot športnega plezalca, alpinista ali opremljevalca smeri. Vedno malce skuštran, čeprav si dolge lase spne v čop, je Samo Supin skoraj maskota zgornje Savinjske doline. Tudi zato, ker o njem ne vemo skoraj nič, poznamo pa ga vsi, ki se radi potikamo v njegovih koncih.

Kako je mogoče, da o tako vrhunskem plezalcu in avtorju številnih prvenstvenih smeri vemo tako malo?

Kakor kdo (*smeh*) ... Vedno sem rad samo plezal, in če v zadnjih letih moji soplezalci ne bi objavljali fotografij in informacij o vzponih, bi o meni vedeli še manj. Sam res ničesar ne objavim, nimam e-poštnega predala, nisem na nobenem družbenem omrežju, vendar me ne moti, če drugi objavijo slike ali informacije o mojem plezanju oz. skupni turi.

V Utah, 6. 6. 2010
Arhiv Sama Supina

Eno leto si se šolal za policista v Tacnu. Precej ne- navadna izbira zate ...

Da, zato pa je bilo samo eno leto (*smeh*). Ugotovil sem, da življenje, omejeno s pravili, ki jih s sabo prinese uniforma, ne sovпада z mojim značajem. Takrat sem spoznal tudi, kako na ljudi vpliva zavist. Ko sem domov prihajal v policijski uniformi, so me ljudje gledali spoštljivo, ko sem se znebil uniforme, si pustil rasti lase in začel nositi uhan, sem se naenkrat znašel v predalu z "odpisanimi". Kaj ima s tem zavist? Ravno zaradi nje drug drugega tlačimo v predale. Zavidamo pogum, zavidamo preprostost, zavidamo iskrenost, zavidamo tisto, česar si sami ne upamo ali ne znamo. Na videz nam je laže srkati juho ob poslušanju domače glasbe, če tistega, ki tega ne počne, popredalcamo.

Končal si kovinarsko šolo, vendar tudi tega poklica ne opravljaš.

V mlajših letih sem se preživljal z višinskimi deli, zdaj pa največ z delom v gozdu.

Praviš, da je to, kar čuti in počne plezalec, privilegij, da se s tem že rodiš. Je bila tvoja želja po plezanju torej živa od malih nog ali se je rojevala postopno?

Želja po plezanju je obstajala že od zgodnje mladosti. Moj oče je bil član GRS Celje in me je že kot majhnega mulca navdušil za hribe. Do enajstega leta sem bil že na vseh vrhovih v Kamniško-Savinjskih Alpah razen na Storžiču in Mrzli gori, plezati pa sem z bratoma vseeno začel naskrivaj. Še zdaj mi gredo lasje pokonci, ko se spomnim, na kašen način smo osvajali skalne osamelce v okolici Luč.

Kako?

Zapodili smo se v prvo skalo, ki smo jo videli, čeprav je bil sam lapor. Očetu smo skrivaj vzeli vrv, kline in kladivo, kompletov pa ni imel. Z najlonskim vozlom smo si okoli pasu navezali vrv, in ko smo zabili klin v tisti lapor, smo se odvezali, vrv napeljali skozi uho klinu, si jo spet navezali okoli pasu in plezali naprej.

Kako si prišel do plezalnega znanja?

Nekaj me je naučil oče, med šolanjem v srednji šoli pa sem se v Mozirju včlanil v alpinistično sekcijo Šaleškega alpinističnega odseka. Na srečo sem takrat spoznal alpinista Andreja Grudnika in on me je naučil največ in najpomembnejše: kako preživeti. Mentor in moj prvi soplezalec Andrej me je že kot tečajnika vodil v težke smeri, kjer sem plezal kot prvi v navezi, na primer v Mosoraški smeri v Paklenici, zato sem bil precej suveren. Ampak formalno pridobivanje znanja ni šlo po načrtu. Večna težava v alpinističnih šolah je, da je premalo alpinistov, ki bi plezali s tečajniki, oni pa ne smejo plezati sami. Z bratom Robertom sva kljub temu še "vsa zelena" plezala sama in so naju

"Žalostno je, če moraš pogledati k sosedu, da vidiš, kako bi rad sam živel."

skoraj izključili iz odseka. Alpinistični izpit sem opravil po odsluženju vojaški obveznosti.

Že od nekdaj rad plezaš sam, a vendar vsi potrebujemo soplezalce, saj je soliranje sprejemljivo le do neke mere. Kakšna je tvoja mera?

Če to merimo z oceno težavnosti, je to sedmica. Če z imeni, je to na primer Zmaj v Ojstrici. Trenutno iščem mero v severni steni Planjave.

Kaj ni preveč krušljiva in "divja"?

Ravno zato, ker je res "divja", je tako mikavna. Vedno, ko grem tja, vem, da ne bo *fajn*, ampak v tem vedno najdem tudi kaj dobrega, na primer nekaj kompaktne skale (*smeh*).

Ali ti najdeš soplezalce ali oni tebe? S kom si se v mladosti največkrat navezal na vrh?

Na začetku sem jih iskal jaz, dolgo obdobje sem plezal z bratom in prijatelji iz Luč in Solčave, z nekaj sreče pa me najdejo tudi drugi. Soplezalcev pravzaprav nikoli nisem izbiral po nekem ključu, enako misleči smo se vedno nekako znašli skupaj. Razen z bratom in Andrejem sem najpogosteje plezal z Avgustom Robnikom, s Sašem Lekičem in Frančkom Knezom.

Nekaj zelo težkih prvenstvenih smeri sem preplezal še z Lovrom Vršnikom.

Spadaš v generacijo, ki je pri nas začela ledno in (po sili razmer) orodno plezanje. Ne eno ne drugo ni lahko, sploh nekoč, ko ni bilo na voljo tako dobre opreme, kot je zdaj. Te je bilo strah odkrivanja novih vej plezalnega športa?

Ne, nikoli. Je pa res, da se me nekatere nove veje niso najbolj prijele (*smeh*). Orodno plezanje mi nikoli ni bilo všeč, čeprav pozimi skoraj ni smeri, v kateri ne bi bilo treba praskati po skali. Sem pa navdušen nad tem, da plezanje dobiva nove razsežnosti.

Si takrat imel koga, od kogar se je dalo učiti ali ga vprašati za nasvet o lednem plezanju?

Seveda, svojega prvega mentorja Andreja Grudnika.

Je pa tudi res, da sem se ogromno naučil takrat, ko smo v Solčavi postavili ledni poligon Ledenium, na katerem smo pozneje organizirali tekme za slovenski pokal v lednem plezanju (Solčava Ice Extrem). Začeli smo v sezoni 1999/2000. Marko Čar, ki je bil pobudnik, se je še isto leto tragično poslovil od nas, mi pa smo uresničevali njegovo vizijo. Ledenium je bil vrhunski, primeren za organizacijo svetovnega prvenstva, vendar nam je organizacijo preprečil finančni primanjkljaj. Ledena konstrukcija je bila odlična za trening.

Opremo je bilo težko dobiti, ste jo izdelovali tudi sami?

Nekaj že. Klini, ki smo jih naredili, so navadno ostali kar v steni, saj niso bili primerni za izbijanje, po enem vzorcu, ki smo ga dobili iz tujine, smo sami izdelovali ploščice za svedrovce ... Testirali nismo ničesar, preprosto smo (si) zaupali.

*Med plezanjem prvenstvene smeri v Ojstrici (7+/A2-A3)
 Foto: Dejan Drafenik*

Samo Supin
v Paranoiku v
Klemenči peči
16. 11. 1986

Arhiv Sama Supina

Koliko težje je bilo pri nas orodno plezanje na začetku zaradi opreme v primerjavi z današnjimi časi?

Ne bi rekel, da je bilo ravno težje, bilo je predvsem precej drugačno. Cepini z ravnimi ročaji za navpični led niso bili tako slabi, kot se zdi, plezanje so nam zelo olajšali paščki na ročajih, s pohodnimi drezami smo se pa tudi dobro znašli.

Prav gotovo je Logarska dolina za mladega plezalca za odraščanje raj na zemlji. Je okolje močno vplivalo nate ali se ti zdi, da bi te gnalo v hribe, čeprav bi živel kje drugje?

Okolje je vsekakor močno vplivalo name, zagotovo pa bi plezal, tudi če bi se rodil na Luni (*smeht*).

Kaj pa ljudje iz tega prelepega konca naše dežele? Ste zelo drugačni od drugih zaradi okolja, v katerem živite? Ti se nam vsekakor zdiš drugačen ...

Drugačen? Sam sebi se ne zdim ... Je pa res, da imam samosvoj in globoko zasidran lasten pogled na svet okoli sebe in življenje sploh. Na srečo sem pravčasno ugotovil, da svet ni samo črno-bel, da v življenju stvari niso samo prave in napačne. Ne maram sodb in oznak, pa jih veliko najdemo tudi v alpinizmu.

Kakšne sodbe in oznake imaš v mislih?

Na primer izraz *ekstremno*. Za nekoga je *ekstrem* preplezana petica, za drugega pa je sedmica samo ogrevanje. Ocena ni pomembna, pomembno je to, kako

prideš do nje. Če nekdo celo življenje samo pleza, je seveda dober plezalec, tako kot se od voznika tovornjaka pričakuje, da je dober voznik.

Se še spominjaš svoje prve prvenstvene smeri?

Seveda se in to zelo dobro. Z bratom Robijem sva še kot tečajnika preplezala Lučko smer v steni Pasjega sedla. Kaj se je pozneje dogajalo na sestanku našega odseka pa je seveda druga zgodba (*smeht*).

A lahko vsaj namigneš, kaj se je dogajalo?

Po pošti sva dobila vsak svoj uradni dopis, da je takšno samosvoje plezanje tečajnikov nesprejemljivo, in vabilo na sestanek.

Kaj je bil takrat glavni motiv za plezanje prvenstvene smeri?

Motiv je vsa leta isti, vedno znova odkrivati nekaj novega. In imel sem veliko srečo, da sem že na začetku plezalne kariere spoznal Frančka, ki me je "zastrupil" s svojim pristopom do plezanja sploh – plezati, biti tam, kjer ni bil še nihče.

Koliko prvenstvenih si preplezal?

Okoli 130 jih je.

"Obstajata dve sorti alpinistov: tisti, ki plezajo, in tisti, ki govorijo o plezanju."

In vseh?

Približno 3300. No, kakih 2500, če ne štejem ponovitev.

Zdaj je za prvenstvene smeri vedno manj prostora, ostale so predvsem odmaknjene in zelo zahtevne stene – na primer ravno S-stena Planjave. Ti to daje večjo motivacijo ali je ravno zaradi tega motivacije vedno manj?

Motivacije nikoli ne zmanjka (*smeht*)! S prvenstvenimi smermi pa je tako: če dobro poznaš določeno steno in že preplezane smeri v njej, še vedno ni težko najti novih linij.

Smeri opremljaš tudi s svedrovci. Si zagovornik trenda, da se plezalne smeri, ki so bolj obiskane, opremljajo s svedrovci?

Odvisno kako in katere. Lahke smeri so navadno precej bolj nevarne od težjih, ker nismo pozorni na varovanje. Če svedrovec na težkem in nevarnem mestu v neki lepi in priljubljeni smeri lahko prepreči smrt plezalca – hvala bogu, da je zavrtan. Klasičnih neopremljenih smeri za tiste, ki ne marajo svedrovcev, je dovolj.

Ali obstaja po tvojem mnenju kakršna koli drugačna možnost, da bi bile najbolj priljubljene smeri opremljene in temu primerno bolj varne, hkrati pa dovolj prvinske za tiste, ki zagovarjajo ničelni poseg v stene?

Kaj sploh je ničelni poseg v steno? Ali to pomeni, da naj ne bi zabijali niti klinov? To seveda ni najbolj

smiselno. Nič nimam proti kakšnemu svedrovcu na zanič varovališčih, nisem pa pristaš tega, da bi se najbolj priljubljene smeri v celoti navrtale. Ena od možnosti bi lahko bila, da se obstoječi slabi klini v smereh zamenjajo.

Se ti zdi, da je za najboljše plezalce smiselno opremljati smeri? Kako? Nekatere tvoje smeri so precej skopo opremljene, tako da to marsikoga odvrne od plezanja ...

To je večna dilema, najboljši plezalci vedno najdejo smeri po svojih željah. Kako torej sploh opremljati zanje? Zame je najboljši način, kot ga ima Andrej Grmovšek. V njegovih smereh so npr. težji raztežaji po večini zelo dobro opremljeni, v lažjih pa so lahko varovala posejana hudo na redko, vendar se tam da uporabljati premična varovala. Glede mojih smeri pa velja, da imajo "vsake oči imajo svojega malarja". Alpinisti v mojih smereh načeloma nimajo posebnih težav. Prav tako npr. v ploščah Klemenče peči nimajo težav dekleta (*smehi*). Praviš, da to marsikoga odvrne od plezanja? Reciva takole: tudi v glasbi ne zmorejo vsi zaigrati najtežjih skladb, pa zaradi tega ne poenostavijo not, da bi jim to uspelo.

Zakaj opremljaš plezalne smeri, saj od tega nimaš materialnih koristi?

V tem preprosto uživam. Predstavlja mi svojevrsten izziv, ne glede na to, ali je smer nova ali opremljam že preplezano smer. Pri plezanju nikoli ne gledam na osebno ali materialno korist, mi je pa v veliko veselje, ko vidim, da se je smer "prijela" in jo plezalci radi preplezajo.

Menda so ti že nekajkrat ukradli opremo, pripravljeno za opremljanje?

So. Celo iz smeri, kjer sem si uredil varovanja, da sem lahko opremljal sosednjo smer; je vse izginilo. Iz enega od sidrišč za spust v Krofički so že dvakrat pobrali vponke.

Si tudi organizator ali idejni vodja različnih projektov, na primer 24-urno plezanje na Iglo, osvetlitev smeri Herle-Vršnik z baklami itd. Kaj ti pomenijo ti dogodki?

To je izključno osebno zadovoljstvo! Združuje vse, kar imam rad: plezanje, prijatelje, druženje ... 24-urnega

"V alpinizmu si pogosto na robu, ampak to vidiš šele potem, ko si že na varnem."

plezanja na Iglo sem se prvič lotil za štos, hotel sem vedeti, kolikokrat v enem dnevu se da priti gor in dol. Nikoli nisem razmišljal o postavljanju kakšnih rekordov, šlo je le za golo radovednost. Ker sem takrat tega lotil malo nepripravljen (nenaspan), sem zadevo ponovil dobro pripravljen (*smehi*). Osvetljevanje Herletove smeri smo prvič izvedli leta 1991 ob 50-letnici prvega vzpona. Takrat smo v Krofički istočasno organizirali tekmovanje v hitrostnem plezanju z lepim

številom udeležencev in še večjim številom gledalcev. Ideja je nato za nekaj časa zamrla, ponovno smo jo obudili leta 2016 ob 75-letnici Herletove smeri.

Katere smeri v Logarski dolini so po tvojem mnenju najlepše in hkrati tudi najbolj neznane?

Vsaka smer je lepa, selekcijo delamo glede na kakovost skale. Lepe smeri z dobro skalo in malo odmaknjene so v Utah (npr.: Nazaj v prihodnost in Pot v sanje), v vzhodni steni Krofičke (Pod svobodnim soncem, Sipine časa). Tudi v severni steni Planjave se najdejo lepe in zelo redko preplezane smeri s kakovostno skalo, npr. Rubin. Lepe smeri so povsod, le poiskati jih je treba.

Najbrž bi to morala vprašati na začetku, a vseeno – kaj je tisto, zaradi česar plezaš, ne pa na primer loviš rib ali tečeš?

Zanimivo vprašanje, ker sem bil član ribiške družine Ljubno 35 let in 30 let ribiški čuvaj, odkar plezam, pa sem tekel, čim manj po cestah in v glavnem v hrib (*smehi*). Do 46. leta sem bil vratar v KMN Nazarje. Plezam pa zato, ker lahko.

Te je kdaj strah?

Česa me pa naj bi bilo strah? No ja, pri plezanju me je bilo nekajkrat zelo strah. Če kdo od plezalcev trdi, da ga med vzponi ni nikoli strah, ali laže ali pa nikoli ni plezal v kakšnem težkem in "čudnem" svetu (previsne trave, krušljivi odstavki, tanek navpičen led ...). Se pa včasih prestrašim tega, da me ni strah (*smehi*). ●

*S cepini z ravnimi ročaji v slapu Iskrica (WI4); druga ponovitev, 2. 2. 2006
Arhiv Sama Supina*

In ko mene več ne bo

Sledi Toneta Škarje

Predanost goram ima nesluten pomen za kakovost življenja. Vsakdo, ki ima občutek svoje lepote, jo dopolnjuje z izrazi v naravi in predvsem v spokoju gora. Tam, kjer je največja širjava za spoznavanje sebe v odnosu do stvarstva in drugih ljudi. Vsakdo ima svoj začetek in konec življenja, vmes pa so mu podarjene moči in možnosti, da doživi izpolnitev zemeljskega. In zgodba dobi čarobno vsebino.

Spoznanje

Zakaj sploh gore, je v enem od pogovorov med hojo v snegu po jugovzhodnem grebenu Grintovca razmišljal Tone Škarja. Takrat mi je rekel, da gore zahtevajo velik napor. Na prvi pogled je to jalovo delo, ki ničemu ne koristi, kar pa seveda ni res. Tu sta dve temeljni smeri. Ena je duhovna: ob tem ko hodiš, premišluješ, primerjaš, veliko stvari postane drugače vrednih, kot so v dolini. Druga smer pa je konkreten fizični dosežek. Izpolnitve Tonetovih izrazov so zdaj postale neme tudi zame, spoznanja pa mi odpirajo skrivnostne vsebine in razmišljanja, ko ponovno zrem z vrha Grintovca proti zahodu.

In ko mene več ne bo, se bodo gore še vedno vzpenjale pod napeto nebo.

Foto: Magda Šalamon

Ko mene več ne bo, se bo nad belimi vrhovi pod roko usode spokojno pretakala ogrnjena svetloba. In to na krilih sijoče ptice, je lahko spoznanje vseh nas. Do vsakogar se namreč sklanja zemeljska minljivost. Z izgubo sočloveka je manj tudi nas. Delček našega življenja takrat izgubi sijaj in žar.

V odtekanju časa se skloni večnost nad nas kakor mama, nas nežno poljubi s tišino in mirom ter zapre vrata zemeljskega. V to večnost je med mnogimi občudovalci gora vstopil tudi vitez gora, Tone Škarja. Vse je postalo strahotno tiho. Po Mateju: "Pridite k meni vsi, ki ste utrujeni in obteženi, in jaz vam bom dal počitek." Marcel Štefančič je na dan Tonetove smrti rekel v svoji oddaji: "Umril je Tone Škarja, Ivan Cankar slovenskega alpinizma."

Zavem se, da življenje oblikujejo le dejanja. Neomejena razsežnost biti je največji dar na tem planetu. Vsa barvitost in pestrost izraza človeka se kaže na mnogo področjih. Predvsem pa so vedno najbolj v ospredju značaj, talent, prizadevanje, darovanje, ljubezen. Za vsak napredek je vedno potreben napor, ki se kaže kot premagovanje strmine na visoko goro. Obsedim na odmaknjeni skali malo pod vrhom Grintovca in se s pogledom v nebo hvaležno dotikam Tonetove končne zgodbe.

Potovanje v preteklost

Spomin me povede nekaj let nazaj. Takrat sem prehodila jugovzhodni greben Grintovca, ki je zdaj pod mano, in se povzpela na vrh. Zgodba, ki jo čutim, pravi: "Bilo je veliko snega, več kot meter in pol na določenih mestih. Vodnik je bil Tone Škarja, moja naveza popolnega zaupanja. Čutenje večnosti lepote pod belimi vrhovi, ki se dvigajo v nebo, me je krepilo in z vso resnostjo sem v zimskih razmerah stopala po tem grebenu. Globoko v sneg sem polagala dereze in si pomagala s cepinom. Kar dramatično za moje občutke. Po vzponu na vrh naju je nagradil sončni zahod, da je najin uvid v življenje lahko postal temelj večnosti, ki ima globoke in dragocene sledi."

Iz omejene predstave večnosti se mi nato približa Tonetova zgodba, ki sem jo lahko spoznala. Sredi višav

me božajo roke vetra. Hrepenenje po nedosegljivem pa zelo zaboli.

Polnih 83 let je v globokem zavedanju življenja utripalo srce človeku, ki kot prvi otrok v naročju očeta Nandeta in mame Micke Škarja še ni mogel čutiti svoje prihodnosti. Umirjeno in odgovorno odraščanje v družini ob bratu Nandetu ter sestrah Majdi in Franci mu je dajalo zavetje in pomoč. Kot fantič je že zgodaj začutil dušni vzgib po odkrivanju sveta, saj ga je najprej navdušil Kipling s *Knjigo o džungli*. To ni ne navadno, saj je bilo Kiplingovo življenje že v mladosti polno številnih potovanj – kot novinar je preromal Indijo, severno Azijo, Avstralijo in južno Afriko. Njegov junak, gozdni deček Mavgli, se je pretil v Tonetovo domišljijo in srce. Tone je prav tako postal junak. Junak in vitez gora. Kot ima džungla mnogo jezikov, so jih imele tudi Tonetove najvišje gore. Bil je pustolovec v gorah, na morju, na neštetihi listih papirja, ki jih je popisal s svojimi globokimi spoznanji. Gore so ga vedno sprejemale z milostjo. V tem objemu milosti pa je Tone čutil plemenitost življenja in je odločno dihal smisel zaupanih poti. Preprosto si je upal. Prepletenost v času in prostoru stvarstva je dala Tonetu zahtevne izzive. Vse v njem je bila globina darovanja in z zaupanjem je dihal svetost življenja.

Vse se torej enkrat začne. Zgodba o Whymperjevem vzponu na Matterhorn in Gregorinov *Blagoslov gora* sta Toneta zastrupila z gorami, je navedel v svoji knjigi *Stene mojega življenja*. V njej se sprašuje še, kdaj so se njegova doživetja resnično začela. Morda, ko so se na poti iz šole domov šli Indijance po skalovju Gobavice? Tonetov pogled je že takrat močno iskal možnosti, da se dviga, odkriva neznano. Ali pa, ko sta šla z očetom z Velike Planine čez Konja in mu je pokazal severno steno Rzenika?

Bilo je leta 1956, ko se je pri AO Kamnik prvič navezal na vrh, prvič je slišal, kako poje dober klin, in prvič je

čutil stisk tovarišev roke na vrhu stene. Sam je rekel: "Plezati je znati in malo tudi moliti. Skalam je presneto vseeno za tiste, ki rinejo vanje."

Februarja leta 1957 je bil prvič v pravi zimi v visokih gorah. Z družbo alpinistov in gorskih reševalcev so pol noči gazili globok sneg na Kokršsko sedlo, zjutraj pa v toplem sončnem vremenu prišli na vrh Grintovca. Tone je zapisal, da je od vsake poti v gore hotel iztržiti največ. Njemu podoben samotnik Edo Pišler, doma z Vrhnike, kjer je Tone opravljal svojo prvo službo, je postal njegov dobri prijatelj in soplezalec. Metod Humar in Pavle Šimenc sta bila Tonetova predrzna, zanesljiva in mogočna naveza, ko so kot člani AO Kamnik z vrvmi in svojo močjo iz globin osvajali vertikale gora. Njima je posvetil bogato knjigo, enciklopedijo svojega življenja *Po svoji sledi*, ki je izšla leta 2011 pri PZS. Veliko alpinističnih vzponov, od katerih je bilo več kot trideset prvenstvenih, mu je bilo podarjenih. Bil je oblikovalec slovenske himalajske zgodbe, saj je sodeloval na osemnajstih alpinističnih odpravah, kar trinajstkrat kot vodja. Ogromno ljudi je obogatil s svojo izjemnostjo, slovenske alpiniste pa z odločnostjo in organizacijsko sposobnostjo pripeljal v svetovni vrh. Velikan slovenskega in svetovnega alpinizma je bil tudi gorski reševalec, fotograf, publicist in pisatelj.

Globoke sledi

Morje ga je enako vabilo kot gore. Bil bi mornar, če ga ne bi oče usmeril v drug poklic. Veliko se je potapljal in veslal po morju. Še v zadnjih letih je bil radosten ob pogledu v globine morja, pri čemer je krepil svoja spoznana miselna izhodišča. Ljubil je gore, ljudi in literaturo.

Tone Škarja je bil pameten človek, ki je povezoval estetsko, socialno in intuitivno inteligenco. Rad se je odzval na povabila medijev, saj je svoj bogati in

Zakaj sploh gore, je v enem od pogovorov med hajo v snegu po jugovzhodnem grebenu Grintovca razmišljal Tone Škarja. Foto: Magda Salamon

**Veronika
Hladnik Zakotnik¹**

Vpliva vreme tudi na vas?

Biometeorološka napoved

V jesenskih in zimskih dneh se velikokrat zgodi, da smo brez energije. Pa ne zaradi kratkih sončnih dni, temveč zaradi vztrajnih meglenih jezer, ki se vsaj ob dopoldnevih, velikokrat pa večji del dneva, zadržujejo nad našimi kotlinami in dolinami. Lahko bi rekli, da tako vreme vpliva na naše počutje, da smo zaradi njega brez volje, utrujeni in zaspani. Različne vremenske situacije različno vplivajo na naše počutje, pa tudi ljudje nismo v enaki meri občutljivi na vreme.

Na Agenciji Republike Slovenije za okolje meteorologi vsakodnevno, poleg običajne vremenske napovedi v besedi, sestavimo in objavimo tudi biometeorološko napoved za tekoči in naslednji dan. Ta je v veliki meri odvisna od širše slike vremena v naši okolici, to je od vremenske slike nad Evropo ali vsaj nad širšim območjem srednje Evrope in Alp. Nekateri vremenski tipi, čeprav so še nekaj sto kilometrov oddaljeni od naših krajev, že lahko vplivajo na počutje vremensko bolj občutljivih ljudi, spet drugi tipi vremena hitro prinesejo olajšanje in na vremensko občutljive ljudi delujejo ugodno.

Najbolj ugodno in spodbudno vpliva na počutje ljudi anticiklonalno vreme z zadostno izmenjavo zraka pri tleh. Takrat, ko so vremenske fronte oddaljene od nas več kot 400 km in ko si dan za dnem sledijo sami sončni dnevi, bi bilo res ne navadno, če bi to negativno vplivalo na nas. Tako vreme pa poleti pogosto prinese visoke temperature in s tem toplotno obremenitev. Pozimi pa ob odsotnosti izrazitega vetra nastanejo talne inverzije, ki so zelo trdovratne, tako da kotlinam s hladnim zrakom prinesejo več dni trajajoče meglene dneve, zdrave ljudi pa je lahko dodatno

premišljeni izraz iskreno delil z mnogimi in si stkal pristne vezi. Občutljivost in naravno hotenje sta ga povezovala z različnimi umetnostmi. Duhovna krepost mu je dajala mirno čakanje ob različnih odmevih in ga utrjevala v pokončnosti. Nenadejano je podarjal tisto, kar je kdo res potreboval.

Tonetove trajne in globoke sledi so bile potrjene z mnogimi priznanji. Največ mu je pomenila nagrada za življenjsko delo v alpinizmu, ki mu jo je podelila Komisija za alpinizem pri PZS. Lani je postal še častni član PZS. V vertikali je iskal meje svojega duha, zato je bil pogumen vitez gora. Zelo ga je privlačila Kangčendzenga v Himalaji.

Nebo enako vabi kot gore, se zavem, ko me opazuje kavka. Krila duše so Toneta povzdignila v naročje vira hrepenenja in popolne potešitve, čeprav je želel živeti. Majhne stvari so prešle v veličino, v usodnost. V srcu tistih, ki smo še tu, pa ostaja velikan slovenskega in svetovnega alpinizma. Cilj življenja je višji od najvišje gore sveta in je le samouresničitev v drugem. Poslanstvo je neke vrste ljubezen.

V odtekanju časa se sklani večnost nad nas kakor mama, nas nežno poljubi s tišino in mirom ter zapre vrata zemeljskega. V to večnost je med mnogimi občudovalci gora vstopil tudi vitez gora, Tone Škarja. Foto: Magda Šalomon

Njegov odhod se je dotaknil tudi p. Karla Gržana. Spomnim se patrovih besed ob enem od srečanj v njegovem domu na Konjskem Vrhu: "Če povabiš legendo slovenskega gorništva, Toneta Škarjo, ne samo zato, ker je osvojil ogromno pomenljivih vršacev, pač pa zato, ker s svojimi razmišljanji, s svojimi knjigami, ki jih objavlja, sega in presega marsikakšno povprečje, si obogaten. Ob njem lahko pridobimo spoznanja, ki bodo tudi nam pripomogla k nadaljnjim življenjskim vzponom in padcem. Ne samo tistim spoznanjem, ko stopimo na kakšno od naših čudovitih slovenskih gora, ampak ko stopamo po stezicah svojega življenja in želimo dosehati višje in pomenljive vrhove z vedno lepšimi horizonti."

Z obogatenimi občutki darovanega dne se dvignem in pomaham proti nebu. Pomaham vsem, ki so že odšli iz kraljestva gora. Tudi tega, ki je okrog mene in me sprejema zaradi čaščenja. In ko mene več ne bo, se bodo gore še vedno vzpenjale pod napeto nebo. ●

¹ Agencija Republike Slovenije za okolje.

obremenjeno zaradi morebitne povečane onesnaženosti zraka z delci.

Na počutje ljudi ugodno vplivata še severozahodni in severni fen, ki osušita ozračje. Olajšanje oziroma oslabilitev in postopno prenehanje vremenske obremenitve vremensko občutljivi ljudje občutijo običajno tudi po prehodu hladne fronte.

Zmerno obremenitev povzroča bližanje vremenske fronte iz oddaljenosti manj kot 400 km. Običajno je takrat lahko prisoten tudi jugozahodni veter, ki prinese povečano oblačnost. Občutljivi ljudje to obremenitev občutijo kot povečan notranji nemir, razdražljivost, manjše motnje v spanju in hitrejšo utrujenost. Prisotni so lahko tudi nerazpoloženost, zmanjšana delovna storilnost in težave z zbranostjo.

Največ ljudi občuti vremensko obremenitev ob prehodu tople vremenske fronte, ko se zračna masa sploh ne zamenja. Takrat so običajno prisotne manjše predfrontalne padavine in oblačnost. Pri ljudeh se ob tovrstnih vremenskih situacijah pogosto pojavljajo slabo

še posebej sredi dneva in popoldne. Visoke najvišje dnevne temperature (večinoma nad 30 °C) skupaj z relativno visoko vlago v ozračju, ki jo lepo prepoznamo po prisotnosti visokih najnižjih dnevnihtemperatur (okoli 20 °C), največkrat občutimo kot soparo, hitro se spotimo že ob lažjem delu, tudi hoja v hribe je bolj fizično naporna. Zato se v tem času izogibajmo težkemu delu na prostem, priporočeno je uživanje lahke hrane, zadrževanje v senci, v gozdovih ali v višjih območjih. Toplotno obremenitev dodatno poveča onesnaženost zraka zaradi ozona.

Na svoj način vpliva na počutje ljudi tudi hud mraz ali nenadna močna ohladitev. Zaradi njega resda ne bomo bolj razdražljivi ali utrujeni, gotovo pa se bomo raje zadrževali v toplih prostorih ali nase navlekli čim več toplih oblačil.

Vremenska občutljivost ni bolezen, zdravniki nam zanj ne bodo predpisali zdravil, nam pa samo zavedanje, da lahko vreme vpliva na naše počutje in obnašanje, lahko pomaga, da lažje zdržimo nekaj ur ali dni,

počutje, povečan notranji nemir, razdražljivost, motnje v spanju, utrujenost in potrto. V tem času pričujemo tudi večjo previdnost. Veliko ljudi občuti obremenilne razmere ob nastanku sekundarnega ciklona nad severnim Sredozemljem; to je tipična jesenska ali zimska vremenska situacija, ki prinese obilne padavine našim krajem, ki pogosto vodijo celo v poplave.

Počutje se v poletnih mesecih dodatno poslabša zaradi toplotne obremenitve, ki se po nižinah poveča

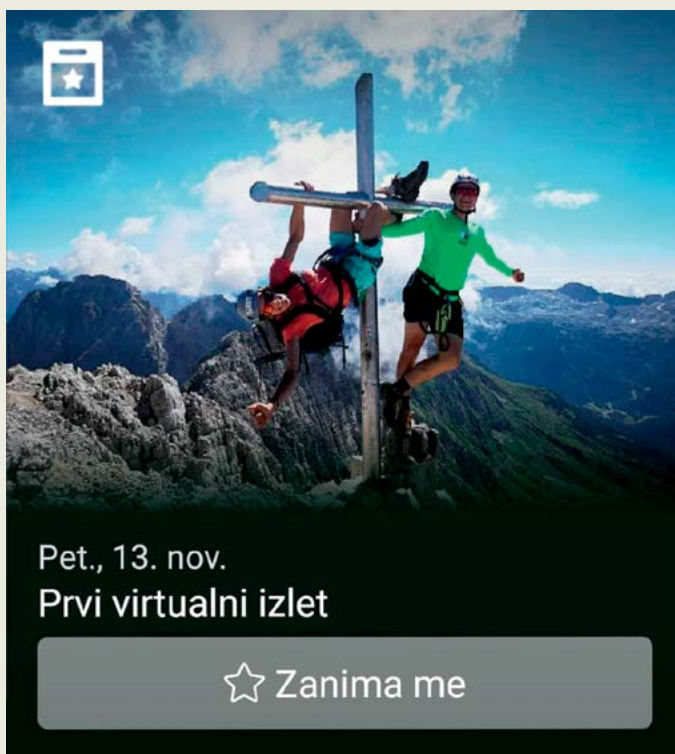
preden se vreme spremeni in vremenska obremenitev popusti. Če pa vreme na nas na srečo ne vpliva in nam ob vremensko neugodni situaciji pot prekriža vremensko občutljiva oseba, jo poskušajmo razumeti in si njenega obnašanja ne ženimo preveč k srcu. Za dežjem vedno posije sonce, tudi za vremenom, ki povzroča veliko vremenske obremenitve, vedno pride vreme, ki na občutljive ljudi deluje ugodno in spodbudno. ●

Deževni oblaki
Foto: Oton Naglost

Spomini minulega poletja

Izlet s kavča

"Dragi planinci, planinke, ljubitelji gora in narave ... Pozdravljeni na izletu PD Drava Maribor ..." Začelo se je, kot se začne vsakič. Gledali smo si iz oči v oči, se neučakano smejali ... A nekaj je bilo drugače. Bili smo skupaj, tako blizu ... In hkrati daleč. Pa vendar nasmejani do ušes in hvaležni, da se spet vidimo! Začenjal se je naš prvi virtualni izlet z naslovom Po spominih minulega poletja. Preden pa krenemo na pot, naj misli prevrtim nekoliko nazaj ...

Vabilo na nekoliko drugačen izlet
Foto: Nuša Maver

Jesenska nostalgija

Ko se je aprila pojavila teta Korona, kot jo je poimenoval naš starešina Boris, in smo morali na društvu prekiniti vse naše akcije, je bilo nenavadno in hudo, a nekako smo vsi vedeli, da gre le za kratko obdobje in bo kmalu spet vse po starem. Videli smo lepši jutri in neko skrito upanje nam je pomagalo, da smo zjutraj vseeno vstali z nasmeškom in z mislimi že v planinah pozitivno zakorakali v nov dan. Čeprav je danes situacija z ukrepi povsem enaka, morda celo za odtenek milejša, pa moje srce (in verjamem, da tudi marsikatero drugo) čuti drugače. Sprašujem se, zakaj se me je vse skupaj toliko bolj dotaknilo. Zakaj sem toliko bolj otožna? Kaj se je zgodilo z mojim upanjem? So ga v svoj objem zavili megleni in mokri dnevi? Je kriva tema, ki dan zamenja za noč že v ranem popoldnevu? Spomnim se obvestila, ki me je nekega jutra pričakalo v elektronskem nabiralniku: "Drage planinke in

planinci, obveščamo vas, da do nadaljnjega prekinjamo z vso našo aktivnostjo ... Naši prostori zapirajo svoja vrata ..." Čeprav izletov in srečanj že dlje časa nisimo imeli, se s temi mislimi nisem želela sprijazniti in sem jih vsakič uspešno prekrila s skritimi odtenki upanja ter vere v boljši jutri. Takrat pa ... Kot bi besede butnile vame in v meni sprožile val obupa, žalosti, jeze ter milijon vprašanj, kako je sploh vse to mogoče.

Imela sem upanje. Da bo to le krajše obdobje. In res je bilo! Spet smo hodili v gore, v tujino, sicer malce prestrašeno, a objem narave je s telesa očistil vsako sled strahu. Kakšna sreča! Spet hodimo v gore! Ali se sploh zavedaš, da obisk narave resnično ni bil dovoljen? Da nismo smeli planinariti! Pa saj ni res, da smo to dovolili ... In danes ... Spet sedim na domačem fotelju ter upam, da se bo megla kmalu dvignila in bo moje oko uzrlo vsaj vrh domačega Pohorja. Odprem računalnik in gledam fotografije. Avanturistične izlete, s katerimi sem hranila svojo dušo to poletje. Vem, da bi bilo bolje, če bi pogled obrnila drugam, ker vsak spomin vzbudi novo kopico vprašanj, novo zbadanje v srcu. In vidim, da se to dogaja tudi ostalim. Socialna omrežja so preplavljena s slikami morja, planin, z minulimi zgodbami, s spomini, ki so danes vredni več kot dobitke na lotu ... Kolikokrat sem se smejala svoji zagnanosti, da dokumentiram vsak korak, in se spraševala, kdaj bom v resnici gledala vse te fotografije. Danes pa so toliko vredne! Vsaka roža, vsak kamen. Ker nosijo zgodbe. Zgodbe, ki zdaj sicer povzročajo stiskanje pri srcu, a kako prazno bi bilo moje srce, če ne bi nastale! Kako lepo je bilo srečati vse tiste ljudi! Vse tiste nasmehe ...

U akcijo

Ko sem tako nekega večera spet brskala med fotografijami, se je v meni porodila neke vrste vnema. Kako si vendar lahko dopustim, da me tako lepi spomini pripeljejo v stanje otožnosti? Morala bi biti vesela, resnično hvaležna! In tudi sem! Saj imam vendar vse! Vem, kako kriči kavka, ko želi, da se je usmilim in ji odstopim kosček sendviča, čeprav ji perje od prevzetne napihnjenosti (ker pač njenemu čivkanju podleže vsak planinec) štrli že na vse strani! Vem, kakšen vonj ima gorski

zrak, ki tudi v vročih poletnih dneh hladno zareže v nosnice. Vem, kako zabrije veter tam zgoraj! Kako je čutili stisk dlani, ko za osvojeni vrh čestitam vsakemu sopodhodniku posebej. Zaprem oči in vse to čutim.

Toda danes so široko odprte. Ker imam ob vsem bogastvu tudi fotografije, v katerih so zapisane zgodbe. Smešne, drzne, čutne. Zgodbe, ki smo si jih pripovedovali, ko smo skupaj sedeli v društvenih prostorih in si grla hladili s hladnim pivom.

Dragi planinci, le zakaj bi s tem morali prenehati? Saj imamo vse! Če že ne moremo stopiti skupaj v korak, se ozrimo vsaj za prehojenimi stopinjami ...

Kot strela z jasnega se mi je utrnila ideja o virtualnem izletu. Če lahko poslušamo koncerte s kavča, zakaj ne bi tudi vandrali po planinah? In ob vsem tem – bi lahko videli tudi drug drugega!

Že slišim ugovore: "Uf, veš, Nuša, jaz se na to ne spoznam ... Treba bi bilo napisati navodila ... In naši starejši ..." Ne skrbi! Naši planinci so morda res starejši, toda Facebook obvladajo bolj kot moji prsti pisano besedo! Gotovo nam lahko že kako uspe! Čeprav se tehnologiji pogosto rada izognem, sem se kot učiteljica športa v teh časih morala srečati z vsemi virtualnimi možnostmi za poučevanje na daljavo. Zoom, ki ga uporabljamo za video srečanja, se mi zdi dokaj enostaven, zato sem se odločila, da se poslužimo tega programa. Najbolje pri vsem skupaj je, da udeleženci ne potrebujejo nobene naložene aplikacije – le računalnik z internetno povezavo in udoben naslonjač! Predavatelj ustvari povezavo, ki jo udeleženci s klikom miške odprejo, izberejo možnost ogleda preko spleta, vpišejo svoje ime in že lahko uživajo na izletu!

Da bi bilo vse skupaj bolj nazorno, sem k vabilu dodala tudi slikovna navodila, kjer je bilo jasno videti, kam je treba klikniti. Če komu tak način ne bi deloval, sem priložila še navodila za pridružitve preko aplikacije, ki pa zahteva nekoliko več klikov in znanja, saj jo je treba predhodno naložiti na računalnik.

Bili smo skupaj!

In tako se je začelo ... Naš prvi društveni virtualni izlet! Ker so spomini danes toliko vredni, sem se odločila, da se sprehodimo kar po poteh, prehojenih v minulem poletju. Oh, bilo jih je toliko, da je bilo težko izbrati! Odločila sem se za zgodbo *Planinci smo dobri ljudje!*, ki se mi je najbolj vtisnila v spomin in ki je bila nedavno objavljena v *Planinskem vestniku*. Za pomoč pri vodenju izleta pa sem zaprosila še fanta, da je predstavil najino zgodbo z Montaža, gore, ki slovi po najbolj udomačenih kozorogih, kar sva jih kdaj srečala! Fotografije so bile pravljične in sugestivne. A na koncu vsebina sploh ni bila tako pomembna. Bili smo skupaj! Mladi, pa tisti manj mladi, naši stalni planinci in tisti, ki jih še nikoli nisem videla, a so kot ljubitelji narave želeli prisluhniti zgodbi. Če bi na običajen izlet prišlo toliko ljudi, bi ga brez pomisleka označila za več kot uspešno izpeljanega! Bilo je preprosto domače. Videli smo se, čeprav na daleč in z mahajočimi rokami. Toda lahko smo pokomentirali naše frizure, nazdravili vsak s svojim pivom ter pojedli malico, pa čeprav vsak iz svojega hladilnika. Bili smo ... skupaj!

Predstavljeni zgodbi sami po sebi morda sploh nista bili tako posebni, ampak kar je pomembnejše, napisali sta novo zgodbo – zgodbo o našem prvem virtualnem izletu, ki je bila le uvod v številne druge! Kajti kmalu gremo spet skupaj na pot. Morda se celo srečamo! 📍

Bili smo ... skupaj!
Foto: Nuša Maver

OSPREY

NARAVA
VABI

NAHRBTNIK: Archeon 25L, kolekcija White Label
FOTOGRAFIJA: Ben Hardman in Hannes Becker
LOKACIJA: Maelifell, Islandija

www.factorystore.si

fs

The advertisement features a large background image of a hiker with a large black Osprey backpack standing on a rocky mountain peak, looking out over a vast, misty mountain range. On the left side, there is a dark vertical panel with the Osprey logo at the top, followed by the text 'NARAVA VABI' in large white letters. At the bottom of this panel, there is a list of details: 'NAHRBTNIK: Archeon 25L, kolekcija White Label', 'FOTOGRAFIJA: Ben Hardman in Hannes Becker', and 'LOKACIJA: Maelifell, Islandija'. In the bottom right corner of the advertisement, there are several small logos, including the 'fs' logo and the 'Factory Store' logo, along with the website address 'www.factorystore.si'.

Iz Brega pri Golem Brdu v Smartno

Tokratno 30. etapo pohodniške poti po rajskem vrtu treh dežel – Avstrije, Slovenije in Italije – *Alpe Adria Trail* smo v pozni jeseni opravili v Goriških brdih, na najzahodnejšem delu naše domovine. Pot med brajdami z vinskimi trtami, ki v tem letnem času počivajo, nasadi kakijev, manjšimi zaselki na brezštevilnih gričih in z razgledom na sosednjo ravninsko Italijo, oddaljene Karnijske Alpe in bližnja pogorja Kanina in Krna ... nas bodo prepričali, da se v ta "odmahnjeni" del Slovenije zagotovo še vrnemo. Poleg lesenih kažipotov z oznako AAT na drogovich, ki stojijo na pomembnih razpotjih, nam bodo v pomoč pri orientaciji tudi rumeno-beli krogi in rumene črte ter puščice. Pa srečno pot!

Pogled v dolino na začetku poti, na vas Golo Brdo in cerkev sv. Marije na Jezeru

Foto: Irena Mušič Habjan

Pot etape začnemo pri Turistični kmetiji Breg, ki leži na griču nad mednarodnim mejnim prehodom Breg. Bodimo pazljivi, če se na izhodišče pripeljemo z avtomobilem, saj lahko kaj hitro zapeljemo naravnost v Italijo, namesto ostro levo navzgor po asfaltirani cesti do kmetije z manjšim parkiriščem. Tu stojijo tudi tri informativne table o 29. in 30. etapi AAT.

Sledimo tabli AAT na drogu in se po kolovozu počasi zložno vzpenjamo vzhodno z razgledom na zaselek Golo Brdo ter pogledom na visoke vršace Karnijskih Alp v daljavi. Mimo trte in nizkega drevja, ki svoje veje steguje nad kolovozom, se potopimo v listnat gozd. Sledimo rumenim oznakam, slabši kolovoz preide v pot, ki je sicer dokaj široka, a kar strma.

Naravni spomenik Krčnik

Potok Kožbanjšček je pod Kožbano izdolbel slikovita korita Krčnik. Dolga so okoli štirideset metrov, široka in globoka do šest metrov. Približno na sredini kotanje nad vodo opazimo lepo zaobljen in gladek naravni most, ki ga je ustvarila deroča voda. Obok mostu je približno pet metrov dolg, debel je meter in pol ter širok do enega metra. Korita z naravnim mostom v Krčniku in Kotline so od leta 1985 z občinskim odlokom zavarovani kot naravni spomenik.

Vzpenjamo se prečno in navzgor po poraščenem pobočju, dokler ne dosežemo asfaltirane ceste. Na nasprotni strani pri oznaki AAT stopimo na ožjo cesto, po kateri se dvignemo v zaselek Vrhovlje pri Kožbani z manjšo cerkvico sv. Andreja. Med hišami stopimo z asfalta levo (oznaka AAT) na krajšo makadamsko cesto do cerkvice, ki stoji na travnati uravnavi nad zaselkom. Pogled seže naokoli čez Brda, vzhodno do Nana in čez italijansko nižino vse do morja.

Nadaljujemo mimo cerkvice med hišami, sledeč rumenim oznakam na tleh, in zavijemo ostro levo pri telefonskem drogu (oznaka AAT) na kolovoz južno od zaselka, ki pripelje v gozd, da po nekakšnem hrbtu zložno sestopimo na asfaltno cesto. Zavijemo zahodno levo (oznaka AAT) in nadaljujemo skoraj vodoravno mimo spomenika NOB na levi do odcepa desno v zaselek Kožbana. Po strmejši betonski cestici mimo pokopališča na levi pridemo v zgornji del zaselka (oznaka AAT), med hišami se nato v desno spuštimo do cerkve sv. Jurija. Nadaljujemo levo mimo nje po asfaltni cesti do oznake za Kožbano in zavijemo desno dol čez travnik, prečimo asfaltirano cesto, ki pelje v Kožbano, in v listnatem gozdu sestopamo prečno v levo po strmem pobočju in ožji kamniti poti v dolino potoka Kožbanjščka. Oznaka AAT nas usmeri desno jugozahodno po asfaltirani cesti do soteske s koriti in naravnim mostom Krčnik, ki jo je izdolbel potok Kožbanjšček. Pri ogledu soteske kljub ograji pazimo, da ne zdrsnemo na kamniti poti!

Nadaljujemo po asfaltirani cesti skozi ozko dolino, ki se počasi razširi. Skozi Pristavo ob Kožbanjščku,

mimo nasadov vinske trte in manjše kapelice pridemo na križišče pri gostilni Peternel. Pot po dolini do sem smo si delili s pohodniško potjo Trcinka. Na križišču z informativnimi tablam, dvoločnim kamnitim mostom s kamnito plastiko Janeza Nepomuka (1903), obeležjem NOB in oznako za pohodniško pot Črnica zavijemo ostro desno navzgor (oznaka AAT). Po slabšem kolovozu se strmo dvigujemo severozahodno proti zaselku Hlevnik. Med nizkim goščavjem, čez ozko asfaltno cesto in mimo kapelice nadaljujemo med vinogradi ter se na manjšem sedelcu (oznaka AAT) severno od bližnje kmetije rahlo spuštimo na dovozno asfaltno cestico ter po njej z razgledom na južno hribovito pokrajino pridemo do zaselka Hlevnik. Zaselek po asfaltni cesti zapustimo (oznake AAT) in nadaljujemo južno rahlo navzgor

Naravni most v soteski Kožbanjščka
Foto: Irena Mušič Habjan

Grad Dobrovo
Foto: Vladimir Habjan

Grad Dobrovo

Na mestu današnjega gradu je že v 13. ali na začetku 14. stoletja stal dvor. Poslopje v sedanji obliki izvira iz prve polovice 17. stoletja. Zadnji lastnik španski grof Silverij de Bagueur Corsi y Ribas je poslopje temeljito obnovil in v njem leta 1885 uredil bogato muzejsko zbirko z več kot 600 eksponati. Med drugo svetovno vojno je bil grad oropan. Od leta 1974 grad upravlja Goriški muzej, v letih 1979–1991 so ga obnovili. Na ogled sta stalni razstavi: Galerija Zorana Mušiča ter Grajska zbirka na Dobrovem, poskus rekonstrukcije.

Številne
pohodniške poti v
Brdih
Foto: Vladimir
Habjan

Zaselek Šmartno
Foto: Irena Mušič
Habjan

do odcepa levo na kolovoz (oznaka AAT, naravnost je zasebno zemljišče z zapornico). Skoraj vodoravno gremo skozi gozd, tu kakšnega razgleda ni. Nad manjšo hišico in nasadom trt spet stopimo v gozd in se strmeje spustimo na uravnavo. Na bližnji informativni tabli si lahko ogledamo oznake za razgled, na klopici pa oddahnemo. V bližini je pokopališče, nadaljujemo in po asfaltirani cestici sestopimo do bližnje gotске cerkvice sv. Marjete. Med hišami zavijemo desno navzgor po asfaltirani cesti do makadamske ceste, po kateri se zložno vzpenjamo med vinogradi, posameznimi hišami v razgibanem svetu naselja Hruševlje. Pri kapelici (oznaka AAT) zavijemo desno in nadaljujemo po asfaltirani ali makadamski cesti še vedno južno navzgor, zdaj smo v naselju Neblo, dokler ne pridemo na manjši "prelaz", kjer se spustimo na glavno cesto.

Table v bližini mostu čez potok Dugo nas čez cesto med mednarodnim mejnim prehodom Neblo in naseljem Neblo usmerijo jugozahodno skozi nasade trte do bližnjega potoka Reka. Ob njem nadaljujemo levo do mostu, ki ga prečimo v desno. Nad seboj vidimo domačijo, ob kateri je asfaltirana vinska cesta, ki z desne pride iz Italije. Do ceste se slabih sto metrov vzpnemo po strmih kolovozu. Pridobljena višina nam omogoča prostrane razglede. V smeri, kjer poteka cesta, vidimo vasico Fojana, ki je naš naslednji cilj. Na severu se odkrivajo visoki vrhovi Julijskih Alp, vidimo travnati Matajur, skalni Kanin, malo dlje Karman in Muzce, ki sta že v Italiji in prav tako v daljavi vršaci Karnijskih Alp. Lepo se vidi tudi cesta v dolini,

ki smo jo prečili. V rahlem vzponu prečimo na severni strani pod vasico Barbana, kjer nas ob cesti razveseli informativna tabla z opisi značilnosti vasic Barbana in Fojana (klopca). V rahlem vzponu pridemo v Fojano. V središču vasi nas smerokaz napoti levo v strm breg na ozko asfaltirano cesto, ki se izteče na razglednem pokopališču s trdnjavo in cipresami. Vasica je za nami, mi pa smo precej visoko in temu primerni so bogati razgledi. V daljavi vidimo vasico Šmartno, kamor vodi AAT.

Rumena oznaka na asfaltnih tleh nas usmeri k travam ob obzidju in mimo nasada kakijev po kolovozu navzdol do ceste. Tam so smerokazi, ki nas vodijo k odcepu desno za vasico Medana. Cesta valovito vijuga v desno, z nje pa se nam odkrije Fojana, kjer smo ravnokar bili. Ob robu gozda na desni nas smerokazi

Šmartno

Na razglednem griču stoji s petimi ohranjenimi stolpi obzidana vas. Verjetno je nastala na rimskih temeljih in je bila utrdba na benečansko-avstrijski meji ter pomembna strateška obrambna točka, ki je Benečani niso nikoli zajeli. Ime je dobila po cerkvi sv. Martina, največji cerkvi v Brdih. V zvoniku, ki je bil prvotno trdnjavski stolp, visi zvon iz leta 1857. V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja so vas začeli obnavljati pod vodstvom Zavoda za spomeniško varstvo Gorica v Novi Gorici. Šmartno kot arhitekturni biser uvrščamo med kulturne spomenike.

Pomoč pri orientaciji ... Foto: Irena Mušič Habjan

usmerijo levo navzgor na ozko makadamsko cestico, široka cesta pa gre naprej proti Medani. Nekaj višje se med hišami najdemo na ožji asfaltirani cesti, kjer ostro zavijemo levo. Smo na Gradnikovi učni poti. Po valovitem hrbtu mimo samotnih domačij nadaljujemo vse do dobro vidne umetne ciprese, od koder je ponovno lep razgled na okolico. Ob ograjenem objektu je informativna tabla, na kateri so predstavljene pohodne poti po Brdih (zraven je tudi panoramska tabla z imeni krajev in gorami). Ožja makadamska pot se spusti navzdol, kjer se kmalu odkrije grad Dobrovo. V njem je Goriški muzej, ob njem pa vrsta informativnih tabel. Smo v kraju Dobrovo. Levo ob gradu nadaljujemo po makadamskem kolovozu do bližnje glavne asfaltirane ceste ob ekološkem otoku. Nadaljujemo levo po pločniku ob cesti v dolinico proti vasi Drnovk, kjer spet prečimo potok Reka. Smerokazi nas naravnajo v desno proti vasi Vedrijan.

Cesta vodi po prijetni dolini, obkroženi smo z vinogradi, na obeh straneh pa so domačije, na levi je v vasi Snežeče lepo vidna cerkev. Ko se svet začne vzpenjati, se desno odcepi kolovoz, kamor nas usmeri oznaka AAT. Nadaljujemo ob nasadih trte na desni vse do gozdčka ob potočku na desni. Smo v manj obljudenih krajih. Kmalu nas smerokazi in rumene oznake napotijo desno čez potok in vse strmeje navzgor. Travnata pot se umakne grobem kamnitemu kolovozu, ki postane za vzpon vse napornejši. Nad zaraščenim svetom se strmina končno umiri in znajdemo se v vasi Imenje, ki je kar razpotegnjena. Skozi stari del vasi se ob kamnitih hišah in muzejski hiši po ozki asfaltni cesti vzpnemo do vrha hrbta in križpotja. Levo se nadaljuje AAT, desno pa vodi kratka asfaltirana cesta v lepo vidno Šmartno. ●

Vasica Fojana, kot jo vidimo s poti.

Foto: Vladimir Habjan

Informacije

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot AAT

Oprema: Običajna planinska oprema, predvsem dobri čevlji.

V pomoč so tudi pohodne palice.

Dolžina poti: 25 km

Izhodišče: Breg pri Golem Brdu, 189 m

Cilj: Šmartno, 256 m

Čas hoje: 7–8 h

Sezona: Kopni letni časi

Literatura: *Alpe Adria Trail. Pohodništvo po rajskem vrtu.*

Kärnten Werbung GmbH, 2013, brezplačna publikacija; Rudolf Abraham: *Alpe-Adria Trail.* Bradt Travel Guides Ltd, 2016 (v angleščini).

Spletna stran: www.alpe-adria-trail.com/sl/

Zemljevid: *Goriška*, izletniška karta, Geodetski zavod Slovenije, 1:50.000.

Vir: www.brd.si

Baron Markus von Jabornegg (1837–1910)

V prispevku o prvih tiskanih planinskih vodnikih na Slovenskem (PV 2020, št. 4) smo poleg kratke vsebinske analize skromno orisali tudi njihove avtorje. Tokrat bomo nekoliko podrobneje predstavili enega izmed njih, Markusa von Jabornegga, tudi zato, ker letos mineva sto deset let od njegove smrti.

Razlog za nastanek prispevka je predvsem v njegovi pestri zapuščini. Markus von Jabornegg je bil namreč v drugi polovici 19. stoletja izredno aktiven član takratnega družbenega življenja na Koroškem. Sledi njegove dejavnosti in raziskovalnega dela so še danes ne le prisotne, marveč tudi veljavne.¹

S slovenskim prostorom tega nenavadnega koroškega barona verjetno povezuje izvor, saj njegov priimek spominja na slovenski Javornik. V jeziku je namreč pogosto prihajalo do zamenjave glasov, predvsem b, p, v, w, itd. Tako je iz Obad lahko postal Owath, iz Borovnik, Borounig, Warounig, Waronig, iz Bukovnik Wakonig itd. Bohinj je bil v 19. stoletju pisan lahko kot Wochein, Wochain, Bochain in tudi Bochein. Rodbina Jabornegg je bila na območju jugovzhodne Koroške in Štajerske znana že pred letom 1500 in je okoli leta 1525 posedovala znatno posestvo. Konec 16. stoletja je bil družini, verjetno v zahvalo za vojaško sluzenje, podeljen plemiški naziv.

Markusovo uradno ime, Markus von Jabornegg zu Gamsenegg und Möderndorf, razkriva poleg baronstva še dva koroška kraja. Gre za vas in grad Javornik (Gamsenegg), ki sta konec 19. stoletja sodila v okrajno glavarstvo Velikovec in kjer je večina prebivalcev takrat govorila slovensko. Drugo ime v naslovu je Modrinja vas (Möderndorf), ki je spadalo v okrajno glavarstvo Celovec-okolica, v kateri pa konec 19. stoletja po podatkih nihče ni več govoril slovensko.

Markus je bil rojen v Celovcu 17. marca leta 1837.² Ime je verjetno dobil po očetu, ki je bil deželni uradnik, mati, Johanna Nepomučena, roj. Detela, pa hči celovškega kancelista. Mladi Markus je bil po stari družinski tradiciji vključen v vojaško službo in se je po opravljeni osnovni šoli in gimnaziji v Celovcu vpisal na dunajski Theresianum, tradicionalno vojaško izobraževalno ustanovo, ki so jo končale slavne osebnosti – če izmed mnogih omenimo samo Josefa Radetzkega in Josipa Jelačića.

Kljub vojaški naravi akademije se je Jabornegg prav tam navdušil za botaniko. Vojaško sluzenje, ki ga je

Markus von Jabornegg
(*Carinthia* 2, letnik 100, št. 3, 4, str. 98)

vedno povezoval s proučevanjem rastlinskega sveta, je opravljal v Bratislavi, Galiciji in na Madžarskem. Tam se je osebno spoznal in spoprijateljil s številnimi botaniki. Markus je med vojaškimi pohodi zbolel za tifusom in bil po dolgotrajnem okrevanju ponovno vpklican v vojaško službo, ki jo je glede na težke razmere v vojski in na prigovarjanje nadrejenih dokončno opustil. Leta 1859 je začel delati pri koroški Ständischen Expedits- und Registratursdirektion v Celovcu in tako začel hoditi po uradniških stopinjah svojega očeta. Leta 1905 se je Markus upokojil, je pa delo pomožnega koncipista opravljal še do leta 1909.

Kot osebnost je bil zanesljiv, preudaren, načelen, razumevajoč, predvsem je imel občutek za lepoto. Bil je človek svobodne in prijazne besede, ki je v sili znala biti tudi osorna. Zdrav osebnostni duh ga je obvaroval pred servilnostjo in pretiranim sklepanjem prijateljstev.

¹ V predmestju rojstnega Celovca, v bližini farne cerkve Sv. Heme, nanj spominja tudi Markus-Jabornegg Weg.

² Podatke o baronu smo dobili v avstrijskem biografskem leksikonu (*Osterreichisches Biographisches Lexikon*) ter v prispevku Hansa Sabidussija, Markus Freiherr von Jabornegg, *Carinthia* 2, 1910, št. 3,4, str. 97–114.

V začetku maja leta 1910 ga je premagala težka bolezen, zanamcem pa je predal pestro zapuščino.

Javno delovanje in znanstveno raziskovanje

Potem ko si je zdravstveno opomogel, je začel zelo intenzivno raziskovati Koroško. Na pohodih je zbiral rastline, školjke, polže, metulje, hrošče, minerale in podobno. Pisal je prispevke v takratne koroške časopise, bil je urednik in javno je predaval v celovškem naravoslovnem muzeju. Ni čudno, da se postavlja ob bok pomembnim koroškim botanikom, npr. Gustavu Adolfu Zwanzigerju in Davidu Pacherju, v strokovnih krogih pa je še vedno veljaven in cenjen.

Da je bil Jabornegg odličan, predvsem pa temeljit poznavalec Koroške, je bilo znano tudi na Slovenskem. Osrednji ljubljanski časopis *Laibacher Zeitung* ga je označil za "temeljitega poznavalca dežele in zaslužnega pisca turistične literature ..."³ Jaborneggu Ljubljana sicer ni bila neznana. Tu se je mudil v času vojaške službe in tudi pozneje, ko je prenočil v hotelu Slon.

Proučevanje rastlinskega sveta se je pri Jaborneggu povezovalo z velikim zanimanjem za koroški planinski svet, kot se strokovno označuje nasprotje nižinskega svetu. Dediščina njegove ljubezni do rastlinskega sveta se je med drugim ohranila v imenih na novo odkritih rastlin. Omenimo morda le dve: *Achillea jaborneggii Halácsy* je križanec med planinskim pelinom (*Achillea clavata* L.) in muškatinim pelinom (*Achillea moschata* Jacq.), ki ga je odkril leta 1873 v bližini Heiligenbluta, ter *Viola jaborneggii Khek*, vrsta vijolice, ki jo je odkril na južnem bregu Vrbskega jezera. Pozneje so ugotovili, da ni šlo za novo vrsto, ampak že prej poznano močvirsko vijolico (*Viola palustris* L.).

Z rastlinskim svetom so bili povezani Jaborneggovo članstvo v Poljedelskem društvu, vloga predsednika Koroškega vrtnarskega društva, vodstvo botaničnega vrta ter končno tudi vloga predsednika Deželne

turistične zveze, ki jo je vodil do leta 1905. Istega leta je bila v Ljubljani ustanovljena predhodnica današnje Turistične zveze Slovenije, Deželna zveza za pospeševanje prometa tujcev na Kranjskem, v katero so se vključili vsi, ki so bili povezani s turizmom, tudi Slovensko planinsko društvo.

Jabornegg je bil v turistični zvezi in tudi v drugih izredno aktiven, a v prizadevanjih pogosto osamljen. Prebivalci takratne Koroške se namreč še niso zavedali pomena turizma in mu pri delu niso pomagali. Med vsemi funkcijami gre gotovo izpostaviti še predsedniško v celovski podružnici Nemskega alpinističnega društva (DuÖAV).

Njegovo zadnje odmevnejše dejanje na planinskem področju je bil slovesni nagovor ob odprtju kočice Franz-Josef Höhe na območju Velikega Kleka (Grossglockner), v bližini ledenika Pastirica (Pasterze). Celovška podružnica DuÖAV je tja v spomin na obisk cesarja Franca Jožefa 1. in njegove soproge ter odprtje kočice 17. avgusta 1876 organizirala dvodnevni izlet. Ob slovesnosti, ki je trajala dva dni in so se je udeležile tudi sekcije drugih planinskih društev, je bil Jabornegg svečani govornik.

Pisateljska dejavnost

Njegova raziskovalna in znanstvena dejavnost je odmevala v časopisnih prispevkih in publikacijah, bodisi avtorskih ali soavtorskih. Pri zadnjih omenimo leta 1879 izdano delo *Flora von Kärnten*,⁴ ob katerem se njegovo ime omenja še najpogosteje. Z botaničnega področja je znan tudi bogat herbarij, ki ga je zapustil naravoslovnemu muzeju v Celovcu.

Obiskovalci vzpetega sveta pa so Jabornegga poznali predvsem po planinskih vodnikih, ki so v časopisih odmevali praktično po vsej monarhiji, kar pomeni, da so ga poznali tudi zunaj deželnih meja. Poleg tega

³ *Laibacher Zeitung* 7. 7. 1876, št. 153, str. 3.

⁴ Pacher, D. & M. Jabornegg, 1879–1894: *Flora von Kärnten*. Jahrbuch Naturhistorisches Landesmuseum von Kärnten.

Dragi naročniki in naročnice Planinskega vestnika

Leta bo kmalu konec, to pa s sabo prinese urejanje vsakoletnih formalnosti. Da bo december čim manj obremenjen s tem, vam že zdaj sporočamo, da bodo položnice za letno naročnino na Planinski vestnik poslani februarja 2020. Do konca januarja 2020 pa lahko izkoristite možnost za cenejšo naročnino na revijo, kajti tudi naslednje leto bo za člane PZS veljal 25-odstotni popust. Kako do tega popusta?

Do konca januarja 2020 sklenite ali podaljšajte svoje članstvo v izbranem planinskem društvu in na položnici bo upoštevan 25-odstotni članski popust.

Upravičeni boste tudi do drugih ugodnosti, ki vam jih prinaša članstvo v eni največjih in najbolj množičnih organizacij v Sloveniji.

Planinsko članarino lahko uredite v izbranem PD, na sedežu PZS ali na spletu (<https://clanarina.pzs.si>). Več informacij dobite na 01 43 45 690, pv@pzs.si, www.pzs.si.

V prijetno družbo, ki jo združuje ljubezen do hribov, pa lahko povabite tudi svojega najboljšega prijatelja, sorodnika ali simpatijo: podarite mu celoletno (ali polletno) naročnino na Planinski vestnik in mu na izvirni način voščite srečno in zdravo novo leto 2020 ter zaželite varen korak na vseh njegovih ali vajinih skupnih poteh.

Vašemu obdarovancu bomo ob tem podarili še vodnik, ki ga boste izbrali ob naročilu. Izbirate lahko med naslednjimi vodniki: Vodnik Karavanke, Vodnik Polhograjsko hribovje, Vodnik Po gorah SV-Slovenije.

Mire Steinbuch

ga najdemo tudi kot pisca poglavij botaničnih vsebin v drugih vodnikih.

V vodnikih se je posvečal predvsem Koroški, kjer je opisom dežele posebna poglavja namenil izletom v Karavanke. Med vodniki naj omenimo obsežen vodnik po Koroškem s poudarkom na mejnih področjih Koroške, ki ga je napisal skupaj z založnikom in knjigarnarjem Eduardom Gottliebom Amthorjem. Njegova izdaja je po štirinajstih letih doživela posodobitev in velik odmev po monarhiji, tudi pri nas. Po pisanju *Laibacher Zeitung*a je Koroška šele s tem dobila celovit vodnik.

Kot smo videli, so bile prve izdaje planinskih vodnikov bogate z opisi, ki so na bralce delovali prepričljivo, saj so nastali iz avtorjevih izkušenj. Ob njih lahko tudi sodobni bralci začutimo lastnosti tistega časa in avtorjev odnos do družbenih pojavov, ki so bili v njegovem času še kako razgibani. Nacionalni odnosi med Slovenci in Nemci so se namreč takrat ostrili ne le v dolini, ampak tudi v vzpetem svetu.

Jaborneggovo poreklo je jasno, s tem tudi njegova nacionalna opredelitev, in glede na to, da je veljal za načelnega moža, verjamemo, da ji je ostal zvest do konca. Kljub temu so njegovi planinski vodniki daleč od nacionalne problematike, čeprav jo je zagotovo poznal in se je z njo dnevno srečeval. V opisih prebivalcev karavanskega sveta je ostajal nevtralen. Molk o nacionalnem vprašanju, ne pa vključevanje vanj, je mogoče razlagati najmanj s tem, da se nacionalno politično ni hotel opredeliti. Nekako se zdi, da je bil Korošec starega kova.

Zavedal se je, da slovenska izgovorjava zemljepisnih imen za nemško govoreče gorohodce ni preprosta, zato je v vodnike prilagal sezname uporabnih jezikovnih primerov, osnovnih sporazumevalnih fraz, številkl itd.

Na izletih je opazil, da se je na južnem delu Koroške govoril večinoma slovenski jezik, vendar so ljudje v dolinah razumeli tudi nemško. Teže se je bilo v nemščini sporazumeti visoko v hribih, kjer so posamezne kmetije. Nemščina koroških kmetov je bila večinoma tako slaba, da se je ni dalo razumeti. Opazil je tudi, da so predvsem na območju Spodnje Koroške razmere v gostiščih najslabše. V slovenskih vaseh namreč ni bilo mogoče dobiti niti piva niti vina, bog ne daj, da bi človek upal na kakšen prigrizek.

Kot vsi izkušeni gorniki se je zavedal pomembnosti planinske opreme, zato že v vodniku iz leta 1873 zasledimo nekaj nasvetov, namenjenih tudi damam. Po njegovem mnenju gornice ne bi smele pozabiti na zaščitno (glicerinsko) kremo. Nasvet je danes zanimiv vsaj iz dveh razlogov. Na eni strani vidimo, da so dame že začele obiskovati hribe, na drugi pa že takratno zavedanje o škodljivosti višinskega sonca.

Naj torej povzamemo. Baron Jabornegg je bil izrazito dejaven član koroške družbe v drugi polovici 19. stoletja, predvsem zelo aktiven na botaničnem in planinskem področju na območju Karavank. S slovenskim prostorom je povezan prav z njimi in ne nazadnje tudi s poreklom. ●

Živeti za alpinizem

Leonid Kregar - Ničo

Usodi nisi sam gospod;
pospravi vse,
pripravi se:
ne veš, kdaj treba bo na pot.

Oton Župančič

Leonida Kregarja - Ničota (26. 1. 1940 – 22. 11. 2020), alpinističnega inštruktorja, gorskega vodnika, mentorja številnim mladim generacijam in diplomiranega gradbenega inženirja, sem spoznal kje drugje kot na alpinističnem odseku, ko sem postal tečajnik alpinistične šole. Hitro sem si ga zapomnil, saj sem zaznal, da se ne otepa tečajnikov, ko jih je treba peljati v hribe, v prave stene, ne le v plezališča. V tistih časih so se drugi alpinisti, razen peščice, tečajnikom izogibali, raje so imeli prave vzpone s pravimi plezalci.

Bil je znan kot dobičina. Vedno umirjen, potrpežljiv, prijazen; če pa se je kdaj razjezil, se je na kultiviran način; zadovoljil se je z blažjo kletvico ali dvema in nevihta je minila. Z njim se ni bilo mogoče skregati. Vedno mi je bil pripravljen posoditi plezalni vodnik ali kakšen kos opreme. Nikoli ni skoparil z nasveti, ne v steni ne za mizo pri pivu. Za zmeraj sem si zapomnil le dva: kako najlaže plezaš v kaminu in kako v *platah*. Dostikrat sta mi prišla prav.

Sčasoma sva kar dosti plezala skupaj, v plezališčih in stenah. Dvomim, da bi brez njega spoznal nekaj super ljudi in okusil Rote Wand, nekatere predele Dolomitov, Piccolo Dain in preplezal nekaj ne ravno lahkih smeri v Ospu, Paklenici in drugje. Nanj sem se lahko zanesel. Vedel sem, če jaz ne bom zmogel, bo pa on. Po potrebi je bil tudi svojeglav in trmast. Imel je svojo filozofijo in logiko. Ko je *zagustilo* in ni mogel naprej, je uporabil gurtno. Vpel jo je v klin ali fiksiral kam drugam, stopil vanjo rekoč: "Čez je treba priti," in dosegel oprimek ali naslednji klin. To nama je koristilo v Gobi, v katero sva vstopila brez *lojtrc*. Ne zato, ker sva bila tako dobra, ampak ker jih sploh nisva imela.

Hotela sva v sosednjo smer, a je bila preveč zasedena. Takšen je bil Ničo, telesno in psihično izredno močan in vzdržljiv. V takih primerih sem spoznal, kako se na njegov način enostavno in brez slabe vesti prepleza nepreplezljivo – odvržeš predsodke, pozabiš na *free climbing* in zagrabiš, kar je pri roki.

Nekega zimskega dne v Kramarjevi smeri v Storžiču smo se med uvajanjem tečajnikov v zimsko tehniko Andrej Kokalj - Koki, Ničo in jaz na stojišču zmenili, da gremo naslednje leto v Bolivijo. Rečeno storjeno. V tej najbolj indijanski deželi Južne Amerike smo preživeli nepozaben mesec dni.

V Andih sem spoznal Ničotovo modrost potrpežljivosti. Šotorček smo postavili pod Huayno Potosijem, 5600 m visoko, in se zbasali vanj. Ponoči je bilo pasje mrzlo, na podlagi predhodnega zimskega šotorjenja v Julijcih sem sklepal, da piha okoli 100 km/h. V stari iztrošeni puhasti spalki sem vso noč drgetal od mraza. Zjutraj sem bil neprespan, premražen in tečen. Zunaj senca, veter in svinjski mraz. Ničo se je navezal na sprednji konec vrvi, na sredino jaz, na zadnjega pa Koki. Bil sem slabe volje in tako zoprni, da sem bil sam sebi odveč. Kar naprej sem nekaj godrnjal in *na-jedal* Ničota, zakaj tako počasi hodi, ali sploh gremo prav, zakaj še ni sonca in podobno. Naenkrat se obrne in pravi: "Pa pojdi ti naprej." Zaprlo mi je sapo, molče sem stopil k njemu, prepela sva vozla in šli smo dalje. Če ne drugega, sem vsaj utihnil in se začel razgledovati po okolici, da bi držal smer. Kar naenkrat sem se znašel na soncu. Svet je takoj postal lepši, jaz pa boljše volje, ker me je manj zeblo. Na primernem mestu sem snel nahrbtnik, izvlekel termovko s čajem in privoščili smo si toplo tekočino. "Ej, Ničo, oprost, obnašal sem se kot kreten. Zdaj sem v redu," sem mu rekel. Nasmehnil se je in me prijateljsko lopnil po rami. "Tudi jaz sem bil včasih prav tak," je odvrnil. Nisem mu verjel, to je bila ena njegovih značilnosti. Vedno je imel na zalogi primerne besede, s katerimi ti je dal vedeti, da vse skupaj ni bilo nič takega, in ti zmanjšal slab občutek ali pa občutek krivde.

Včasih je podlegel navdihu, ravnal se je po trenutnem impulzu. Vsi trije smo pristopali pod južno steno Condoririja. Po jugovzhodnem razu smo nameravali priplezati na vrh. Malo pred vstopom v steno je Ničo nenadoma izjavil, da ni razpoložen za turo. Pregovarjala sva ga, a je ostal neomajen: "Se vidimo v taboru," in je odkorakal nazaj proti mestu, kjer smo bivakirali in pustili odvečno opremo.

Da ni bil čisto običajen plezalec, pove dejstvo, da je 7. januarja 2006 v plezališču Nova Costiera preplezal smer Per intenditori z oceno 7a (VIII po UIAA). Izreden vzpon in veličastno darilo, saj si je za 66. rojstni dan podaril osmico! Ne vem, koliko večraztežajnih

smeri je preplezal v alpskih stenah, upam si staviti, da nekaj tisoč.

Na Broad Peaku je dosegel 7500 metrov, nato je zaradi bolečine v nogi sestopil. Doma je povedal: "Prepričan sem, da bi prišel na vrh. Prepričan pa sem tudi, da se v bazo ne bi vrnil."

Še lani je na plastiki na *top rope* suvereno plezal štiri-ce. Videlo se je, da še ni izgubil občutka za gibanje, posamezni gibi so še vedno kazali na nekdanjo eleganco. Ničo je živel za plezanje, bilo je alfa in omega njegovega življenja. Rad je bral, predvsem alpinistično in gorniško literaturo, zadnja leta tudi knjige o fiziki, ki ga je zelo zanimala. Iz tujine si je nabavil knjigo vaj z rešitvami. Ko je prišel do konca knjige, je začel znova. "Nekaterih nalog nisem mogel rešiti," se je nasmehnil. Vedno bolj nerazločno je govoril, a kljub temu sem ga letos spomladi, na kavi po prvem koronskem valu, vprašal, ali mi lahko pojasni nekaj iz kvantne fizike. Ni ga bilo lahko razumeti, malo zaradi njegove izgovorjave, malo zaradi mojega sluha. Ampak *stari* je vztrajal, jaz tudi in končno se mi je zazdelo, da sem dojel, zakaj v klasični fiziki tisto ni mogoče, v kvantni pa je. Njegov spomin pa je bil boljši od mojega in marsikoga drugega.

Ničo, v večnih plezališčih si se pridružil Rifletu, Iztku, Gogiju, Pavletu, Šraufu ter drugim prijateljem in znancem, ki si jih imel po vsej Sloveniji. Legenda si postal že davno, čeprav se tega v svoji skromnosti nisi zavedal, ali pa se nisi hotel. Imej se lepo, želim ti kompaktno skalo ter dobro in poceni pivo. Za tabo je ostala praznina. Pogrešamo te. ●

Ničo v Sončnih ploščah v smeri Donne ... in cerca di guai, Arco, Italija
Foto: Mire Steinbuch

Zaključek fotonatečaja #LjubimGore 2020

Na 4. fotonatečaj #LjubimGore, ki ga je organizirala Planinska zveza Slovenije skupaj z uredništvom *Planinskega vestnika* in podjetjem CEWE, se je odzvalo 61 avtorjev s 167 fotografijami.

Ocenjevalno komisijo so sestavljali profesionalni fotograf Blaž Košak - Blayo, predstavnica podjetja CEWE, d. d., fotografinja Jasna Medar, tehnični urednik *Planinskega vestnika* Emil Pevc in strokovna sodelavka PZS Hedvika Petkovšek. Vsak udeleženec fotonatečaja je prejel bon v vrednosti 10 evrov za naročnino na *Planinski vestnik*.

Po skrbnem pregledovanju fotografij in tehtanju argumentov so izbrali zmagovalce fotonatečaja ter

še deset fotografij, avtorji katerih so **Andrej Pavlin, Davor Košec, Igor Gruber, Klemen Petek, Luka Virag, Ožbe Marolt, Petra Ferjančič, Suzana Rengeo, Špela Potrebuješ** in **Tadej Žlahtič**.

Trinajst izbranih fotografij bo na ogled v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani od 24. novembra. Odrpote razstave s podelitvijo nagrad fotografom bo 11. decembra 2020 v okviru dogodka Brati gore.

1. mesto: Monika Škorjanc, Zatočišče za dušo
Nagrajenka prejme darilni bon za izdelke CEWE v vrednosti 100 evrov.

Obrazložitev komisije: Fotografija je nastala v zgodnjih jutranjih urah na Malem Draškem vrhu. Meglice, ki se dvigajo nad dolino, so kontrast širni svobodi pogleda na višini. Brez motečih vremenskih elementov je mogoče čutiti brezmejno svobodo duha.

2. mesto: Miha Kokole, Čarobni božič na Veliki planini
Nagrajenec prejme darilni bon za izdelke CEWE v vrednosti 50 evrov.
Obrazložitev komisije: Tišina, ki jo je mogoče začutiti. Odtenki sive v kombinaciji z belo in čisto jasnino nudijo dušni mir utrujenim planincem.

3. mesto: Jernej Rodič, Povsod, kjer mi seže pogled
Nagrajenec prejme darilni bon za fotoplatno CEWE 30 x 40 cm.
Obrazložitev komisije: Zelo dobra kompozicija gora v barvni paleti, ki jo slika narava.

NOVICE IZ VERTIKALE

Dogajanje sredi jeseni so krojili ukrepi za preprečevanje širjenja covid-19. Vreme je bilo naklonjeno plezanju, omejitve gibanja znotraj občin pa je okrnila izbor ciljev. Kljub temu se je plezalo. Na seznamu preplezanih sten so se znašli Planjava, Kogel, Kozjek, Klemenča peč, Gradiška tura in Osapska stena. V obdobju od sredine oktobra do sredine novembra izstopa vzpon Žige Oražma in Bora Levičnika v južni steni Planjave. Preplezala sta smer **Cinca Marinca** (7c, 300 m). Žiga je smer preplezal prosto in opravil drugo prosto ponovitve. Cinco Marinco je pred nekaj leti s svedrovci opremil Blaž Germek, prvi prosti vzpon v njej pa je opravil Janez Miklavčič. Gre za dobro opremljeno smer, ki postreže z več zahtevnimi detajli. Žiga je raztežaje ocenil s 5c, 6c 7b, 7c, 6b, 6b, 6c+, 7c, 6a+, 7b+, 7a, 6b+. Za dokončno uskladitev ocen bo potrebna še kakšna ponovitve. Žiga je spremenil oceno tretjega

*Žiga Oražem v
Cinci Marinci
Foto: Bor Levičnik*

raztežaja, ki je bil prvotno ocenjen s 7b+. Najzahtevnejši se mu je zdel osmi raztežaj, ocenjen s 7c. Zahteven detajl v njem po njegovem mnenju doseže balvansko oceno 7A. Vsi zahtevni raztežaji imajo kak kratek, balvanski detajl. Na njih je Žiga razparal tri prstne blazinice, a ob veselju po preplezani smeri tega zagotovo ni obžaloval.

Sedma nebesa v Bavarskih Alpah

Luka Lindič in Ines Papert sta letošnje poletje namenila plezanju v domačih bavarskih gorah. Namesto načrtovane Aljaske sta večkrat obiskala steno v skupini Reiteralma v Berchtesgadenskih Alpah. Kot je zapisal Luka, je raziskovanje sten nad njunim domom obema odprlo oči, še posebej Ines, ki pod Reiteralmom živi že več kot dvajset let. Spoznala sta, kaj vse lahko tamkajšnje stene nudijo, če sta jih le pripravljena odkrivati. Skupaj sta v zadnjih letih v stenah Reiteralma preplezala že nekaj zahtevnih linij. Prvo prvenstveno visokih težavnosti sta preplezala leta 2018 v severni steni Alpltalkopfa. Njuno svežo zvezo so

nekateri ponosni lokalci tedaj "nosili po zobeh" in od tod je ime smeri Sharks of Konigsee (8a, 250 m). Naslednje leto je Luka ponovil zahtevno alpsko športno smer End of silence (8b+, 350 m) v Hinteres Feuerhornu. Smer sta prva preplezala brata Huber, Thomas prosto. Njune smeri navadno dosegajo zelo visoke težavnosti, poleg tega pa znata poskrbeti za pravo mero zračnosti. S svedrovci sta ravnala gospodarno in marsikateri zahteven gib se izvaja več metrov nad zadnjim varovanjem. Med obiski te smeri je Luka opazoval veliko previsno zajedo v bližini in si zamišljal, kako čudovito bi bilo plezanje v njej. Pravi čas za to je prišel letos spomladi po sprostitvi zdravstvenih ukrepov. Z Ines, ki je bila takoj za, sta začela odkrivati smer od vznožja stene navzgor, meter za metrom. Opremljanju so sledili študije smeri in poskusi proste ponovitve. Vreme jima je pri tem večkrat nagajalo, a obenem je bilo preverjanje razmer v smeri sila preprosto, saj sta steno

*Smer Wolke 7 v Hinteres
Feuerhornu
Foto: Luka Lindič*

IGLU ŠPORT

WWW.IGLUSPORT.SI

Luka Lindič v Wolke 7 Foto: Ines Papert

Luka in Ines na enem od sidrišč med opremljanjem smeri Arhiv Luka Lindiča

lahko opazovala iz domačega kraja. Do prostega vzpona je nato prišlo popolnoma nepričakovano. Dan, namenjen poskušanju plezanja v spodnjih raztežajih, se je spremenil v dan uspeha. Lahkotno premagovanje težav v spodnjem delu smeri je Luko podžgalo, da je nadaljeval proti višje ležečim raztežajem in plezanje zaključil na vrhu stene v nevihti, in sicer konkretno dehidriran. Voda, namenjena kratkemu obisku stene, je namreč hitro pošla. Poleg ozračja nad njima so bila na vrhu razburkana tudi čustva, saj Ines smeri ni uspelo preplezati prosto. Kakor koli, nevihta in tudi čustva so se kmalu umirili. Ines bo s prostim vzponom poskušala prihodnje leto. Smer sta poimenovala Wolke 7 (IX+/X-, 380 m) ali po naše Sedma nebesa. Ime se je rodilo letos poleti med njuno poroko pod gorami skupine Reiteralma, ki jih imata očitno z vsakim novim

projektom raje in raje. Ponavljavci bodo za plezanje potrebovali le set metuljev in 10 kompletov. Vse potrebne kline sta Ines in Luka pustila v skali, svedrovce pa sta namestila le na najzahtevnejših mestih, da je plezanje dovolj varno.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

Urhunska dekleta

Kljub poškodbi Mine Markovič so naša dekleta še vedno v vrhunski formi. Tako je vse boljša Lucija Tarkuš v Kotečniku preplezala svojo prvo 8c+, Beautiful Pain, že pred časom pa je v Maltatalu Mia Krampfl po hitrem vzponu v problemu Petting with an Aligator preplezala še njegovo težjo 8B-varianto Wrestring. Iz francoskega Saint Legerja je prišla tudi vest, da se je Julia

Chanourdie kot tretja ženska vpi-sala v klub 9b z vzponom v Ondrovi smeri Eagle-4. Po Angeli Eiter, ki je preplezala vzdržljivostno Planta de Shiva, in Lauri Rogora, ki je uspela v podaljšanem *bolderju* Ali Hulk, je Julia preplezala bolj tipično športnoplezalno smer, nekoliko krajšo, a previsno in zelo "a moč". Na drugem koncu sveta, v drugem stilu in drugem tipu skale je padel še en "prvič", namreč Emily Harrington je kot prva ženska preplezala El Capitan prosto v enem dnevu. Izbrala si je Huberjevo Golden Gate, uspela pa je v dobrih 21 urah. Čeprav prosti vzponi niso nič posebnega, pa običajno potekajo več dni in jih tudi ne gre mešati s hitrostnimi rekordi na El Capitan, ki se izvajajo tehnično z vlečenjem po opremi. Nazaj v Evropo – v italijanskem Valle dell'Orco je Babsi Zangerl kot prvi ženski uspel odličen vzpon v *trad* stilu v smeri Greenspit, ki z 8b+ velja za eno težjih tovrstnih smeri.

Novi dosežki fantov

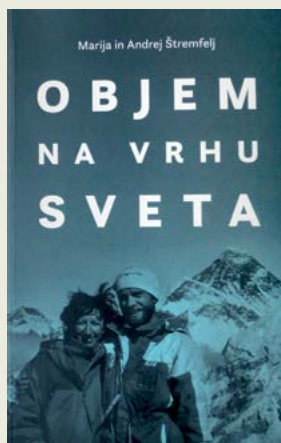
Če ostanemo kar v Italiji pri *tra-du* ter zamenjamo le spol, moramo omeniti vzpon Jamesa Pear-sona v *trad* klasiki Cadareseja, v smeri Tribe. Smer z oceno okrog 9a velja za najtežjo *trad* smer na svetu. Lani jo je prvi preplezal Jacopo Larcher (partner prej omenjene Zangerlove). Jeseni se je okrog te smeri smukal tudi naš Jernej Kruder ... mogoče bomo kmalu lahko spet poročali o njej. V bolj športnoplezalnih vodah se ostali lepi dosežki kar vrstijo. Jonathan Siegrist je ustvaril novo 9a+/b v ZDA, smer Nu World v bližini Las Vegasa. V Španiji je Jorge Diaz Rullo ponovil El Bon Combat, katere ocena se je ustalila okrog 9b. Takšno oceno je dobila tudi Koreja – Soul Rock Dance je uspel preplezati Hyunbin Min. Ameriški veteran Dave Graham je v Rodellarju svoji zbirki vzponov dodal Ali Hulk Sit Start Extension Total; to smer je napadal že nekaj časa, uspelo pa mu je, ko je nekega vročega dne šel samo pogledat gibe za trening. Še težja smer je Beyond Integral 9b/b+, ki jo je v francoskem Pic Saint Loupu preplezal Seb Bouin. To je njegova že tretja smer s to

oceno. Svojo drugo 9b+ pa je uspel preplezati Stafano Ghisolfi. Prav veliko izbire ni imel – Vasil Vasil na Češkem se verjetno ne bo nihče spravljal ponavljati, tako da sta mu ostali le Dura Dura in pa Change. Zadnjo je po večtedenski bitki le premagal. Gre za prvo svetovno 9b+ po 55 metrih stropa, ki jo je prvi ugnal Adam Ondra daljnega leta 2012. Za konec pa se dotaknimo še *bolderjev*. V Fontainebleauju je Nico Pelorson preplezal No kpote only, ki je v času nastanka veljala za drugo 9A. Po prvi ponovitvi je že izgubila eno oceno, zdaj pa Nico predlaga celo zgolj 8C. Je pa res, da je linijo preplezal povsem drugače kot njen avtor Charles Albert.

Novice je pripravil Jurij Ravnik.

LITERATURA

Marija in Andrej Štremfelj: Objem na vrhu sveta. Kranj, Marija Štremfelj, s. p., 2020. 299 str., 30,00 EUR.

Sname očala, se nasloni na naslonjalo stola in z rahlim nasmeškom reče: "Pa vendar sta bila vidva prva!" Debelo se spogledava. "Prva kaj?" vprašam nerodno. "Prvi zakonski par na vrhu Everesta! Pol ure za vama sta bila na vrhu člana ameriške odprave, Američanka in Rus, drugi zakonski par."

Intervju se je odvijal v Katmanduju, zelo natančno je o odpravi spraševala himalajska kronistka, pokojna Miss Elizabeth Hawley, točne odgovore sta dajala Marija in Andrej Štremfelj. Na hotelskem dvorišču

se je – na azijskih tleh odvila zadnja faza zgodbe, ki se je začela kakšno leto prej z vabilom na odpravo, ki je prišlo iz Trsta. Njen vrhunec je vsekakor vzpon na vrh Everesta, vendar je do tega velikega trenutka v pripovedi vrsta majhnih zapletov in razpletov, zaradi katerih je zanimiva, napeta, dramatična, tudi ganljiva. Vsak dosežek v prilagajanju na višino je sam po sebi zmaga volje nad telesno slabostjo. Pravzaprav zgodbo kot celoto sestavljata dve pripovedi, Andrejeva in Marijina, ki dopolnjujeta drug drugega kot jin in jang, da mestoma jasno ločimo žensko in moško dožemanje stvarnosti ter razlike v čustvovanju; vse to nadgrajuje knjigo in jo dviga nad povprečje.

Njuna knjiga je pravo nasprotje *outdoor* resničnostnih šovov na TV programih, v katerih protagonisti gostobesedno potencirajo nevarnosti, napor in dramtizirajo, čeprav je že na prvi pogled jasno, da *blefirajo*. Presenetil me je Andrej Štremfelj. Meni se je vedno zdel resen, zaprt, če ne celo težko dostopen človek. Slovo od otrok in staršev pred odhodom v Nepal pa je opisal ganljivo, odprto, s srcem na dlani, za kar je potreben tudi pogum. Ko sem prebral njegovo izpoved, sem moral prečistiti svoje mnenje o egoizmu in egocentrizmu alpinistov.

V naši gorniški literaturi še nisem zasledil pisca, ki bi tako nazorno in odkrito kot Marija in Andrej Štremfelj – brez pretiravanja, patetike in dramtiziranja – opisal težave, dvome in bojzani, ki jih doživlja alpinist med vzponom v vedno redkejši zrak in se med hlastanjem za kisikom trudi ohraniti pamet in trezno presojo.

Celo velika potreba, ki se ji Marija ni mogla izogniti na ozkem, vetrovom izpostavljenem grebenu, v človeku surovem okolju 8500 metrov visoko, se bere kot nujno, neprijetno, a povsem vsakdanje opravilo. Ne vem, ali sem v alpinistični literaturi že prebral tako neposreden, realističen prikaz težkih, napornih, a tudi svetlih trenutkov, ki spremljajo človeka med vzpenjanjem v velike višine.

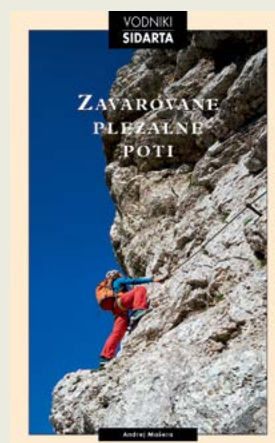
Z roko v roki sta stopila na vrh Sagarmate. "Trepet srca se prenese na celo telo, čutim ga v Andrejevem objemu. Ne govoriva, prepletena

sva v popolni predanosti drug drugemu. Za kratek čas tudi lepota okolja zamre in naju prenese v mistični svet, kjer domuje Bog," piše Marija. Vrh gore je hkrati tudi vrh odprave Alpe Adria Sagarmatha Expedition. Štirje njeni člani so se zbrali na njem, Šerpa Lakpa Rita, zakonski par Štremfelj in Janez Jeglič - Johan, ki se sedem let pozneje ni vrnil z Nuptseja.

Ena vodilnih niti, vtkanih v zgodbo, je človečnost, ljubezen do soljudi. Na tej odpravi Šerpe niso bili samo šerpe, nekateri so zaradi skrbnega odnosa do "sahibov" postali tudi prijatelji.

Mire Steinbuch

Andrej Mašera: Zavarovane plezalne poti. Ljubljana, Sidarta, 2020. 256 str., 29,00 EUR.

Kurt Albert, legenda svetovnega alpinizma in prostega plezanja, je umrl pred dobrimi desetimi leti. Ne v težki steni nekje v gorah, temveč za posledicami 18-metrskega padca s ferate. Recenzijo nove, razširjene izdaje vodnika *Zavarovane plezalne poti* Andreja Mašere začenjam s tem tragičnim dogodkom, da bi opozoril posameznike, ki menijo, da so ferate opremljene "železne poti", ki se jih lahko loti vsakdo, ki ima opremo in nekaj odvečnega časa. Da žal ni tako, pričajo tudi nesreče in posredovanja gorskih reševalcev na ferati pod Češko kočo takoj po tistem, ko so jo izročili javnosti v uporabo.

V vodniku nas za kazalom pričakuje uvod pokojnega Tineta Miheliča, v katerem še danes aktualni avtor na svoj privlačni način razloži nekatere osnovne pojme gibanja po zavarovanih plezalnih poteh in feratah ter razlikah med njimi. Urednica

je modernizirala le odstavek, ki zaveda rokovanje s samovarovalnim kompletom. V naslednjem poglavju Mašera pojasni zasnovo vodnika. Začne s strukturnimi elementi opisa ture: izhodišče, opis vzpona in stopa; pri večini izletov je tudi skica s smerjo vzpona; optimalni časi med posameznimi točkami in skupni čas ture; višinska razlika celotne ture in posebej plezalnega dela. Nekaj prostora posveti tudi razlagi ocenjevanja obeh tipov ojekleničenih poti, ki jima je namenjen vodnik. Za klasične zavarovane plezalne poti je vpeljal šest težavnostnih stopenj, od najlažje PP 1 do najtežje PP 6. Tako ocenjevanje se mi zdi precej primernejše in natančnejše kot označevanje le z dvema pridevnikoma – zahtevna in zelo zahtevna pot, saj sta preohlapna oz. pomanjkljiva pojma in jima niti oznaka zavarovana plezalna pot, ki so jo dodali pozneje, kaj dosti ne pomaga. Poglavje zaključuje tabela s primerjavo težavnostnih lestvic šestih evropskih držav.

Pri ocenjevanju športnih ferat se je avtor odločil za avstrijsko lestvico, ki se je pri nas že uveljavila; po njej je A najlažja in G najtežja oznaka težavnosti (trenutno najtežja ferata na svetu je Extraplomix na otoku Gran Canaria; ostalih devet v prvi desetorici najtežjih je ocenjenih z E in/ali F). Razmigavanje se začne tako rekoč pred domačim pragom, če ste iz Ljubljane ali njene okolice, na Pogačnikovi poti na Grmado. Kratko, a sladko in primerno težko (B/C) za začetno uvajanje odraslih in otrok. Takoj na naslednji strani skočimo v Vipavo, na Gradiško Turo, na daljšo ferato enake težavnosti, ki nas pripelje na višji hrib. In tako naprej do zadnje ture v vodniku, ki nosi številko 70. Avtor je zajel tudi nekatere bližnje ferate in zavarovane plezalne poti v Avstriji in Italiji. Izbor je dovolj pester tako glede lokacij kot tudi težavnosti, da bo zadovoljil širok krog ljubiteljev plezanja s pomočjo jeklenic in drugih železnih pomagal.

Sam razliko med klasičnimi plezalnimi potmi in modernimi športnimi feratami občutim v tem, da so ferate običajno (neprimerno) težje, klasične pa lepše po estetski plati, saj so večinoma speljane po lepih naravnih

prehodih – v nekaterih feratah pa sem se počutil kot v telovadnici na prostem. Obe vrsti omogočata plezalni užitek, če je uporabnik ustrezno opremljen, izurjen in kondicijsko pripravljen. Za konec naj pohvalim izbor fotografij, ki pričarajo vzdušje vertikalne, praznine pod nogami in okolja, v katerem se bomo gibali.

Mire Steinbuch

Miha Marenče: Podobe živali naših gozdov. Narava, Kranj, 2020. 143 str., 19,90 EUR.

Pred nami je nova knjiga o živalih, tokrat o živečih v gozdu. V njej je dobrodošla izboljšava v primerjavi s prvo, *Podobe živalih naših gora*, namreč pod fotografijami so podnapisi, ki preženejo vsak dvom o tem, kdo je kdo. Nekatere so lepe, druge pa enostavno krasne. V *Podobah živali naših gozdov* je več celostranskih fotografij, zato je splošen slikovni vtis močnejši kot v knjigi o živalih nad gozdno mejo. Tudi pričujoča knjiga je napisana z mislijo na otroke in odrasčajočo mladino, z namenom vzbuditi zanimanje za živali, skrb za okolje in ohranjanje narave. Miha Marenče to počne na podobno zanimiv učno-vzgojni način kot v knjigi o živalih goratega okolja – skozi zgodbe na izletih, ki jih otrokom pripovedujejo odrasli. Za popestritev spretno vstavlja manj znana dejstva o živih bitjih, ki jih bodo morda videli spotoma – štiri- in večnožna, pernate letalce, a tudi gobe, glive in ostali gozdni drobižek se znajdejo v žarišču pozornosti; so pa glavni junaki velike predstave o življenju v gozdu in se po potrebi preselijo v basen, kjer celo spregovorijo. V lahkotnih, a poučnih razlagah o značilnostih trenutno

”nastopajočega” med drugim izvedemo, da vsi pajki ne predejo mrež, nekateri na svoj plen skačejo kot volkovi, zato se imenujejo volkci; da nekatere vrste mravelj v svoje mravljišče naselijo listne uši in jih gojijo kot hlevske živalce; da so mravlje najštevilčnejša skupina žuželk in zakonsko zaščitene, zato mravljišč ni dovoljeno uničevati; da je na svetu tudi osmerozobi smrekov lubadar; da so čmrliji med najpomembnejšimi oprasovalci – če ne kar najpomembnejši, ker oprasujejo rastline, ki zacvetijo zgodaj spomladi, takoj ko skopni sneg, in to pri temperaturi, ki je včasih še pod ničlo – čebele pa zapustijo panje šele, ko se temperatura dvigne nad deset stopinj; da ljubke veverice niso take vegetarijanke oz. veganke, kot mislijo mnogi, saj jim nadvse teknejo tudi mladi ptički in še bolj ptičja jajčeca. Takih zanimivosti je še cel kup. Mnoge od opisanih živali boste morda srečali, ko boste skozi gozd hodili proti goram.

Knjiga se konča z zaključnim spevom, podobo pravljичno idilične harmonije sobivanja vseh živali, z mogočno simfonijo raznih zvokov, glasov in šumov, od tihih do lomastenja divjih prašičev, potrkavanja brgleza ob deblo, brbotanja potoka in – tišine. Zastor noči zagrne stržek, ki vsem gledalcem in poslušalcem, prebivalcem gozda, vošči lahko noč. Kakšno naključje! – ravno na sosednji strani je celostranska fotografija tega ptička.

Knjigo bodo z veseljem verjetno prebrali tudi odrasli, ki so v sebi ohranili dovolj otroškega čudenja in radovednosti. Pridobljeno ali obnovljeno znanje bodo lahko s pridom uporabljali, ko bodo šli z otroki na potep. Pri hitrem iskanju posameznih živali bi pomagalo kazalo, še boljše bi bilo stvarno kazalo.

Žalostno, da je ta čudovita knjižica izšla samo v dvesto izvodih, njena predhodnica jih je imela sto več. Saj se jo da ponatisniti, poreče kdo. Ja, ja, seveda, vendar je ta nizka naklada dovolj zgovorna že sama po sebi. Mislim, da ta publikacija izpolnjuje vse pogoje za monografijo večjega formata, razen enega – ni dovolj kupcev.

Mire Steinbuch

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Dvanajsta seja Upravnega odbora (UO) PZS je zaradi ukrepov omejitve koronavirusa tako kot enajsta seja potekala virtualno, navzočih je bilo devetnajst članov UO. Kljub temu da je zaradi ukrepov odpadlo precej aktivnosti, pa sta bili dve državni tekmi v športnem plezanju uspešno izvedeni. Predsednik PZS Jože Rovani se je udeležil dveh zasedanj mednarodnih zvez. V tem tednu je PZS predstavila novo aplikacijo planinskih poti mapZS. Na Okrešlju so končana zidarska dela in objekt je pripravljen na zimo, v društvu PD Celje Matica pa pripravljajo dokumentacijo za izbiro izvajalca leseno-montažne konstrukcije. Vodja pododbora za priznanja PZS Irena Pečavar Čarman je predstavila premjenske najvišjih priznanj PZS, svečana podelitev pa je prestavljena na konec januarja prihodnjega leta. Člani UO so potrdili višino planinske članarine 2021, ki ostaja enaka letošnji. Trenutno je v PZS vključenih 58 tisoč članov, kar je 3 tisoč članov manj kot preteklo leto. Evro za sklad planinskih koč ostaja tudi v prihodnje. PZS je letos začela širšo kampanjo za včlanjevanje, z njo bodo nadaljevali tudi v letu 2021. UO je potrdil izhodišča za pripravo podrobnega finančnega načrta PZS za leto 2021. Podpredsednik PZS Miro Eržen je predstavil aktivnosti glede Ribniške kočice na Pohorju, ki jo bo prevzel novi najemnik. Dom Petra Skalarja na Kaninu je v lasti Občine Bovec. Če bo občina podelila stavbno pravico PD Bovec, bo to za društvo osnova, da bodo kočice oddali v najem Jamarski zvezi Slovenije. Slednji so v kočici pripravljene narediti izobraževalno središče in jo modernizirati. PZS je uspelo verificirati programa usposabljanja za vaditelja in trenerja tekmovalnega turnega smučanja. Aleš Pirc je predstavil aktivnosti na projektu izgradnje nacionalnega plezalnega centra, pri katerem bo PZS sodelovala kot partner in ne kot soinvestor. Izšla je druga letošnja številka *Obvestil*

PZS. Med vsebino boste našli zapisnik letošnje skupščine PZS, zapisnike zborov komisij, prenovljeni statut PZS ter različne pravilnike komisij in drugih organov.

PZS je objavila razpis za prosto delovno mesto strokovnega delavca PZS, rok za oddajo vloge je bil 25. november. Letošnja skupščina Mednarodnega združenja planinskih organizacij (UIAA) je prvič v svoji 88-letni zgodovini zaradi znanega vzroka potekala prek spleta. Generalne skupščine UIAA se je udeležilo 130 udeležencev iz 68 držav, prek 250 članov pa je spletni prenos spremljalo v živo. Novi predsednik UIAA je Peter Muir (Planinska zveza Kanade), ki je štirinajsti predsednik zveze in drugi predsednik iz Kanade. Muir je nasledil Fritsa Vrijlandta z Nizozemske, ki je UIAA vodil dva mandata. Častni član UIAA je postal britanski alpinist Doug Scott.

Kongres športa za vse, na katerega je povabila tudi PZS, je potekal 27. in 28. novembra prek spleta, rdeča nit je bilo povezovanje športa, turizma in okolja. Fundacija za šport (FŠO) je objavila javni razpis za sofinanciranje športnih dejavnosti, raziskovanja in razvoja športa ter založništva v športu v letu 2021 in javni razpis Fundacije za šport za sofinanciranje gradnje športnih objektov v letih 2021, 2022 in 2023.

Izšel je javni razpis za podelitev priznanj Stanka Bloudka za leto 2020. Bloudkova priznanja so najvišja priznanja Republike Slovenije, ki se podeljujejo za delo in dosežke na področju športa. Odbor za podeljevanje Bloudkovih priznanj vsako leto podeli največ tri Bloudkove nagrade in deset Bloudkovih plaket.

Odbor planinstvo za invalide/osebe s posebnimi potrebami (Pin/OPP) je na spletni strani predstavljal člane delovnih skupin Gluhi strežejo v planinskih kočah (GSPK), Slep in slabovidni planinci po Slovenski planinski poti in Gibalno ovirani gore osvajajo (GOGO). **Mladinska komisija** (MK) je obvestila društva, da bo za sodelovanje na razpisih MK treba oddati soglasje, da stopajo v mrežo podizvajalcev.

Vodniška komisija. Letošnji zbor predstavnikov vodniških odsekov PD je zaradi situacije s koronavirusom potekal dopisno, in sicer od 27. novembra do 4. decembra.

Gospodarska komisija. Pirnatova kočica na Javorniku (PD Javornik - Črni vrh nad Idrjijo), ki je bila v taki podobi odprta leta 1952, ima od letošnjega leta prenovljeno fasado.

Zadnje dni septembra so prostovoljci na Okrešlju betonirali temeljno ploščo za novi Frischaufov dom. Ob tem je kot spomin na številčno delovno akcijo in na ljudi, ki so povezani z domom, nastal dokumentarni film.

Komisija za planinske poti je na spletni strani KPP predstavila delo markacistov PZS.

Če opazite polomljene smerne table ali poškodbe na planinskih poteh, pošljite informacije po e-pošti na poskodbe.poti@pzs.si, v sporočilu opišite lokacijo in dodajte sliko poškodbe.

PD Črnomelj obvešča, da je zaradi sečnje na območju Mirne gore zaprt odsek poti Blatnik pri Vrčicah do vasi Škrlj pod Mirno goro. Pot bo zaprta predvidoma do aprila 2021.

Odprt je razpis za prevzem skrbništva za registrirane planinske poti, ki uradno nimajo skrbnika. Razpis bo odprt do prenosa vseh predvidenih registriranih planinskih poti brez skrbnika. Zadnji rok za oddajo je 15. januar 2021.

Komisija za alpinizem (KA) je poleti 2020 začela s projektom preopremljanja slovenskih klasik in ostalih plezalnih alpinističnih smeri, sedaj pa je še dodatno pozvala alpiniste in alpinistične inštruktorje, da na e-naslov klasi-ke@pzs.si pošljejo predloge, kje je treba zamenjati stare svedrovce in stara navrtana sidrišča za spust ali nadomestiti klasična sidrišča za spust s klini (itn.) z novimi navrtanimi sidrišči za spust.

Komisija za športno plezanje (KŠP). Jernej Kruder je v Moskvi na evropskem prvenstvu v športnem plezanju postal evropski prvak v balvanih, Andraž Pehar je bil sedmi v težavnostnem plezanju.

KŠP je pozvala športne plezalce k oddaji obrazca za uveljavljanje statusa kategoriziranega športnika.

Planinska založba. Od 23. do 29. novembra je potekal 36. slovenski knjižni sejem, letos prvič v svoji zgodovini v virtualni podobi. Obiskovalci so se sprehajali med stojnicami na spletnem mestu knjiznisejem.si. Tam se je predstavila tudi Planinska založba s svojimi knjižnimi izdelki in s številnimi popusti. Tik pred knjižnim sejmom

je Planinska založba izdala dve knjigi. *Tipanje v neznanem* našega urednika in hkrati urednika Planinske založbe Vladimira Habjana. Druga novost pa je vodnik *Moderne večraztežajne smeri*, prvi tak vodnik pri nas. Izšel je s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v RS. Plezalnim smerem v vodniku je skupno to, da so delno (vsaj sidrišča) ali v celoti opremljene s svetrovci, smeri so povsem različnih težavnosti, dolžin in zahtevnosti. Avtorja novega vodnika sta Andrej Grmovšek in Viktor Relja, urednica pa Marta Krejan Čokl.

V novembru je založba za nakup v spletni Planinski trgovini nudila akcijski popust na zemljevide in planinske vodnike PZS.

Aplikacija Avenza Maps | Zemljevidi PZS na IOS in Android telefonih

Zemljevidi PZS so bili na voljo v aplikaciji Locus Map za mobilne telefone s sistemom Android, zdaj pa so dostopni tudi prek aplikacije Avenza Maps, ki deluje na operacijskih sistemih Android in IOS. V aplikaciji so trenutno na voljo zemljevidi merila 1 : 25.000, in sicer *Triglav* (ločeno severni in južni del), *Stol* (ločeno zahodni in vzhodni del), *Jalovec in Mangart* (ločeno severni in južni del), *Krnsko pogorje* (zahodni in vzhodni del) ter *Storžič in Košuta* (zahodni in vzhodni del). V merilu 1 : 50.000 je na voljo tudi zemljevid *Notranjska s Snežnikom* (ločeno severni in južni del). Vsi zemljevidi so identični

tiskanim planinskim zemljevidom PZS iz redne prodaje.

Preventiva. Planinska zveza je zaradi številnih ukrepov opozorila na prilagoditev gorskih aktivnosti trenutnim razmeram. Objavila je tudi različne vzgojne vsebine, med drugim kako izbrati primeren nahrbtnik, kako ga pravilno napolniti, kaj pomeni trikotnik na smernih tablah, kako se orientirati v prostoru brez planinskega zemljevida in kompasa ter opozorila, kako sebi in svojemu gorniškemu znanju izbrati primerne pohode in izlete v času, ko je visokogorje že pobelil sneg. Ne pozabimo obnoviti znanja ter se usposobiti, kako učinkovito uporabljati zimsko opremo.

Zdenka Mihelič

Neresnost naredi resne stvari sprejemljivejše ...

Leto, ki se končuje, nam je zaprlo veliko vrat, vendar nismo običajni za zidovi, ampak smo odprli okna ali naredili druga vrata. Tako v sebi kot v svojih bližnjih in v bližnji okolici smo odkrivali in odkrili osamljene poti ter neznane kotičke, nove vrhove in skrite doline. Vrata so se ponovno zaprla, a tudi tokrat ne obupujemo. Pri tem nam zagotovo vsaj malo pomaga kanček humorja, kakršnega smo vnesli v proslavo ob 125-letnici izhajanja na začetku leta. Na podoben način, a žal ne v živo, leto tudi zaključujemo. Vabimo vas, da z nami še naprej odpirate okna, odkrivате nove poti in uživáte v razgledih z do zdaj neznanih (in znanih) vrhov.

Lepe in mirne praznike vam želimo ter ravno pravo mero neresnosti! Srečno!

Uredništvo Planinskega vestnika v družbi Antona Mikuža in Jakoba Aljaža. Narisano ob 125-letnici začetka izhajanja revije. Nas prepoznate? Karikatura: Lorella Fermo

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Psi v gorah

INTERJU

Janez Rupar, Živan Veselič, Karmen Klaura

Z NAMI NA POT

Sauris, Šmarna gora

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radiu Ognjišče

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

Foto: Vladimir Habjan

STOPIMO SKUPAJ!

**PLANINKE IN PLANINCI, LJUBITELJI GORA,
IZKORISTIMO MOŽNOST IN NAMENIMO
DEL DOHODNINE NAŠIM GORAM!
NE DA BI NAS TO KAJ STALO.**

Namenimo del dohodnine za varnejšo in urejeno Slovensko planinsko pot od Maribora do Debelega Rtiča! Zaradi množičnosti in odprtosti delovanja imamo Planinska zveza Slovenije in večina planinskih društev status organizacije v javnem interesu. Zato smo upravičenci do sredstev z naslova dohodnine: zavezanci za dohodnino lahko do 0,5 odstotka odmerjene dohodnine namenimo Planinski zvezi Slovenije in/ali planinskemu društvu. Preveč nas je, ki te možnosti še nismo izkoristili.

www.pzs.si

V letu 2020 smo s pridobljenimi sredstvi financirali obnovo planinske poti na Krofičko, z Robanovega kota na Korošico, Velki vrh v Košuti, pot čez Taško, skozi Turski žleb in čez Komarčo, pot s Planike in prek Plemenic na Triglav ter med Planiko in Doličem. Stopimo v dolini skupaj tisti, ki se srečujemo na planinskih poteh in se zavedamo koristnosti dejavnosti planinske organizacije! Namenimo ji del sredstev, ki bi sicer pripadel državnemu proračunu. Davčni upravi (DURS) sporočimo svojo odločitev do 31. decembra letos, lahko tudi s pomočjo vnaprej izpolnjenega obrazca na spletni strani Planinske zveze Slovenije: www.pzs.si/dohodnina.php.